

socialinis ryšys moksliniai tyrimai politinė

TARK SAVO ŽODĮ!

Peržiūrėtos Europos chartijos dėl
jaunimo dalyvavimo vietos ir
regioniniame gyvenime

VADOVAS

TARK SAVO ŽODĮ!

Peržiūrėtos Europos chartijos dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regioniniame gyvenime vadovas

Šiame darbe išreikštos nuomonės yra autoriaus (-ių) atsakomybė ir jos nebūtinai atspindi oficialią Europos Tarybos politiką.

Visos teisės saugomos. Jokios šio leidinio dalies negalima jokia forma ar jokiais priemonėmis – elektroninėmis (kompaktinių diskų įrenginiais, internetu ir t. t.) ar mechaninėmis, įskaitant kopijavimą, įrašymą ar bet kokios informacijos saugojimo ar atkūrimo sistemų naudojimą – versti, atkurti be išankstinio raštiško Ryšių direkcijos viešosios informacijos ir leidybos skyriaus (F-67075 Strasbūras, Cedex arba publishing@coe.int) leidimo.

Jaunimo ir sporto direktoratas
Europos jaunimo centras
Europos Taryba

F-67075 Strasbūras, Cedex
Tel. +33 (0)3 88 41 23 00
Faks. +33 (0)3 88 41 27 77
El. paštas: youth@coe.int
www.coe.int/youth

Vertimas į lietuvių kalbą: Jurga Urbonaitė

Vertėją konsultavo: Laimonas Ragauskas, Donatas Petkauskas, Agnė Rapalaitė

Leidinio dizainas ir maketas: Darius Simavičius

Leidinio vertimą inicijavo Kūrybinės raiškos centras (www.krc.lt) info@krc.lt

Leidinio vertimą finansavo ES programa „Veiklus jaunimas“

Europos Tarybos leidyba

F-67075 Strasbūras, Cedex
<http://book.coe.int>

ISBN 978-92-871-6239-7

© Europos Taryba, 2008 m. vasario mėn.
Spausdinta Europos Taryboje

TURINYS

Padėka	5
Įvadas	6
Įžanga	7
1 SKYRIUS: Susipažinimas su dalyvavimu	9
1.1. Pagrindiniai jaunimo dalyvavimo apibrėžimai ir požiūriai	9
1.2. Jaunimo dalyvavimo pranašumai ir kliūtys.....	14
1.3. Jaunimo dalyvavimo principai	18
1.4. Jaunimo dalyvavimo prielaidos	21
1.5. Jaunimo dalyvavimo formos	23
2 SKYRIUS: Peržiūrėta Europos chartija dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regioniniame gyvenime	25
2.1. Įžanga	25
2.2. Chartijos turinys.....	28
2.3. Chartijos tikslinės grupės	33
3 SKYRIUS: Chartijoje propaguojamas požiūris į dalyvavimą	35
3.1. Susipažinimas su chartijoje propaguojamu požiūriu į jaunimo dalyvavimą	35
3.2. RMSOS sistema.....	36
4 SKYRIUS: Chartija praktikoje.....	41
4.1. Peržiūrėta chartija kaip praktinė skirtingų dalyvių priemonė.....	41
4.2. Kaip naudoti chartiją praktikoje?	46
5 SKYRIUS: Jaunimo dalyvavimo projektai.....	49
5.1. Jaunimo dalyvavimo projektų valdymas	49
5.2. Laipsniškumas: jaunimo projekto planavimas ir valdymas	51
5.3. Dalyvavimą skatinančių projektų kokybės kriterijai	58
6 SKYRIUS: Bendradarbiavimas vietos lygmeniu	62
6.1. Pasiruošimas bendradarbiavimui	62
6.2. Bendradarbiavimas priimant sprendimus – konsultacijos modelis.....	64
6.3. Bendradarbiavimas priimant sprendimus – komiteto modelis.....	69
6.4. Bendradarbiavimas priimant sprendimus – bendras valdymas	72
6.5. Kitos bendradarbiavimo priimant sprendimus formos.....	76
7 SKYRIUS: Chartija ir vietinės jaunimo politikos	78
7.1. Susipažinimas su vietine jaunimo politika	78

7.2. Peržiūrėta chartija ir vietinė jaunimo politika.....	81
7.3. Vietinės jaunimo politikos formulavimo procesas.....	84
7.4. Atstovavimas – bendradarbiavimo tinklų kūrimas siekiant politikos kaitos.....	87
8 SKYRIUS: Ugdymui(si)	91
Politikų deimantas.....	91
Žmonės – sumuštiniai.....	94
Peiliai ir šakutės.....	96
Dalyvavimo kopėčios	99
Susitikimas su meru	103
Dalyvavimo tinklelis.....	107
Dalyvavimo sniego gniūžtė.....	110
Dalyvavimo laiko planavimo juosta	111
Teisės ir dalyvavimas.....	113
RMSOS šarados.....	114
Chartijos inscenizavimas	116
Kur tu stovi?.....	120
Bendradarbiavimo trikampis	122
Teisinga ar neteisinga?.....	127
Kuo galite man padėti?.....	130
Apsilankymas Jaunezijoje	131
Kas nutiks, jei tai nenuutiks?	133
Imitavimo pratimas „Veiklus jaunimas“	134
Bibliografija	142
Kontaktai	143

Padėka

Ši vadovą parašė Zaneta Gozdzik-Ormel.

Jį sukurti padėjo referentinė grupė, kurią sudarė:

- Sunduss Al-Hassani
- Dietrich Baenziger
- Iris Bawidamann
- James Doorley
- Viktoria Kharchenko
- Nadine Lyamouri-Bajja

Už piktogramas dėkojame Giusepinna Rossi.

Įvadas

Europos Tarybos Vietos ir regionų valdžių kongreso, kaip pagrindinės Europos Tarybos institucijos, darbo tikslas – skatinti aktyvesnį jaunimo dalyvavimą demokratinėse struktūrose ir mūsų visuomenės procesuose, ypač vietiniame lygmenyje, kuriame kongreso atstovai atlieka didelę savo darbo dalį.

Jei reikia plėtoti šiandienos Europos jaunimo dalyvavimo kultūrą, tai būtina daryti vietiniu lygmeniu, nes tik taip tokia kultūra gali išsivystyti veiksmingiausiai. Šiuo metu kongresas skiria dėmesį problemų, su kuriomis susiduria nepalankių gyvenimų priemiesčių jaunimas, sprendimui. Norint išspręsti tokias problemas reikalinga vietinės valdžios pagalba, kad būtų priimti būtini administraciniai ir finansiniai sprendimai. Todėl jaunimo, gyvenančio nepalankiuose gyvenimų priemiesčiuose, įsitraukimas į veiklą, įskaitant sprendimų priėmimo procesus, bus itin svarbus sėkmingai įgyvendinant naują šios srities politiką.

Kongresas giliai tiki unikalia bendro valdymo sistema (angl. Co-management) ir sprendimų priėmimo principais, kuriuos sukūrė ir palaiko Europos Tarybos jaunimo sektorius, gyvuojantis ilgiau nei trisdešimt metų. Tokioje sistemoje, apimančioje bendrą su jaunimu susijusių sprendimų priėmimą viešosioms įstaigoms bendradarbiaujant su jaunimo atstovais ir organizacijomis, rimtai žiūrima į jaunimą, jų interesus ir sugebėjimą priimti sprendimus bei prisiimti atsakomybę. Tik naudojant tokią sistemą galima efektyviausiai skatinti jaunus žmones įsitraukti į bendrą visuomenės gyvenimą.

Peržiūrėta Europos chartija dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regioniniame gyvenime yra pagrindinis tokio bendro valdymo įrankis, o ją sukūrė jaunų žmonių ir vietinės bei regioninės valdžios atstovų, dirbančių lygiavertės partnerystės srityje, grupė. Kaip įrankis, ši chartija visų pirma skirta vietos ir regionų valdžioms, siekiant įgyvendinti sektorių politiką, naudingą jaunimui ir kitiems piliečiams. Tačiau ši chartija yra kur kas daugiau: įrankis, kurį jauni žmonės turėtų naudoti skatindami vietinę valdžią įdiegti jaunimui svarbią politiką bei jaunų žmonių, jaunimo organizacijų ir vietinės bei regioninės valdžių bendradarbiavimo priemonę.

Jauni piliečiai privalo turėti teisę, priemonių, erdvės ir galimybę dalyvauti sprendimų priėmimo bei sulaukti palaikymo, o ši chartija yra bendro valdymo priemonė, padedanti skatinti šį procesą. Sėkmės šioje srityje pavyzdžių yra daug, tačiau vis dar reikia įdėti daug darbo, kad šis kilnus tikslas būtų pasiektas visoje Europoje, o šis vadovas neabejotinai bus naudingas šiame procese.

Todėl šį vadovą laikau svarbiu ir vertingu šio proceso įrankiu ir raginu visus naudoti jį savo organizacijose, bendruomenėse bei skatinti geresnę jaunimo ateitį visoje Europoje, remiantis jų galimybėmis dalyvauti visuose procesuose, susijusiuose su jaunų žmonių gyvenimu ir ateitimi.

Ulrich Bohner

Vykdomasis sekretorius

Europos Tarybos Vietos ir regionų valdžių kongresas

socialinis
ryšys
moksliniai tyrimai
dalyvavimas
demokratinis pilietiškumas
politinė raida
žmogaus teisės
tarptautinis
dialogas

Ižanga

Sveiki atvykę į „Tarkite savo žodį!“ – peržiūrėtos Europos chartijos dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regioniniame gyvenime vadovą.

Jaunimo dalyvavimas nėra tik tikslas, tai yra ir priemonė siekti teigiamų pokyčių jaunų žmonių gyvenimuose ir formuoti geresnę visuomenę. Pastaraisiais metais padaugėjo iniciatyvų, skatinančių ir stiprinančių jaunimo dalyvavimą įvairiais lygmenimis: tarptautiniu, regioniniu, nacionaliniu ir vietiniu. Taip pat buvo sukurta naujų priemonių, skirtų šioje srityje dirbantiems žmonėms. Viena iš tokių priemonių – peržiūrėta Europos chartija dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regioniniame gyvenime (toliau – chartija), kurią 2003 m. gegužės mėn. priėmė Europos Tarybos Vietos ir regionų valdžių kongresas¹.

Jaunų žmonių dalyvavimas taip pat buvo viena iš trijų pagrindinių Europos jaunimo kampanijos už įvairovę, žmogaus teises ir dalyvavimą, kurią organizavo Europos Taryba kartu su Europos Komisija ir Europos jaunimo forumu (2006/2007), temų. Šis vadovas yra viena iš šios kampanijos metu vykdytų iniciatyvų.

Peržiūrėta chartija sukurta kaip jaunų žmonių, jaunimo darbuotojų, organizacijų ir vietinės valdžios palaikymo priemonė, skatinanti ir stiprinanti reikšmingą visos Europos jaunimo dalyvavimą vietiniu lygmeniu. Šią chartiją galima naudoti labai įvairiai. Kai kurie gali ją pritaikyti iš karto, kitiems gali prireikti pagalbos mokantis, kaip tinkamiausiai naudoti peržiūrėtą chartiją savo aplinkoje. Jaunimo dalyvavimo vietiniu lygiu srityje dirbantys žmonės dažnai užduodavo tokius klausimus: „Kaip naudoti chartiją?“; „Kaip taikyti ją praktikoje?“ arba „Kodėl šis dokumentas turėtų būti man įdomus?“. Šio vadovo tikslas – padėti rasti tinkamus atsakymus skirtinguose Europos kontekstuose.

Šis vadovas nėra universalus gidas, nurodantis, kaip naudoti chartiją vietiniu lygmeniu, nes visoje Europoje situacijos yra itin skirtingos. Šis dokumentas greičiau yra refleksijų ir klausimų, galinčių padėti vietiniame lygmenyje dirbantiems žmonėms rasti savų būdų siekti reikšmingo jaunimo dalyvavimo, rinkinys. Leidinys suskirstytas į aštuonis skyrius, o kiekviename jų akcentuojami skirtingi aspektai, susiję su jaunimo dalyvavimu ir pačia chartija.

1 skyriuje pateikiama svarbiausia informacija apie jaunimo dalyvavimą pristatant apibrėžimus ir dalyvavimą veikiančius principus bei faktorius. 2 skyriuje aprašoma chartija, jos turinys ir tikslinės grupės bei taip pat pateikiama susijusi informacija apie Europos Tarybos Vietos ir regionų valdžių kongresą. 3 skyriuje aiškinamas chartijoje išdėstytas požiūris į jaunimo dalyvavimą, kuris grindžiamas penkiais raktiniais žodžiais: teisė, priemonės, erdvė, galimybė ir palaikymas. 4 skyriuje pristatomi galimi chartijos naudojimo praktikoje būdai pabrėžiant nuoseklų požiūrį, kurį galima naudoti vietiniu lygmeniu.

¹ 2003 m. spalio 14 d. Europos Vietos ir regionų valdžių kongreso pavadinimas buvo pakeistas į Europos Tarybos Vietos ir regionų valdžių kongresą. Šis pavadinimas bus toliau naudojamas visame šiame leidinyje.

Jaunimo projektai vaidina labai svarbų vaidmenį skatinant ir stiprinant jaunimo dalyvavimą, todėl 5 skyriuje apžvelgiamos su jaunimo projekto organizavimu susijusios problemos. Ši chartija naudingiausia, jei jaunimo dalyvavimu besidomintys veikėjai bendradarbiauja ir dirba kartu. Tad 6 skyriuje pateikiama minčių, kaip organizuoti tinkamą bendradarbiavimą vietiniu lygmeniu, ypač tarp jaunimo organizacijų ir vietinės valdžios. Į chartiją taip pat galima žiūrėti kaip į vietinės jaunimo politikos kūrimo priemonę, o 7 skyriuje aiškinama, kaip šį dokumentą galima naudoti formuluojant ar peržiūrint jaunimo politiką bendruomenės ar regioniniame lygmenyse. Galiausiai 8 skyriuje pateikiama įvairių ugdymo veiklos pavyzdžių, kuriuos galima naudoti kaip mokymo priemonės, susijusios su jaunimo dalyvavimu ir ypač su peržiūreta chartija. Be to, kiekviename skyriuje yra skiltys pavadinimu „refleksija“. Tai yra klausimų, galinčių skaitytojui padėti rasti tinkamiausius chartijos naudojimo savo kontekste būdus, rinkinys.

Šis vadovas yra prieš daug metų prasidėjusio Jaunimo ir sporto direktorato (DYS) bei kongreso bendradarbiavimo rezultatas. Iš tikrųjų pagrindinė informacija, kuri vėliau turėjo virsti Europos chartija dėl jaunimo dalyvavimo vietiniame ir regioniniame gyvenime, buvo surinkta per pirmą ir antrą jaunimo politikos konferencijas, kurias organizavo tuo metu veikusi Europos vietos ir regionų valdžių nuolatinė konferencija Lozanoje (1988 m. birželio mėn.) ir Langolene (1991 m. rugsėjo mėn.). Peržiūrėta chartija, kurios vieną iš dalių sudaro šis vadovas, buvo sukurta per konferenciją, organizuotą originalios chartijos, išleistos 1992 m., dešimties metų sukakčiai pažymėti. Šią konferenciją pavadinimu „Jauni žmonės – savo miestų ir regionų dalyviai“ 2002 m. kovo 7 ir 8 dienomis Krokuvoje, Lenkijoje, organizavo kongresas kartu su DYS. Be pažangos jaunimo dalyvavimo srityje, padarytos per dešimt chartijos gyvavimo metų, vertintojai taip pat peržiūrėjo chartiją atkreipdami dėmesį į naujas problemas, su kuriomis susiduria jaunimas šiuolaikinėje visuomenėje. Nuo peržiūrėtos chartijos priėmimo kongresas ir DYS bendradarbiauja organizuodami iniciatyvas, skatinančias chartijos naudojimą; kongresas ir toliau dirba su jauniems žmonėms aktualiomis problemomis vietos ir regioniniu lygmeniu remdamiesi įvairiomis struktūromis ir tekstais.

Šio vadovo nebūtų pavykę išleisti be kai kurių asmenų pagalbos. Ypatinga padėka išreiškiama Žaneta Gozdzik-Ormel už pasiaukojantį šio vadovo autorės darbą. Padėka taip pat skiriama konsultavusiai ekspertų grupei už dalyvavimą, palaikymą ir patarimus.

1 skyrius

Susipažinimas su dalyvavimu

1.1. Pagrindiniai jaunimo dalyvavimo apibrėžimai ir požiūriai

Kalbant apie jaunimo dalyvavimą galima rasti įvairių praktikos pavyzdžių ir skirtingų požiūrių bei teorijų. Jaunimo darbuotojai, jaunimo organizacijos ir vietinė valdžia į dalyvavimo sąvoką žiūri iš skirtingų pozicijų dėl skirtingo konteksto ir patirties. Su jaunimo dalyvavimu susijusio darbo motyvacija taipogi neretai labai skiriasi: kai kuriuos motyvuoja socialiniai pokyčiai ir demokratiškesnės visuomenės formavimas; kitus domina jaunų žmonių tobulėjimas arba tiesiog politiniai tikslai. Su skirtingais jaunimo dalyvavimo aspektais susijusios diskusijos vyksta nuolat ir į tuos pačius klausimus galima atsakyti skirtingai.

Refleksija

1. Kaip jūsų bendruomenė / organizacija apibrėžia jaunimą (amžiaus riba, psichologiniai kriterijai ar kiti kriterijai)?
2. Su kokiais jaunais žmonėmis dirbate? Ar ši grupė homogeniška?
3. Kaip jūsų organizacijoje / institucijoje suprantamas „jaunimo dalyvavimas“?
4. Iš kur tai žinote? Ar naudojate bendrai priimtą apibrėžimą / požiūrį, ar tai jūsų daroma prielaida ir išvalga?
5. Ko jūsų organizacija siekia jaunimo dalyvavimo srityje?

Jei į anksčiau pateiktus klausimus atsakytų jaunimo darbuotojai, lyderiai, valdžios atstovai ar kiti žmonės, besidomintys Europos jaunimo dalyvavimu, greičiausiai gautumėte tiek skirtingų nuomonių, kiek žmonių apklausėte. Yra nerealu tikėtis, kad įmanoma sukurti vieną apibrėžimą ar požiūrį, su kuriuo sutiktų visi. Čia pateikta keletas pavyzdžių, kaip tam tikros organizacijos ar grupės supranta jaunimo dalyvavimą:

– „Trumpai tariant, dalyvavimas reiškia įsitraukti, turėti užduočių ir jomis dalintis bei prisiimti atsakomybę. Dalyvavimas reiškia turėti priegią ir pačiam įsitraukti.“²

² P. Lauritzen, kalba apie dalyvavimą, pristatyta mokymų kursuose apie dalyvavimo projektų plėtojimą ir vykdymą vietiniu ir regioniniu lygmenimis Europos jaunimo centre Strasbūre 2006 m. birželio mėn.

– Dalyvavimas reiškia „padėti nukreipti ir ugdyti“.³

– „Dalyvavimas – tai kalbėjimas ir klausymasis, savo požiūrių pateikimas ir klausymasis, kol kiti pristato savo nuomones. Jis gali reikšti bendradarbiavimą ieškant sprendimo ar veiksmų plano. Dalyvauti nereiškia tik tapti jaunu aktyvistu, dalyvauti taip pat gali reikšti pasinaudoti siūlomomis galimybėmis, pvz., tapti klubo nariu mokantis naujų įgūdžių ar prisijungti prie grupių, atsidavusių šių klausimų nagrinėjimui.“⁴

Refleksija

1. *Kuo panašūs jūsų jaunimo dalyvavimo suvokimas ir anksčiau pateikti apibrėžimai?*
2. *Kokie pagrindiniai skirtumai?*

Šiame vadove jaunimo dalyvavimas bus suprantamas kaip apibrėžta Peržiūrėtos Europos chartijos dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regioniniame gyvenime įžangoje:⁵

„Dalyvavimas bet kokios bendruomenės demokratiname gyvenime yra kur kas daugiau nei balsavimas ar kandidatūros iškėlimas rinkimuose, nors šie elementai yra svarbūs. Dalyvavimas ir aktyvus pilietiškumas yra teisės, priemonių, erdvės ir galimybės turėjimas ir, esant reikalui, palaikymas dalyvaujant sprendimų priėmimo; tai yra įsitraukimas į veiklą siekiant prisidėti prie geresnės visuomenės kūrimo.“

Anksčiau pateiktas apibrėžimas peržengia siauro suvokimo, kad jaunimo dalyvavimas yra tik įsitraukimas į politinį gyvenimą ar dalyvavimas jaunimo tarybos veikloje, ribas. Jame pabrėžiama, kad dalyvauti reiškia turėti įtaką ir prisiimti atsakomybę priimant sprendimus ir imantis veiklos, kuri susijusi su jaunų žmonių gyvenimu arba kuri jauniems žmonėms yra svarbi. Todėl praktikoje tai galėtų reikšti balsavimą vietiniuose rinkimuose, jaunimo organizacijos įkūrimą arba interneto forumo, skirto dalintis informacija apie pomėgius ar kitus kūrybiškus laisvalaikio praleidimo būdus, sukūrimą. Chartijoje pateikiamas dalyvavimo apibrėžimas taip pat rodo požiūrio į jaunus žmones ir jaunimo įsitraukimą pokyčius. Jauni žmonės nelaikomi aukomis ar pažeidžiama grupe, reikalaujančia apsaugos ir pagalbos (vadinamas „problema grindžiamas požiūris“). Jie nelaikomi suaugusiųjų įsikišimo objektais, kai suaugusieji mano žinantys, kas geriausia jauniems žmonėms. Dabar į jaunus žmones žiūrima kaip į aktyvius organizacijų ar visuomenės gyvenimo dalyvius; jie laikomi potencialiais, talentingais ir stipriais partneriais. Jaunimui turi būti suteikta galimybė išreikšti savo poreikius ir rasti būdų juos patenkinti. Pasak afrikiečių patarlės, „batus dėvintis žmogus puikiai žino, kuriose vietose jie spaudžia“. Todėl jauni žmonės turi būti įtraukti į jiems aktualių problemų sprendimo procesą ir kiti jiems turėtų ne nurodinėti, o padėti.

3. Jans, M. and De Backer, K., *Youth and social participation. Elements for a practical theory*, Flemish Youth Council JePI, Brussels, 2002, p. 2.

4. *Discussing global issues: what is participation?* UNICEF, United Kingdom, 2004, p. 1.

5. *The revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life*, Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe, May 2003.

Refleksija

1. Ar jūsų bendruomenėje / organizacijoje į jaunus žmones žiūrima kaip į:

- grupę, kurios problemas turi išspręsti kažkas kitas?
- grupę, vengiančią atsakomybės prisiėmimo?
- grupę, kuriai reikalinga apsauga?
- klientus, kurie turi būti viskuo aprūpinti?
- stiprius ir talentingus žmones?
- grupę, galinčią prisidėti prie savo problemų sprendimo?
- grupę, kuri nori pati veikti (nepriimančią pagalbos)?
- kaip nors kitaip?

2. Ar reikia keisti jūsų bendruomenėje / organizacijoje vyraujančią požiūrį į jaunus žmones? Jei taip, ką reikia keisti?

Per paskutinį dešimtmetį į jaunimo dalyvavimą buvo žiūrima kaip į teisę (vadinamas „teisėmis grindžiamas“ požiūris į jaunimo dalyvavimą). Pavyzdžiui, UNICEF į dalyvavimą žiūri kaip į žmogaus teisę, todėl Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijoje pabrėžiama vaiko teisė į dalyvavimą. Roger Hart (teorinio modelio, vadinamo „dalyvavimo kopėčios“, autorius) sako, kad dalyvavimas yra svarbiausia piliečio teisė, nes tai yra būdas sužinoti, ką reiškia būti piliečiu. Europos Taryboje jaunimo dalyvavimas suvokiamas kaip „jaunų žmonių teisė būti įtrauktiems į kasdienį gyvenimą vietiniame lygmenyje ir prisiimti pareigas bei teisė demokratiškai daryti įtaką jų gyvenimo procesams“⁶. Jei dalyvavimas yra teisė, tai taip pat reiškia, kad visi jauni žmonės šia teise gali naudotis nesulaukdami diskriminacijos – nesvarbu, iš kur jie atvykę ar kokia kalba šneka.

Į jaunimo dalyvavimą taip pat galima žiūrėti kaip į jaunimo ir suaugusiųjų partnerystės formą. „Partnerystė susijusi su bendru veiklos vykdymu. Tai yra kiekvieno balso klausymas ir rimtas skirtingų idėjų priėmimas“⁷. Praktikoje tai reiškia, kad yra tariamasi dėl tikslų, siekių, vaidmenų, atsakomybių, sprendimų ir t. t., ir kad jauni žmonės ir suaugusieji tiksliai žino:

- ko jie siekia;
- ko iš jų tikimasi;
- ko jie tikisi iš kitų;
- kaip jie tai darys;
- kokios pagalbos jie susilaukia ir iš kur.

Jaunimo ir suaugusiųjų partnerystės privalumas – jaunų žmonių įgūdžiai ir talentai sujungiami su suaugusiųjų patirtimi ir išmintimi. Ji taip pat užtikrina, kad matomas ir vertinamas kiekvieno žmogaus indėlis, todėl partneriai motyvuojami imtis daugiau iniciatyvų ir projektų.

6. Boukobza, E., *Keys to participation. A practitioners' guide*, Council of Europe, 1998, p. 10.

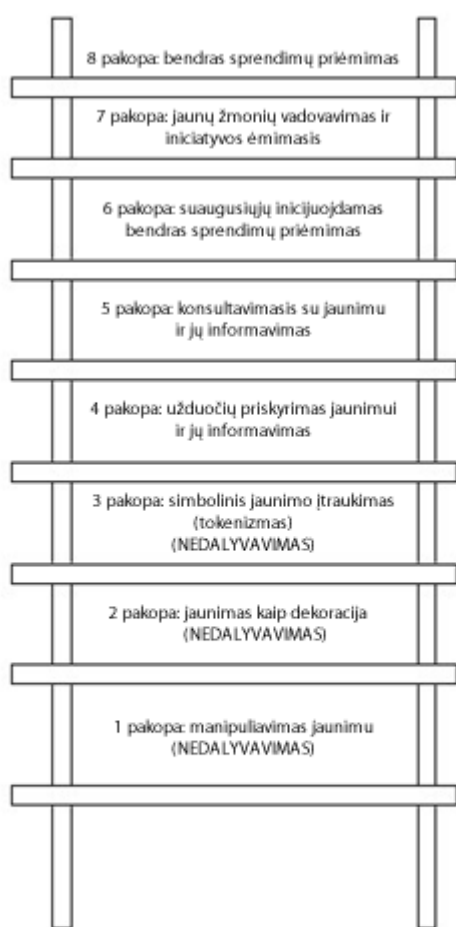
7. Stacey, K., “Theoretical underpinnings of youth partnership accountability”, unpublished paper, Adelaide, 1998; quoted in *Youth participation handbook for organizations. A guide for organizations seeking to involve young people on boards and committees*, Government of South Australia Office for Youth, 2003, p. 15.

Refleksija

Pažvelkite į savo organizaciją ar bendruomenę. Ar galite pasakyti, kad joje jau egzistuoja jaunimo ir suaugusiųjų partnerystė?

1. Jei taip, kokia forma ji vyksta?
2. Jei ne, kodėl, jūsų nuomone, jos nėra? Ar galima kažką padaryti, kad ji būtų skatinama? Ką galite padaryti?

Nepakanka pasakyti, kad jaunimas dalyvauja ar nedalyvauja. Yra skirtingi lygiai, kuriais galite būti įsitraukę į veiklą ar prisiėmę atsakomybę, priklausomai nuo vietinės situacijos, išteklių, poreikių ir patirties lygio. Roger Hart siūlo vadinamą „vaikų dalyvavimo kopėčių“ modelį⁸, iliustruojantį skirtingus vaikų ir jaunimo dalyvavimo projektuose, organizacijose ar bendruomenėse laipsnius.

Naudojama iš: Hart, R., *Children's participation from tokenism to citizenship*, UNICEF Innocenti Research Centre, Florence, 1992

Roger Hart apibrėžia aštuonis jaunimo dalyvavimo laipsnius, kiekvienam lygiui priskirdamas vieną kopėčių laiptelį:

8 pakopa: bendras sprendimų priėmimas

Projektus ar idėjas inicijuoja jaunimas, kviečiantis suaugusiuosius dalyvauti sprendimų priėmimo procese kaip partnerius.

7 pakopa: jaunų žmonių vadovavimas ir iniciatyvos ėmimasis

Projektus ar idėjas inicijuoja ir jiems vadovauja jaunimas; suaugusieji gali būti pakviesti suteikti reikiamos pagalbos, tačiau projektą galima vykdyti be jų įsikišimo.

6 pakopa: suaugusiųjų inicijuojamas bendras sprendimų priėmimas

Suaugusieji inicijuoja projektus, tačiau jauni žmonės kviečiami bendrai priimti sprendimą ir prisiimti atsakomybę kaip lygiaverčiai partneriai.

5 pakopa: konsultavimasis su jaunimu ir jų informavimas

Projektus inicijuoja ir vykdo suaugusieji, tačiau jaunimas pataria ir siūlo savo mintis bei yra informuojamas, kokią reikšmę šie pasiūlymai turi priimant galutinį sprendimą ar gaunant rezultatus.

4 pakopa: užduočių priskyrimas jaunimui ir jų informavimas

Projektus inicijuoja ir vykdo suaugusieji; jaunimas skatinamas prisiimti konkrečius vaidmenis ar užduotis, tačiau jie žino, kokia jų reali reikšmė projekte.

8. Hart, R., *Children's participation from tokenism to citizenship*, UNICEF Innocenti Research Centre, Florence, 1992. Šis modelis pagrįstas S. Arnstein „piliečio dalyvavimo kopėčiomis“, publikuojamos kaip „piliečių dalyvavimo kopėčios“, *JAIP*, Vol. 35, No. 4, July 1969, pp. 216-24

3 pakopa: simbolinis jaunimo įtraukimas (tokenizmas)

Jaunimui suteikiami tam tikri projekto vykdymo vaidmenys, tačiau realiai jie neturi jokios įtakos priimant sprendimus. Sukuriama iliuzija (tikslingai ar netikslingai), kad jaunimas dalyvauja, kai iš tiesų jie negali rinktis, kokių veiksmų imtis ir kaip juos atlikti.

2 pakopa: jaunimas kaip dekoracija

Jauni žmonės reikalingi projekte kaip jaunimo – mažiau teisių turinčios grupės – atstovai. Jaunimui nesuteikiamas reikšmingas vaidmuo (išskyrus tai, kad jie dalyvauja) ir, kaip nutinka su visomis dekoracijomis, projekte ar organizacijoje jaunimas pateikiamas matomoje vietoje, kad būtų lengvai pastebimi pašalinių asmenų.

1 pakopa: manipuliavimas jaunimu

Jaunimas kviečiamas dalyvauti projekte, tačiau jis neturi jokios įtakos priimant sprendimus ir gaunant rezultatus. Iš tiesų jaunimo buvimas naudojamas siekiant kitų tikslų, pvz., laimėti vietinius rinkimus, sudaryti geresnę institucijos įvaizdį arba gauti papildomų lėšų iš jaunimo dalyvavimą palaikančių institucijų.

Jaunimo dalyvavimo kopėčios gali būti labai naudinga priemonė specialistams, norintiems kritiškai pažvelgti į tai, kaip dalyvavimą skatinantys projektai ar iniciatyvos veikia savo bendruomenėse. Tačiau šis modelis taip pat gali sukelti klaidingų asociacijų apie jaunimo dalyvavimo laipsnių hierarchiją⁹ ir gali sukelti mėginimų bet kokia kaina siekti aukščiausių pakopų. Todėl svarbu nepamiršti, kad mastas, kuriuo jaunimas įtraukiamas ar turėtų būti įtrauktas į veiklą, priklauso nuo vietos situacijos, siekių, turimos patirties ir t. t. Kartais, dėl projekto sudėtingumo ar dėl fakto, kad tarp pakopų nėra aiškių ribų, gali būti gana sunku nustatyti, koks yra dalyvavimo projekte mastas. Taip pat laikui bėgant dalyvavimo mastas gali keistis.

Refleksija

1. Kurioje kopėčių vietoje yra jūsų projektas ar iniciatyva?
2. Iš kur tai žinote?
3. Kuriame kopėčių lygyje jūsų projektas būtų efektyviausias? Kodėl?
4. Kaip jūsų projektas gali pasiekti šį lygį?

Kalbant apie dalyvavimą gali kilti labai pagrįstas klausimas: „kokoje srityje dalyvaujama?“

Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja išskiria šias jaunimo dalyvavimo sritis:¹⁰

- ekonominis dalyvavimas – susijęs su užimtumu ir darbu bendrai, su ekonominiu vystymusi, kova su skurdu, stabilios ekonominės visuomenės, regiono ar jaunimo, kaip grupės, situacijos kūrimu;
- politinis dalyvavimas – susijęs su valdžiomis ir vyriausybėmis, viešąja politika, vykdomąja valdžia, išteklių paskirstymo skirtingais lygmenimis įtaka;
- socialinis dalyvavimas – susijęs su įsitraukimu į vietinės bendruomenės gyvenimą, dėmesio atkreipimu į vietos problemas ir sunkumus;
- kultūrinis dalyvavimas – susijęs su skirtingomis meno ir išraiškos formomis (vaizduojamuoju menu, muzika, filmu, šokiu ir t. t.).

9. Taip pat yra keletas kitų jaunimo dalyvavimo masto modelių, nesiūlančių hierarchinės struktūros. Pz., palyginkite Davis Driskell ar Phil Treseder modelius.

10. Jungtinių Tautų jaunimo dienotvarkė, *Jaunimo teisės į vystymąsi ir taiką suteikimas*, adresas: www.un.org/esa/socdev/unyin/agenda.htm (paskutinį kartą lankytasi 2006 m. spalio 3 d.).

– *Skatina jaunimą lavinti naujus įgūdžius ir įgauti daugiau pasitikėjimo*

Įsitraukdamas į įvairias iniciatyvas jaunimas gali gauti naujų žinių, lavinti naujus įgūdžius, požiūrius, lyderiavimo gebėjimus bei formuoti savo ateities siekius. Tai įmanoma imantis atitinkamos ugdomosios veiklos ir remiantis patirtinio mokymosi principais kai vykdomos konkrečios veiklos. Galimybė naudoti šiuos naujus įgūdžius ir žinias padeda jauniems žmonėms geriau ir produktyviau dirbti, nes jie gali juos pritaikyti savo kasdieniame gyvenime.

– *Padeda suaugusiesiems išvėlgti jaunų žmonių talentus ir potencialą*

Dirbdami su jaunais žmonėmis ir padėdami jiems siekti naujų tikslų suaugusieji turi galimybę įveikti įprastus stereotipus apie jaunimą (kad jaunimui trūksta reikiamų įgūdžių arba, pvz., kad jie nesidomi bendruomenės gyvenimu). Suaugusieji neretai įsitikina, kad jaunimas nėra mažiau gabus, jį tiesiog reikia palaikyti ir suteikti galimybę atskleisti šiuos talentus.

– *Skatina jaunimą prisiimti atsakomybę už savo veiksmus ir sprendimus*

Jaunimas išmoksta, kad sprendimus priimantis žmogus taip pat turi prisiimti atsakomybę už pasekmes (ir atvirkščiai – atsakingas žmogus taip pat gali priimti sprendimus). Tai reiškia, kad jei jaunimas nori dalyvauti vietiniu lygmeniu, jis turi susimąstyti apie atsakomybę už atliekamus veiksmus.

– *Padeda jaunimui suvokti, kaip veikia demokratija ir kaip ji turėtų veikti tikrame gyvenime*

Demokratinėje sistemoje žmonėms turėtų būti suteikta teisė dalyvauti jų gyvenimams reikšmingų sprendimų priėmimo. Šie procesai gali vykti įvairių institucijų ar struktūrų sistemose ir labai skirtingais lygmenimis, įskaitant vietinį. Dalyvavimas vietiniu lygmeniu gali būti itin tinkamas pradinis taškas jaunimui sužinoti daugiau apie demokratijos funkcionavimą, apie jos apribojimus ir potencialą. Jaunimas taip pat gali išbandyti demokratijos taisykles pažįstamoje aplinkoje.

– *Sudaro erdvę jaunimui panaudoti savo talentus ir sugebėjimus visos bendruomenės ar organizacijos labui*

Jaunimą neretai stipriai motyvuoja galimybė panaudoti ir lavinti savo sugebėjimus ir talentus. Todėl labai svarbu sudaryti jiems galimybes panaudoti šiuos talentus bendrais tikslais, kad tai būtų naudinga vietinei bendruomenei, o jauniems žmonėms jų prisidėjimas būtų malonus.

– *Padeda suaugusiesiems suvokti jaunimo poreikius ir požiūrius*

Dirbant su jaunimu tiesiogiai ir įtraukiant juos į tarimosi procesą galima sukurti galimybę gauti patikimos informacijos apie jaunimo poreikius. Tačiau kai kurie specialistai teigia, kad negalima įrodyti, jog kalbėjimas su jaunimu apie jų požiūrius ir poreikius padeda gauti kokybiškesnės informacijos, nei naudojant kitus šaltinius (pvz., konsultuojantis su tėvais ar mokytojais)¹³.

– *Lavina suaugusiųjų įgūdžius, padedančius efektyviai dirbti su jaunimu*

Dirbdami kartu su jaunais žmonėmis suaugusieji turi galimybę sužinoti, kaip turi veikti bendras darbas su jaunimu. Tačiau gali reikėti suteikti suaugusiesiems paramą (pvz., rengti mokymo kursus ar pateikti literatūros individualiam mokymuisi), kad jie galėtų lavinti įgūdžius, būtinus norint efektyviai dirbti su jaunimu.

13. Ibid., p. 18.

– Sudaro galimybę suaugusiesiems dalintis turimomis žiniomis ir patirtimi ne nurodinėjant

Jaunimui ne visada patinka, kai jiems nurodoma, ką daryti. Jie nori tyrinėti ir mokytis eksperimentuodami. Jie taip pat yra išvalgūs ir mokosi stebėdami tuos, kurie turi daugiau patirties ir žinių. Jei suaugusieji leidžia jaunimui spręsti patiems, jie su didesniu užsidegimu mokosi iš suaugusiųjų ir dėl to moka pasinaudoti jų patirtimi.

– Daro sprendimų priėmimo procesą labiau reprezentatyvų

Jaunimas sudaro palyginti didelę vietinių bendruomenių dalį. Jei vietiniu lygmeniu priimami sprendimai turi įtakos skirtingų grupių narių gyvenimams, visiems nariams turėtų būti suteikta galimybė būti išgirstiems ir formuoti galutinį rezultatą, kad būtų patenkinti jų poreikiai. Todėl jei jaunimas dalyvauja sprendimų priėmimo procese, didesnė galimybė, kad bus atsižvelgta į jų požiūrius ir patenkinti jų poreikiai.

– Skatina naujus požiūrius į vietos ir regioninių problemų sprendimą bei siūlo naujų idėjų

Paprastai jaunimas buvo įtrauktas į sprendimų priėmimo procesus tik ribotu mastu, kadangi valdžios postus užimdavo suaugusieji. Tačiau pastebėta, kad skatinant jaunimą bendrai spręsti vietines jiems aktualias problemas galima susidaryti naują požiūrį ar gauti naujų minčių. Taip pat gali būti skatinami nauji problemų sprendimo būdai peržengiant tradicinio mąstymo ribas. Tokios naujos idėjos ir būdai turbūt yra tinkamesni šiuolaikinės visuomenės vystymuisi.

Užduotis jums:

Į savo veiklą jau esate įtraukę jaunimo arba planuojate tai daryti. Suvokiate, kaip svarbu nustatyti teigiamus pokyčius, atsiradusius jūsų bendruomenėje ar organizacijoje įtraukus į jų veiklą jaunimą. Toliau pateikti klausimai ir pasiūlymai padės planuoti pokyčius jūsų vietinėje aplinkoje.

Pastaba: šis pratimas tiesiogiai nesusijęs su konkretaus projekto planavimo ar vykdymu. Jis skirtas padėti jums įsivaizduoti tokį pokytį.

1. Kada prasideda su jaunimo dalyvavimu susijęs jūsų projektas / iniciatyva?
2. Kokio masto pokyčiai, atsiradę įtraukus jaunimą į jūsų aplinką, bus nustatyti įvertinus projektą?
3. Ką dar (be vertinimo) reikia ar galima padaryti norint tinkamai nustatyti jaunimo dalyvavimo jūsų kontekste privalumus?
4. Ar jaučiatės turintys reikiamų išteklių ir išteklių (pvz., laiko) šiam darbui atlikti? Kokie yra galimi šių išteklių lavinimo ir išteklių gavimo būdai?
5. Jei taip:
  - nuspręskite, į kokias konkrečias bendruomenės / organizacijos veiklos sritis norite sutelkti dėmesį nustatydami jaunimo dalyvavimo pranašumus;
  - sukurkite nuoseklų planą, kaip juos nustatysite;
  - nuspręskite, kokios pagalbos jums reikės ir iš kur jos galite sulaukti;
  - nuspręskite, kada norite tai daryti.
6. Jei ne:
  - raskite, kas tai galėtų padaryti už jus;
  - kartu nuspręskite, kokias konkrečias bendruomenės / organizacijos veiklos sritis norite sutelkti dėmesį nustatydami jaunimo dalyvavimo pranašumus;
  - kartu sukurkite nuoseklų planą, kaip šie veiksmai bus vykdomi;
  - kartu nuspręskite, kokios pagalbos jums reikės ir iš kur jos galite sulaukti;
  - nuspręskite, kada šią veiklą reikia įgyvendinti.

Pradėkite veikti.

Su jaunimo dalyvavimu susijusį darbą dirbantys žmonės kartais susiduria su sunkumais ir kliūtimis. Tokių kliūčių gali atsirasti dėl bendros situacijos bendruomenėje, pripažintų vertybių, politinių ar kultūrinių priežasčių ir t. t. Tyrejai¹⁴ ir specialistai nurodo šias:

- skirtingas jaunimo ir suaugusiųjų vertybes ir įpročius;
- skirtingus jaunimo ir suaugusiųjų laiko grafikus;
- skirtingus bendravimo stilius;
- skirtingus patirties lygius ir tipus;
- įgūdžių stoką;
- nepakankamą pagalbą, teikiamą jaunimui ir suaugusiesiems;
- reikšmingo jaunų žmonių įtraukimo kompetencijos stoką;
- skirtingus jaunimo ir suaugusiųjų mokymosi metodus;
- jaunimo vietą socialinėje hierarchijoje (kai kuriose kultūrose jaunimas paprastai užima žemą poziciją ir turi mažai įtakos);
- suaugusiųjų proteguojamą jaunimą;
- nepasitikėjimą tarp suaugusių ir jaunimo;
- neigiamus stereotipus („visi jauni žmonės yra...“; „visi suaugusieji yra ...“), neteisingą abipusį supratimą ir šališkumą;
- jaunimui palankių procedūrų ir strategijų stoką organizacijose (pvz., didelis oficialių dokumentų, kuriuos reikia perskaityti, išanalizuoti ir į kuriuos reikia reaguoti, kiekis);
- įsitikinimą, kad su jaunimo dalyvavimu susijusį darbą turi atlikti kažkas kitas;
- su jaunimo dalyvavimu susijusias išlaidas;
- vietą;
- informacijos stoką;
- kitų būtinų išteklių (pvz., papildomo laiko) stoką;
- sparčią jaunų žmonių kaitą;
- sąlygų nepritaikymą neįgaliesiems;
- per ilgus susirinkimus;
- įsipareigojimus mokyklai;
- kitus interesus;
- įsitikinimą, kad niekas nepasikeis net ir dalyvaujant jaunam žmogui;
- faktą, kad dalyvaujantys jauni žmonės nėra viso jaunimo atstovai.

Refleksija

1. Kokios yra didžiausios jaunimo dalyvavimo jūsų vietiniame kontekste kliūtys?
2. Ką galite padaryti, kad pašalintumėte šiuos sunkumus?
3. Kas jums gali padėti šiame procese?

¹⁴. Žr. vadovo pabaigoje nurodytą bibliografiją.

Jaunimo dalyvavimas dar nepripažintas visose bendruomenėse kaip naudingas jiems dėl vystymosi ir darnumo. Taip yra dėl skirtingų priešasčių: vienas iš pavyzdžių gali būti kultūriniai standartai, kuriais remiantis pirmenybė teikiama hierarchinėms struktūroms ir santykiams. Tokiose bendruomenėse vyresni žmonės turi labai svarbų vaidmenį ir manoma, kad jaunimo bandymas dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose yra pagarbos stoka. Tokiame kontekste gali būti nelengva vykdyti su jaunimo dalyvavimu susijusią veiklą, tačiau tokioje aplinkoje dirbančių ugdančiųjų organizacijų patirtis rodo, kad yra efektyvių būdų spręsti tokias problemas.¹⁵ Šiose organizacijose pabrėžiamas bendruomenės organizacijų ir jaunimo organizacijų vaidmuo įtraukiant jaunimą į savo veiklą, pradedant konstruktyvų dialogą tarp jaunų ir pagyvenusių žmonių ir kuriant efektyvaus bendradarbiavimo priemones. Dar vienas svarbus hierarchinėmis struktūromis ir paklusimu valdžiai pagrįstų bendruomenių tikslas – keisti valdžios postus užimančių žmonių (ne tik vietinės valdžios atstovų, bet ir mokytojų, tėvų ir t. t.) požiūrius, kad į jaunimą būtų žiūrima kaip į partnerius.

1.3. Jaunimo dalyvavimo principai

Anksčiau šiame skyriuje minėta, kad egzistuoja skirtingos jaunimo dalyvavimo sampratos ir idėjos, kaip palaikyti jaunimo įtraukimą. Galbūt būtų mažiau prieštaringa sutikti su principų, užtikrinančių, kad jaunimo dalyvavimas organizacijose ar bendruomenėse gali būti reikšmingas ir efektyvus, rinkiniu.

Refleksija

1. *Pabandykite suformuluoti bent tris praktines patirtis, sprendimus ir rekomendacijas, galinčias stiprinti jaunimo dalyvavimą kontekste, kuriame dirbate.*
2. *Ar sudėtinga pateikti tokių pavyzdžių? Kodėl?*

Pristatydami pirmuosius tris jaunimo dalyvavimo principus galime naudoti Marc Jans ir Kurt De Backer pasiūlytą modelį.¹⁶

Šis modelis pažymi, kad:

– *Dalyvavimas turėtų būti grindžiamas iššūkiu*

„Čia iššūkis“ reiškia temą, kuri turi būti tiesiogiai susijusi su kasdiene jaunimo realybe ir kuri jiems turi būti patraukli ar įdomi;

– *Dalyvavimas turi būti grindžiamas gebėjimais*

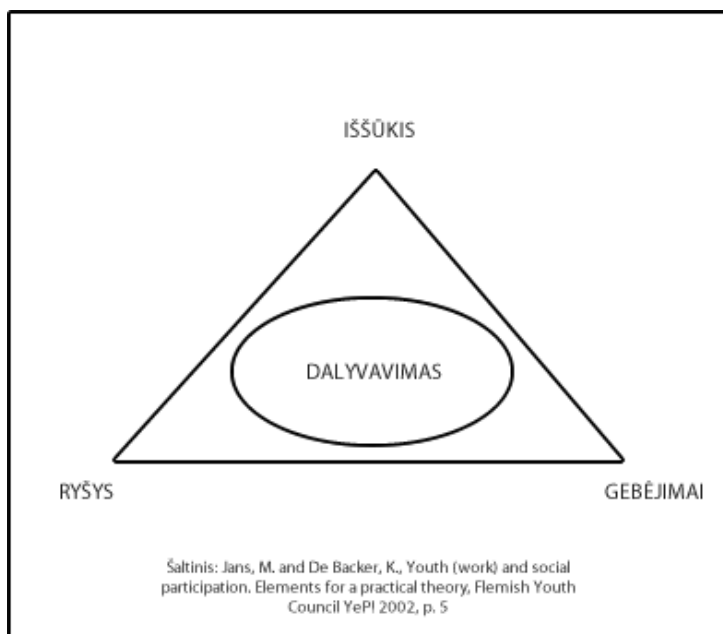
Norėdami įsitraukti į veiklą jauni žmonės privalo turėti tam tikrų žinių ir įgūdžių. Todėl projektai ar iniciatyvos turi atitikti susijusių jaunų žmonių sugebėjimus ir turi projekto rengimo metu būti suteikta galimybė lavinti bet kokius trūkstamus įgūdžius;

15. Žr. pavyzdžiui, Golombek, S. (ed.), *What works in youth participation: case studies from around the world*, International Youth Foundation, 2002.

16. Jans, M. and De Backer, K., op. cit., p. 5.

– *Dalyvavimas turi būti grindžiamas ryšiu*

„Jaunimas turi jausti ryšį su žmonėmis, bendruomenėmis, idėjomis ir judėjimais bei jausti palaikymą.“¹⁷ Iš esmės tai reiškia, kad jaunimas nori žinoti, kad jie yra ne vieni ir gali tapatinti save su grupe ar institucija ir ja pasitikėti (pasitikėti jais taip pat jaučiant, kad suteikiama būtina palaikymo erdvė).

Be trijų anksčiau minėtų principų jaunimo įtraukimo srityje dirbančių specialistų patirtis rodo, kad jei žmogus nori siekti reikšmingo jaunimo dalyvavimo, dalyvavimas turi būti:

- *Prieinamas visiems jauniems žmonėms nepriklausomai nuo jų kilmės, tautybės, religijos ir t. t.*

Peržiūrėtoje chartijoje teigiama, kad „šioje chartijoje propaguojami įvairūs dalyvavimo principai ir formos taikomi visiems jauniems žmonėms be jokios diskriminacijos“.¹⁸ Todėl dalyvavimo galimybių negalima riboti remiantis tokiais veiksniais, kaip žmogaus kilmė arba tikėjimas;

– *Savanoriškas*

Tai reiškia, kad dalyvavimas nėra privalomas ir jaunimas turi teisę nedalyvauti, jei toks jų sprendimas. Jie taip pat gali rinktis savo įsitraukimo mastą ir formą;

– *Susijęs su realiais jaunimo poreikiais*

Jaunimui svarbu dalyvauti tiesiogiai juos veikiančių problemų sprendime ir tai juos motyvuoja; jiems svarbu siekti teigiamų pokyčių, ieškoti problemų sprendimo būdų, įgyti naujų įgūdžių arba formuoti interesus ir pomėgius. Taip jie irgi jaučiasi prisiimančios atsakomybę už savo gyvenimus ir bendruomenes;

– *Pozityviai vertinamas*

Kiekvienas turėtų žinoti, kad jo / jos indėlis yra svarbus (net jei šis indėlis yra ribotas);

– *Naudingas visiems susijusiems dalyviams*

Reikšmingas dalyvavimas naudingas jaunimui, suaugusiesiems, organizacijoms ir panašioms bendruomenėms, nes pasiekiami teigiamų pokyčių skirtingose srityse – asmeniniame tobulėjime, veiksmingumo lygmenyse, socialinėse permainose ir t. t.;

¹⁷ Ibid., p. 6.

¹⁸ The revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life, Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe, May 2003.

– *Siūlantys įvairių įsitraukimo formų*

Nėra vienos visiems jauniems žmonėms tinkančios dalyvavimo formos. Todėl svarbu, kad jaunimui būtų siūloma įvairių įsitraukimo būdų, kad jie galėtų rinktis jiems aktualiausia ir įdomiausia;

– *Aprūpintas reikiama išteklių*

Jeigu neturima išteklių, dalyvavimo galimybės labai apribojamos, o kai kuriems dalyvavimas tampa neįmanomas. Turi būti pateikti reikiami išteklių, pvz., laikas, žmogiškieji išteklių, finansai, mokslinė informacija, transportas ir t. t.;

– *Pagrįstas tikra suaugusiųjų ir jaunimo partneryste*

Partnerystė reiškia, kad išsakomi bendravimo lūkesčiai ir baimės, tarimąsi dėl vaidmenų ir įgaliojimų bei atsakomybės pasidalijimą. Tai ne visada reiškia vienodą visų darbo ir atsakomybės sričių pasidalinimą; tai reiškia šių sričių pasidalinimą atsižvelgiant į abiejų pusių norus, poreikius ir potencialų indėlį;

– *Skaidrus*

Būtina, kad visos su procesu susijusios šalys žinotų dalyvavimo tikslą ir apribojimus. Taip pat turi būti aišku, kokią įtaką daro jaunimas, ką galima keisti ir ko ne;

– *Matomas kaip vykdomos politikos principas, o ne vien tik kaip metodas*

„Dalyvavimas nėra tik įsitraukimo metodas ar forma. Jis yra sudėtingas ir apima įvairias sritis, lygmenis ir aspektus. Todėl dalyvavimas turi būti integralus skirtingos politikos ir strategijų, planuojamų organizacijose ir bendruomenėse, elementas²⁰“;

– *Malonus*

Paprastai žmonės (nepriklausomai nuo amžiaus) labiau linkę savanoriškai imtis veiklos, jei darbas malonus. „Malonus“ nebūtinai reiškia smagus, tiesiog ši veikla atneša malonumą ją įvykdžius.

Refleksija

1. Kuris iš anksčiau minėtų jaunimo dalyvavimo principų jau pastebimas jūsų organizacijos / bendruomenės darbe?
2. Kokius principus vis dar reikia įdiegti ir kas turėtų būti už tai atsakingas?
3. Kuo galite prisidėti prie šių naujų principų įgyvendinimo?

19. Forbrig, J., op. cit. p. 16.

20. Integralus reiškia susijęs su skirtingais gyvenimo aspektais ir sritimis.

1.4. Jaunimo dalyvavimo prielaidos

Dalyvavimas nevyksta savaime, jis nekyla iš niekur. Reikia suderinti daug sąlygų, kad vyktų prasmingas dalyvavimas. Šias vadinamas jaunimo dalyvavimo prielaidas galima paprasčiausiai aiškinti kaip bendruomenės ar organizacijos, skatinančios jaunimo įsitraukimą, įpročius ar vertybes, kurie turi egzistuoti arba kuriuos reikia plėtoti. Nėra nustatyto prielaidų rinkinio, kurį reikšmingo dalyvavimo siekiantys asmenys galėtų naudoti kaip kontrolinį sąrašą; kiekvieno konkretaus konteksto prielaidas turi nustatyti tame kontekste veikiantys ir jį labai gerai pažįstantys veikėjai..

žmogaus teisės
 taika
 politinė raida
 dialogas
 tarpkultūris
 moksliniai tyrimai
 dalyvavimas
 demokratinis pilietiškumas
 socialinis ryšys

Keletas jaunimo dalyvavimą skatinančių sąlygų pavyzdžių:

- gebėjimas konstruktyviai valdyti konfliktines situacijas;
- galimybė dalyvauti jokioms struktūroms nepriklausiantiems asmenims;
- prieiga prie informacijos;
- prieiga prie technologijų;
- aktyvus jaunimo sektorius;
- dalyvavimo vertės suvokimas;
- turėtų būti patenkinti pagrindiniai poreikiai (maistas, gėrimas, drabužiai, apgyvendinimas ir t. t.);
- lygybė (suaugusiųjų ir jaunimo nuomonės turi būti vienodai svarbios);
- esama jaunimo ir suaugusiųjų partnerystė;
- finansiniai ištekliai;
- tinkamiausios ar įdomiausios įsitraukimo srities ar formos pasirinkimo galimybė;
- nustatyti vietiniai poreikiai;
- skirtingų dalyvių įsitraukimas;
- žinios apie jaunimo situaciją, identitetą, gyvenimo būdą ir t. t. bendruomenėje;
- teisinė struktūra;
- minimalus išsilavinimo lygis;
- noras mokytis, taip pat ir iš savo klaidų;
- dalyvavimo infrastruktūra;
- palanki dalyvavimo politika;
- fizinis ir emocinis saugumas;
- mažiau galimybių turinčio jaunimo interesų pateikimas;
- teisė dalyvauti;
- įgūdžiai ir kompetencija valdymo ir su dalyvavimu susijusių procesų srityse;
- prasmingo dalyvavimo supratimas (priešingai nei tokenizmas);
- noras dalyvauti ar imtis su dalyvavimu susijusios veiklos
- noras dalintis galia ir kontrole.

Siekiant prasmingo jaunimo dalyvavimo būtinos visos anksčiau pateiktos prielaidos. Priešingu atveju dalyvavimo kokybė nebus tokia aukšta, kokia galėtų būti konkrečioje situacijoje. Dėl to siekiant veiksmingo jaunų žmonių įtraukimo į organizacijos ar bendruomenės veiklą būtina patikrinti, kokios aktyvaus dalyvavimo sąlygos egzistuoja ir į kokius trūkumus reikia atkreipti dėmesį.

Užduotis jums:

1. *Grižkite prie jaunimo dalyvavimo prielaidų sąrašo.*
2. *Nustatykite kurios dalyvavimui reikalingos sąlygos jau yra jūsų organizacijoje, bendruomenėje ar projekte.*
3. *Apibūdinkite, kokia forma ar koku mastu jos buvo sukurtos.*
4. *Nuspręskite, kurias iš jų reikia toliau plėtoti.*
5. *Pateikite minčių, kaip tai galima pasiekti ir kas tai galėtų padaryti.*
6. *Nustatykite jūsų organizacijoje, bendruomenėje ar projekte dar nesudarytas sąlygas dalyvavimui.*
7. *Pabandykite rasti galimas priežastis, kodėl šių sąlygų dar nėra.*
8. *Pateikite minčių, kaip tokias sąlygas galima sukurti ir kas galėtų tai padaryti.*
9. *Susukurkite realų veiksmų planą, kuriame numatysite, kaip asmeniškai galite prisidėti prie reikšmingam jaunimo dalyvavimui būtinų sąlygų kūrimo.*

1.5. Jaunimo dalyvavimo formos

Yra daug būdų, kaip jaunimas gali dalyvauti sprendimų, susijusių su jais ir visai vietinei bendruomenei aktualiomis problemomis, priėmimo. Vienos dalyvavimo formos jaunimui atrodo patrauklesnės, nei kitos, konkrečiame kontekste vienos gali būti aktualesnės už kitas ir kiekviena šių formų turi galimybių bei apribojimų.

Dažniausiai šiuolaikinėse Europos visuomenėse pastebimos šios jaunimo dalyvavimo formos:

- savanoriškas darbas;
- dalyvavimas skirtingų formų neformaliojo ugdymo veikloje;
- bendraamžių ugdymas – jaunų žmonių dalyvavimas bendraamžių mokymo procese (pvz., sveikatingumo skatinimo programos, informacinės kampanijos ir t. t.);
- veikla organizacijoje / klube ir atsakomybės už tam tikras darbo sritis prisiėmimas;
- jaunimo tarybos, parlamentai, forumai, valdybos ir kitos struktūros – įprastas dalyvavimas tarptautinių, tautinių, regioninių ar vietinių valdžių struktūrų, mokyklų, klubų, nevyriausybinių organizacijų ir t. t. sprendimų priėmimo procesuose;
- kai kuriose institucijose (pvz., Europos Tarybos jaunimo ir sporto direktorate) egzistuojančios bendro valdymo sistemos, kur sprendimus priima jaunimo ar jaunimo organizacijų atstovai abiems pusėms suteikiant vienodas sąlygas;
- konsultacijos – naudojamos sprendimų priėmimo procesuose, kad būtų išreikšti poreikiai, interesai ir teikiami siūlymai;
- skirtingi jaunimo įsitraukimo lygiai projektuose ir veikloje (organizuojamoje ir neorganizuojamoje);
- kampanijų vykdymas;
- politinių partijų, sąjungų, interesų grupių narystė;
- dalyvavimas rinkimuose (tiek balsuojant, tiek keliant kandidatūrą).

Žvelgiant į tai, kiek jaunų žmonių dalyvauja anksčiau minėtų formų veikloje, tampa aišku, kad į šią veiklą įsitraukiančių jaunų žmonių skaičius nuolat mažėja. Tačiau tai nereiškia, kad jaunimo nebedomina dalyvavimas. Šie duomenys rodo, kad „daugelis jaunų žmonių rodo norą dalyvauti ir turėti įtakos visuomenei priimant sprendimus, tačiau jie nori tai daryti individualiau, nedalyvaujant senoms dalyvavimo struktūroms ir mechanizmams“.²¹ Ši išvada labai svarbi jaunimo dalyvavimo srityje dirbantiems specialistams – jaunimui turi būti suteikta galimybė eksperimentuoti ir rasti tinkamų būdų įsitraukti į veiklą, net jei tai reiškia, kad dėmesys skiriamas netradicinių formų dalyvavimui. Šiuo metu nėra tikslaus apibrėžimo, kas yra „naujos dalyvavimo formos“, tačiau skirtinguose šaltiniuose minimi šie pavyzdžiai:

- bendraamžių tinklai;
- diskusijų forumai;
- peticijų pasirašymas;
- dalyvavimas taip vadinamuose „naujuosiuose socialiniuose judėjimuose“;
- palaikymo grupės;
- produktų boikotas;
- demonstracijos;
- tarptautiniai susitikimai;
- interneto naudojimas informacijai rinkti, požiūriams išreikšti ar daryti įtaką sprendimų priėmimo procesams.

21. EU White Paper, "A new impetus for European youth", COM (2001) 681 final, p. 10.

Asmenys, organizacijos ir bendruomenės, skatinantys jaunimo dalyvavimą ir ieškantys naujų jaunimo įtraukimo būdų turi aiškiai žinoti, kokia yra jų motyvacija. Ar jie siekia įtraukti kuo daugiau jaunų žmonių, kad gražiau atrodytų oficiali statistika? O galbūt jie nori rasti geriausius ir prasmingiausius jaunimo įtraukimo ir bendradarbiavimo būdus? O gal yra kokių nors kitokių priežasčių? Panašu, kad tikslas turi būti ne tik į veiklą įtraukti kuo didesnę jaunų žmonių skaičių, tačiau ir užtikrinti aukštesnę dalyvavimo kokybę.

Refleksija

1. Kokios jaunimo dalyvavimo formos dažniausios jūsų bendruomenėje ar organizacijoje?
2. Kodėl, jūsų nuomone, jos dažniausios?
3. Ar manote, kad jūsų kontekste tinkamų sąlygų kitoms jaunimo dalyvavimo formoms kūrimas skatintų efektyvesnę jaunimo dalyvavimą? Kodėl?
4. Kiek, jūsų nuomone, jaunimo nedalyvavimą galima laikyti dalyvavimo forma? Kodėl, jūsų manymu, kai kurie jauni žmonės nedalyvauja veikloje ir ko jie tuo siekia?
5. Ar galite pateikti kitokių dalyvavimo formų, negu pateikta anksčiau?

2 skyrius

Peržiūrėta Europos chartija dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regioniniame gyvenime

2.1. Įžanga

Kas yra peržiūrėta Europos chartija dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regioniniame gyvenime?

Jaunimo dalyvavimas yra labai svarbus Europos Tarybos veikloje, ypač juo susidomėjęs Jaunimo ir sporto direktoratas bei Europos Tarybos Vietos ir regionų valdžių kongresas. Vykdoma daug iniciatyvų, skatinančių jaunimo išitraukimą ir dalyvauti norintiems asmenims suteikiamos reikalingi įrankiai ir įgūdžiai. Tokių iniciatyvų pavyzdžiai yra bendro valdymo sistema,²² mokymo renginiai ir kita ugdymo veikla; tiriamoji veikla ir finansinis dalyvavimą skatinančių jaunimo projektų rėmimas.²³

Labai specifinė priemonė, naudojama skatinant jaunimo dalyvavimą vietos ir regiono lygiu, yra peržiūrėta Europos chartija dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regioniniame gyvenime; dokumentas, kurį 2003 m. gegužės mėn. priėmė Europos Tarybos Vietos ir regionų valdžių kongresas. Šioje chartijoje pristatomos konkrečios idėjos ir priemonės, kurias vietiniame kontekste gali naudoti ir dalyvavimo skatinimą išitraukę žmonės – jaunimas, jaunimo organizacijos, vietinės valdžios atstovai ir t. t. Tačiau chartija nėra naudoti paruoštas šablonas, kadangi poreikiai ir aplinkybės visoje Europoje smarkiai skiriasi. Todėl ir chartiją reikia žiūrėti kaip ir rekomendacijų ir įkvėpimo šaltinį, o ne kaip ir griežtą jaunimo dalyvavimo vietos ir regiono lygmenimis skatinimo instrukciją.

Kas yra Europos Tarybos Vietos ir regionų valdžių kongresas?

Peržiūrėtą Europos chartiją dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regioniniame gyvenime sukūrė ir priėmė Europos Tarybos Vietos ir regionų valdžių kongresas – viena iš politinių organizacijos institucijų. Kongresas konsultuoja Ministrų komitetą įvairiais klausimais, susijusiais su vietos ir regiono politika. Jis vienija išrinktus Europos Tarybos valstybių narių vietos ir regioninės valdžių atstovus.

Pagrindinė kongreso funkcija – skatinti demokratiją vietos ir regiono lygmenimis, nes demokratija prasideda Europos miestuose ir miesteliuose. Halvdan Skard, kongreso prezidentas, teigia: „kongresas tapo vienu pagrindinių organų, saugančių vietos ir regiono demokratiją Europoje, ir pagrindiniu bendravimo su vyriausybėmis partneriu”.

²²: Vykdydama unikalią partnerystės tarp jaunimo organizacijų ir vyriausybių partnerystės programą, Europos Taryba sukūrė bendro valdymo su Jaunimo ir sporto direktoratu sistemą, suteikiančią galimybę jaunimui pareikšti nuomonę apie Europos Tarybos jaunimo politikos kūrimą ir vykdymą. Daugiau informacijos apie bendrą valdymą galima rasti 7 šio vadovo skyriuje.

²³: Kasmet Europos jaunimo fondas finansiškai remia įvairius projektus, skatinančius jaunimo dalyvavimą vietos, tautiniu ir tarptautiniu lygmenimis Europoje.

Kongreso veikla orientuota į:

- susipažinimą su savivalda vietos ir regiono lygmenimis ir jos plėtojimą;
- konstruktyvaus dialogo tarp vietos ir regionų valdžių bei valstybės valdžių stiprinimą;
- vietinės demokratijos priežiūrą Europos regionuose ir savivaldybėse;
- vietos ir regionų rinkimų stebėjimą;

Kongresą sudaro dvejį rūmai: Vietos valdžių rūmai ir Regionų valdžių rūmai. 318 abiejų rūmų narių ir 318 pavaduotojų atstovauja 200000 Europos savivaldybių ir regionų ir yra paskirti savo valstybės vietos ir regioninių valdžių asociacijų.

Keturi statutiniai komitetai, vykdančys su įvairių problemų sprendimu susijusią veiklą, rengia rūmų ataskaitas ir politinius tekstus. Viena tokių institucijų yra Kultūros ir mokslo komitetas, kuris yra atsakingas už jaunimo reikalus.

Kongresas aktyviai siekia užtikrinti intensyviausią įmanomą peržiūrėtos chartijos platinimą. Nors peržiūrėtą chartiją sudarė kongresas, už šio dokumento naudojimą atsakingos vietos ir regionų valdžios.

Užduotis jums:

1. *Sužinokite, kas atstovauja jūsų šaliai Vietos valdžių rūmuose ir Regionų valdžių rūmuose (sąrašą galima peržiūrėti kongreso svetainėje).*
2. *Susisieki su šiais atstovais ir paprašykite pateikti daugiau informacijos apie tai, kas jau padaryta jūsų šalyje, kad būtų skatinamas peržiūrėtos chartijos naudojimas, ir kokius tolesnius veiksmus planuojama atlikti ateityje.*
3. *Paklauskite, kaip galite prisidėti prie skatinimo naudoti šią chartiją.*
4. *Pagalvokite apie galimus būdus įsitraukti į šią veiklą ir skatinti į ją įsitraukti jūsų organizaciją, vietinę bendruomenę ar vietos valdžias.*

Kaip ir kodėl chartija peržiūrėta?

Europos chartiją dėl jaunimo dalyvavimo savivaldybės ir regioniniame gyvenime (pradinis dokumento pavadinimas) 1992 m. kovo mėn. priėmė nuolatinė Europos Tarybos Vietos ir regionų valdžių konferencija (1994 pervadinta į „Europos vietos ir regionų valdžių kongresą“). Nepaisant dokumento potencialo jis nebuvo plačiai žinomas ar tinkamai naudojamas Europos Tarybos valstybių narių.²⁴ Po dešimties metų kongresas ir Jaunimo ir sporto direktoratas Krokuvoje suorganizavo konferenciją „Jauni žmonės – savo miestų ir regionų dalyviai“ (2002 m. kovo 7–8 d.) pažymėdama 10 metų Europos chartijos sukaktį ir vertindama jaunimo dalyvavimo pasisekimus bei iššūkius pirmojo šios chartijos egzistavimo dešimtmečiu.²⁵ Konferencijos metu dėmesys taip pat skirtas tolesniam jaunimo dalyvavimo skatinimui ir teigiamai praktikai šioje srityje.

24. Doorley, J., "Synthesis report on the work of the Council of Europe's Directorate of Youth and Sport in the field of youth participation and democratic citizenship between 2003 and 2005 and an analysis of current trends in youth participation and recommendations for future action", CDEJ (2006)4, Strasbourg, January 2006, p. 6.

25. Introduction to the revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life, Congress of Local and Regional Authorities of the Council of Europe, May 2003, p. 5.

Paskutinėje deklaracijoje buvo suformuluotas prašymas pataisyti Europos chartiją, kadangi buvo padarytos išvados, kad chartijos nuostatos nepakankamai atspindi šiuolaikinės visuomenės pokyčius.

Refleksija

1. Kokie yra nauji socialiniai, politiniai, ekonominiai ar technologiniai pokyčiai, veikiantys jaunų žmonių gyvenimus, poreikius ir siekius?
2. Kurie šių pokyčių gali turėti didžiausios įtakos jaunų žmonių dalyvavimui (pasauliniu mastu bei jūsų bendruomenėje ar organizacijoje)?

Atsižvelgiant į prašymą buvo suformuota ekspertų grupė, kurią sudarė kongreso atstovai ir Europos Tarybos jaunimo reikalų taryba²⁶ bei kiti ekspertai ir buvo pradėta chartijos peržiūra. 2003 m. gegužės mėn. kongresas priėmė peržiūrėtą Europos chartiją dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regioniniame gyvenime (kaip Rekomendacijos nr.128 priedas).

Peržiūrėtoje chartijoje atkreipiamas dėmesys į naujus pokyčius, veikiančius šiuolaikinės Europos visuomenės jaunų žmonių gyvenimus, pvz., į didėjančią interneto įtaką jauniems žmonėms, jaunimo nedarbą arba miesto nesaugumo pasekmes. Be to, chartijoje pateikta vietinės politikos, susijusios su jaunimui aktualiais klausimais, apžvalga bei siūlomi būdai, kuriais ši politika gali padėti jaunimui vietos lygmeniu.

Peržiūrėta chartija skirtingomis kalbomis

Chartija išspausdinta dviem oficialiomis Europos Tarybos kalbomis – anglų ir prancūzų – tačiau leidinys taip pat išverstas į kelias kitas Europos kalbas.²⁷ Chartijos vertimo į oficialias visų Europos Tarybos šalių narių kalbas procesas tebevykdomas, todėl ateityje chartija bus pasiekama visos Europos vietinėms bendruomenėms.

Peržiūrėta chartija yra oficialus Europos Tarybos dokumentas, todėl jis parašytas oficialiu stiliumi, kuris gali atrodyti gana sunkiai suprantamas neįpratusiems dirbti su teisiniais dokumentais, ypač jauniems žmonėms. Todėl buvo sukurta taip vadinama peržiūrėtos chartijos versija „paprasčia kalba“, kurioje principai ir rekomendacijos iliustruoti pateikiant pavyzdžius ir suprantamus paaiškinimus „jaunimui suprantama“ kalba. Šią versiją paprasčia kalba galima gauti interaktyviame kompaktiniame diske ir internete²⁸, kad jaunimas galėtų susipažinti su chartija ne tokiu formaliu būdu.

26. Europos Tarybos jaunimo reikalų taryba yra įstatyminis Europos Tarybos organas, sudarytas iš 30 nevyriausybinų jaunimo organizacijų ir tinklų atstovų. Pagrindinis jos vaidmuo – kurti rekomendacijas, susijusias su Europos Tarybos jaunimo sektoriaus politika ir programos klausimais.

27. Esamus vertimus galima rasti kongreso svetainėje adresu www.coe.int/t/congress arba Europos jaunimo politikos informacijos centre adresu http://www.coe.int/t/dg4/youth/Coe_youth/Youth_Participation_Charter_en.asp

28. Pasiengiama adresu www.youth-knowledge.net/INTEGRATION/EKC/GP/charter.html.

Užduotis jums:

1. Sužinokite, ar peržiūrėta chartija jau išversta į jūsų kalbą (į oficialią ir paprastą kalbas).
2. Jei ne, ar žinote kokią nors organizaciją, instituciją ar grupę, kuri galėtų išversti chartiją į jūsų kalbą? Ar norėtumėte įsitraukti į vertimo organizavimo procesą?
3. Susisieki su galimais partneriais ir suplanuokite vertimo procesą.
4. Įgyvendinkite savo planą.
5. Nusiųskite išverstą versiją Europos Tarybos Jaunimo ir sporto direktoratui (youth@coe.int) ir kongreso sekretoriatu (congress.web@coe.int), kad išversta versija taip pat būtų pasiekama kitiems.
6. Jei vertimas jau yra, sužinokite:
  - kur jūsų šalyje galima gauti išspausdintos chartijos kopiją;
  - ar chartijos vertimą galima rasti internete. Jei taip, kokiose svetainėse?
7. Užsakykite reikiamą chartijos kopijų skaičių.
8. Sužinokite, ar yra chartijos versija paprasta jūsų šalies kalba ir ar galite gauti prieigą

Teisinis chartijos statusas

Ministrų Komiteto rekomendaciją Rec (2004)13, palaikančią peržiūrėtos chartijos įgyvendinimą, priėmė visos Europos Tarybos valstybės narės²⁹. Iš tikrųjų tai reiškia, kad valstybės narės yra atsakingos už peržiūrėtos chartijos įgyvendinimą, nors chartijoje pateikiamos rekomendacijos teisiškai neįpareigoja jų. Todėl į chartiją reikia žiūrėti kaip į principų, tinkamiausių jos panaudojimo būdų ir gairių rinkinį, skirtą skatinti jaunimo dalyvavimą vietos ir regiono lygmenimis.

2.2. Chartijos turinys

Chartiją sudaro trys dalys, susijusios su skirtingais jaunimo dalyvavimo vietos lygmeniu aspektais.

I dalis – sektorių politikos

Aktyvus jaunimo dalyvavimas priklauso nuo įvairių vidinių veiksnių, pvz., motyvacijos, poreikių ir siekių bei išorinių veiksnių, pvz., situacijos, infrastruktūros ir esamų sistemų. Vietinė politika itin svarbi kuriant tinkamas sąlygas ir infrastruktūrą, padėsiančią jaunimui dalyvauti savo mokyklų, organizacijų ar bendruomenių gyvenime, todėl peržiūrėtoje chartijoje pateikta skirtingų politikos sričių apžvalga ir siūloma įvairių priemonių, galinčių suteikti reikiamos pagalbos, susijusios su jaunimo įtraukimu. Vis dėlto šie pasiūlymai yra gana bendri, kad visos Europos bendruomenės rastų tinkamiausių būdų panaudoti šias priemones praktikoje atsižvelgdamos į vietinį kontekstą ir prielaidas.

29. Spausdinimo metu (2007 m. rudenį) Europos Tarybą sudarė 47 valstybės narės: Albanija, Andora, Armėnija, Austrija, Azerbaidžanas, Belgija, Bosnija ir Hercegovina, Bulgarija, Kroatija, Kipras, Čekija, Danija, Estija, Suomija, Prancūzija, Gruzija, Vokietija, Graikija, Vengrija, Islandija, Airija, Italija, Latvija, Lichtenšteinas, Lietuva, Liuksemburgas, Malta, Moldova, Monakas, Juodkalnija, Olandija, Norvegija, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Rusijos Federacija, San Marinas, Serbija, Slovakija, Slovėnija, Ispanija, Švedija, Šveicarija, „Buvusi Jugoslavijos Respublika Makedonija“, Turkija, Ukraina, Jungtinė Karalystė. Atnaujintą sąrašą galima peržiūrėti adresu

www.coe.int/T/e/com/about_coe/member_states/default.asp.

Politikos sritis	Rekomendacijos vietos ir regionų valdžioms
<i>Sporto, laisvalaikio ir visuomeninio gyvenimo politika</i>	<ul style="list-style-type: none"> • remti jaunimo asociacijų ir organizacijų, jaunimo grupių ir vietinių centrų veiklą; • remti organizacijas, ugdančias vietas jaunimo darbuotojus, jaunimo klubų ir organizacijų padėjėjus ir lyderius; • raginti asociacijas skatinti jaunimo dalyvavimą savo įstatyminiuose organuose.
<i>Jaunimo užimtumo skatinimo ir kovos su nedarbu politika</i>	<ul style="list-style-type: none"> • plėtoti politiką ir programas, skirtas kovoti su jaunimo nedarbu ir skatinti jaunimo darbo galimybes; • kurti vietas darbo centrus; • remti jaunimui skirtos verslo veiklos kūrimą; • skatinti eksperimentavimą su socialine ekonomika, saviugdos iniciatyvas ar kooperatyvus.
<i>Miesto ir gyvenamosios aplinkos, aprūpinimo būstu ir transporto politika</i>	<ul style="list-style-type: none"> • kurti sąlygas plėtoti miesto aplinkos politiką remiantis labiau integruota, mažiau suskirstyta gyvenamąja aplinka; • laikytis aprūpinimo būstu ir miesto aplinkos politikos; • sudaryti darnesnės aplinkos programas; • plėtoti vietines informacijos apie aprūpinimą būstu paslaugas; • plėtoti vietines programas, skirtas padėti aprūpinti jaunimą būstu; • Įtraukti jaunimą į viešojo transporto sistemos organizavimą; • remti kaimo transporto iniciatyvas, kuriomis siekiama teikti transporto paslaugas.
<i>Švietimo ir ugdymo politika, skatinanti jaunimo dalyvavimą</i>	<ul style="list-style-type: none"> • aktyviai skatinti jaunimo dalyvavimą mokyklos gyvenime; • teikti finansinę ir kitokią paramą (pvz., sąlygas organizuoti susirinkimus), kad jaunimas galėtų kurti demokratines moksleivių asociacijas; • užtikrinti, kad būtų reguliariai konsultuojamasi su moksleiviais ir moksleivių asociacijomis apie ugdymo programas ir kitus švietimo srities planus.
<i>Judumo ir mainų programų politika</i>	<ul style="list-style-type: none"> • remti grupes ir asociacijas, palaikančias jaunimo judumą; • skatinti jaunimą, mokyklas ir organizacijas dalyvauti tarptautinių mainų programose ir tinkluose; • įtraukti jaunimo atstovus į miestų bendradarbiavimo komitetus ar kitas organizacijas, koordinuojančias tokius mainus.

<p><i>Sveikatos politika</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • kurti ar plėtoti institucinius konsultavimo mechanizmus tarp jaunimo, organizacijų ir kitų grupių, besirūpinančių socialinio aprūpinimo ir sveikatingumo skatinimu; • pristatyti, plėtoti ir skatinti informavimo politiką ir konsultavimo galimybes jaunimui, susijusiam su piktnaudžiavimu tabaku, alkoholiu ar narkotikais; • plėtoti mokymo politiką, skirtą socialiniams ir jaunimo darbuotojams bei jaunimo lyderiams, dalyvaujantiems prevencijos ir reabilitacijos veikloje,; • stiprinti informacines kampanijas ir prevencines priemones, susijusias su lytiškai plintančiomis ligomis.
<p><i>Lyčių lygybės politika</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • palaikyti jaunos vyrus ir moteris siekiančius atsakomybės profesiniame gyvenime, asociacijose, politikoje, vietinėse ir regionų valdžiose; • skatinti vyrų ir moterų lygybės ugdymo politiką sudarant nelygių galimybių pašalinimo planą bei įgyvendinant ir vertinant lygias galimybes skatinančias priemones; • suteikti galimybę mergaitėms ir jaunoms moterims gauti informacijos apie mokymo kursus; • siūlyti stipendijas ir mokymo kursus, skirtus mergaitėms ir jaunoms moterims ; • įvesti moterims skirtų vietų kvotas viešajame sektoriuje; • įvesti socialinių paslaugų finansavimo priemones.
<p><i>Kaimo vietovių politika</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • užtikrinti, kad skirtingų sektorių strategijos atspindi specifinius kaimo vietovėse gyvenančio jaunimo poreikius ir skiria jiems dėmesio; • teikti paramą jaunimo organizacijoms ir aktyvioms kaimo vietovių bendruomenių organizacijoms.
<p><i>Galimybių dalyvauti kultūriniame gyvenime politika</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • diegti strategijas, leidžiančias jaunimui įsitraukti į kultūrinį gyvenimą; • diegti strategijas, palengvinančias prieigą prie žinių, kultūrinių ir kūrybinių veiklų.
<p><i>Kovos su smurtu ir nusikalstamumu politika</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • įtraukti jaunimą į nusikaltimų prevencijos tarybas; • dirbti su jaunimu, kurie gali būti įtraukti arba jau įsitraukę į nusikalstamą veiką; • kovoti su rasistiniu smurtu; • kovoti su smurtu mokyklose; • prisidėti prie tinklų ar projektų, skatinančių smurto atsisakymą ir toleranciją, kūrimo; • saugoti jaunimą nuo seksualinio išnaudojimo ir prievartos; • kurti struktūras, teikiančias pagalbos seksualinio išnaudojimo ir prievartos aukoms.

<i>Antidiskriminacijos politika</i>	<ul style="list-style-type: none"> • aktyviai propaguoti žmogaus teises; • stiprinti antidiskriminacinių teisės aktų leidybą; • užtikrinti visiems piliečiams vienodą prieigą prie viešų vietų, profesinio mokymo, mokyklinio lavinimo, aprūpinimo būstu, kultūrinės veiklos ir pan.; • į mokymo programas įtraukti tarpreliginį dialogą, tarpkultūrinį, antirasistinį ir antidiskriminacinį ugdymą.
<i>Seksualinė politika</i>	<ul style="list-style-type: none"> • skatinti objektyvų (angl. Non-directive³⁰) lytinį švietimą mokyklose; • palaikyti organizacijas ir tarnybas, teikiančias informacijos apie santykius ir lytinį gyvenimą; • skatinti „bendraamžis bendraamžiui“ požiūrį šioje srityje.
<i>Galimybės naudotis teisėmis ir įstatymais politika</i>	<ul style="list-style-type: none"> • skleisti informaciją apie jaunimo teises; • palaikyti tarnybas, dirbančias jaunimo teisių gynimo srityje; • leisti jaunimui dalyvauti naujų normų ar teisės aktų kūrimo procese.

II dalis – jaunimo dalyvavimo priemonės

Kitoje chartijos dalyje dėmesys skiriamas idėjoms ir priemonėms, kurias gali naudoti vietinės valdžios siekdamas suaktyvinti jaunimo dalyvavimą. Jos susijusios su konkrečiomis sritimis, kuriose galimas prasmingas jaunimo įsitraukimas.

1 sritis: mokymai jaunimo dalyvavimo srityje

- profesinis mokytojų ir jaunimo darbuotojų mokymas, susijęs su jaunimo dalyvavimo skatinimu;
- visų įmanomų mokinių dalyvavimo mokyklos gyvenime formų skatinimas;
- supažindinimas su mokyklų pilietinio ugdymo programomis (su ugdymu, susijusiu su jaunimo dalyvavimu, žmogaus teisėmis ir t. t.);
- supažindinimas su bendraamžių ugdymu, reikiamų išteklių suteikimas ir patirties dalinimosi skatinimas.

2 sritis: jaunimo informavimas

- jaunimo informavimo centrų ar konsultavimo centrų kūrimo palaikymas;
- konkrečių priemonių ėmimasis, kad būtų patenkinti jaunimo, susiduriančio su prieigos prie informacijos sunkumais (neįgalieji, prieigos prie interneto neturintys arba kompiuteriais naudotis nemokantys asmenys, skurdžiose apylinkėse ar kaimo srityje gyvenantys žmonės), poreikiai;
- jaunimui skirtų informacinių tarnybų standartų kūrimas;
- užtikrinimas, kad informacinės tarnybos atitinka šiuos standartus.

30. Terminas „Non-directive sex education“ čia išverstas kaip objektyvus lytinis švietimas. Jis reiškia, kad lytinio švietimo procese jaunimui nėra primetamos religinės ar tėvų propaguojamos normos. Suteikiama pilna ir aiški informacija, tikint, kad jauni žmonės galės padaryti teisingą pasirinkimą, turėdami pilną objektyvią informaciją (L. Ragauskas).

3 sritis: jaunimo dalyvavimo skatinimas naudojant informacines ir komunikacines technologijas

- informacinių ir komunikacinių technologijų naudojimas kaip vietos valdžios informavimo ir dalyvavimo politikos dalis;
- užtikrinimas, kad jaunimas turi prieigą prie šių technologijų (infrastruktūros ir mokslinės informacijos).

4 sritis: jaunimo dalyvavimo propagavimas žiniasklaidoje

- jaunimo kuriamos ir jaunimui skirtos vietinės žiniasklaidos skatinimas;
- tinkamų jaunimui skirtų mokymo programų apie žiniasklaidos priemonių kūrimą užtikrinimas.

5 sritis: jaunimo skatinimas imtis savanoriškos veiklos

- savanorių centrų kūrimo palaikymas;
- informacijos apie galimybes įsitraukti į savanorišką veiklą teikimas;
- sistemų, pripažįstančių ir įteisinančių savanorišką veiklą, kūrimas.

6 sritis: jaunimo projektų ir iniciatyvų palaikymas

- pagalba vykdant jaunimo projektus;
- profesionalios pagalbos teikimas vykdant šiuos projektus;
- finansinės, materialinės ir techninės pagalbos teikimas.

7 sritis: jaunimo organizacijų rėmimas

- konkretaus biudžeto, skirto jaunimo organizacijoms palaikyti, užtikrinimas (pirmenybę teikiant su jaunimu dirbančioms ir jaunimo organizacijoms);
- bendro valdymo (angl. Co-management) principo diegimas ir sprendimų priėmimo, bendradarbiaujant su jaunimu ir atitinkamų sričių jaunimo organizacijomis, sistemos diegimas.

8 sritis: jaunimo dalyvavimo nevyriausybinų organizacijų ir politinių partijų veikloje skatinimas

- išteklių (įskaitant finansinius) teikimas nevyriausybinėms organizacijoms, skatinančioms jaunimo dalyvavimą;
- jaunimo skatinimas įsitraukti į politinių partijų veiklą.

III dalis – jaunimo dalyvavimas vietos ir regionų veikloje

Paskutinėje peržiūrėtos chartijos dalyje pateiktos rekomendacijos, susijusios su jaunimo įsitraukimu į vietinių struktūrų ar institucijų veiklą. Jei įvairių sričių politikas (apžvelgtas I dalyje) norima diegti taip, kad jos remtų jaunimo dalyvavimą visos bendruomenės lygmeniu, būtina steigti atitinkamas struktūras, atstovaujančias jaunimo požiūrį šiose srityse. Chartijoje pabrėžiamas faktas, kad galutinę institucinio dalyvavimo formą derėtų rinktis atsižvelgiant į vietinius poreikius, tačiau šiuo dalyvavimu visada turėtų būti siekiama kurti partnerystę tarp jaunimo ir vietos valdžių bei suteikti jaunimui galimybę įsitraukti į jiems aktualių sprendimų priėmimo procesą.

Rekomendacijos, susijusios su jaunimo tarybomis, jaunimo parlamentais ir jaunimo forumais

- šios struktūros turi būti ilgalaikės;
- jas turėtų sudaryti išrinkti ar paskirti jaunimo organizacijų atstovai;
- jų nariai turėtų atspindėti sociologinę bendruomenės sandarą;
- jaunimas turėtų tiesiogiai atsakyti už projektus ir įtaką kuriant strategijas;
- jie turėtų sukurti fizinę erdvę, kurioje jaunimas galėtų išreikšti savo požiūrius ir interesus (taip pat dėl vietos valdžių iniciatyvų);
- jiems turėtų būti suteikti įgaliojimai teikti pasiūlymus vietos valdžiai;
- jie turėtų moderuoti diskusijas su jaunimu ir jaunimo organizacijomis apie jiems aktualias problemas;
- tai turėtų būti struktūra, padedanti kurti, stebėti ir vertinti jaunimo projektus;
- jie turėtų palengvinti jaunimo dalyvavimą kitose vietos valdžios struktūrose, vykdančiose konsultacijas su piliečiais.

Rekomendacijos, susijusios su jaunimo dalyvavimo struktūrų palaikymu

- vietos valdžios turėtų pasirūpinti formalių ir neformalių struktūrų, susijusių su jaunimo dalyvavimu, kūrimu suteikdamos būtiną erdvę, finansinę ir materialinę pagalbą (nors jos taip pat atsakingos už papildomos pagalbos iš kitų šaltinių ieškojimą);
- vietos valdžios turėtų paskirti laiduotoją³¹, kuris būtų atsakingas už pagalbą teikiančių struktūrų kontroliavimą;
- laiduotojas turėtų būti nepriklausomas, o jaunimo atstovai ir vietos valdžios turėtų sutarti dėl laiduotojo paskyrimo;
- laiduotojas turėtų veikti kaip tarpininkas tarp jaunimo ir vietos atstovų, jis turėtų atstovauti jaunimo interesams iškilus nesusipratimams ar nesutarimams tarp jaunimo ir vietos valdžių bei turėtų būti abiejų šalių bendravimo kanalas.

2.3. Chartijos tikslinės grupės

Peržiūrėta chartija yra dokumentas, skirtas visiems asmenims, kurie atsako už jaunimo dalyvavimo vietiniame kontekste stiprinimą, yra įsitraukę į šį procesą ar juo domisi. Tikriausiai kiekvienas į chartiją pažiūrės iš skirtingos perspektyvos ir norės ją naudoti sau tinkamu būdu, tačiau galutinis visų tikslas bus tas pats: užtikrinti, kad jaunimui suteikiamos teisės, priemonės, erdvė, galimybės, pagalba dalyvauti ir įsitraukti į reikšmingas iniciatyvas bei sprendimų priėmimo procesus, įtakojančius jų gyvenimus. Šie penki raktiniai žodžiai – teisės, priemonės, erdvė, galimybės ir palaikymas – yra penki pagrindiniai chartijoje išdėstyto požiūrio į dalyvavimą elementai. Jie bus išsamiau paaiškinti 3 šio vadovo skyriuje.

Pagrindinės tikslinės grupės, kurioms chartija skirta:

– *Jaunimas*

Jaunimas sudaro svarbią gyventojų dalį. Tai yra įvairiapusė grupė, išsiskirianti savo poreikiais ir siekiais, kuriuos būtų galima tinkamiau patenkinti ir pasiekti, jei jaunimas galėtų išreikšti savo nuomonę ir jam būtų suteiktas svarbus vaidmuo sprendžiant jauniems žmonėms aktualias problemas.

³¹ Laiduotojas – remiantis Chartijos 69 punktu, turėtų būti asmuo ar asmenų grupė, nepriklausoma nuo politinių organizacijų ir nuo jaunimo organizacijų, o dėl jo paskyrimo turi sutarti abi minėtos organizacijos. Laiduotojo funkcijas Chartija toliau apibrėžia punkte nr. 70

– *Neformalios jaunimo grupės*

Kai kurie jauni žmonės mėgsta dalintis idėjomis ir bendrauti su kitais jaunais žmonėmis, tačiau nenori tapti oficialiais asociacijų nariais ar struktūrinių organizacijų dalimi. Todėl jie mieliau renkasi neformalias grupes, kurios nėra užregistruotos, vadovaujasi lanksčiomis taisyklėmis bei savo poreikius tenkina daug efektyviau, nei tai darytų hierarchinės ar suburtos asociacijos. Tokios neformalios grupės gali gyvuoti kaip spontaniškai sukurti tinklai, palaikymo grupės ar virtualios bendruomenės.

– *Jaunimo organizacijos ir asociacijos*

Viena iš įprastų jaunimo dalyvavimo formų yra narystė jaunimo organizacijoje, jaunimo organizacijų taryboje ar valdyboje. Geriausia būtų, jei vadovų postus užimtų jauni žmonės, tačiau kai kurioms jaunimo organizacijoms vadovauja vien suaugusieji ar suaugusieji kartu su jaunimo atstovais. Paprastai jaunimo organizacijas ar asociacijas registruoja vietos ar šalies valdžios, o šios organizacijos gali veikti kaip juridiniai asmenys. Kai kuriose šalyse reikalaujama, kad vadovaujančiuose posteose būtų suaugusiųjų, kur jauni žmonės negali prisiimti teisinės atsakomybės už organizacijos veiksmus.

– *Švietimo institucijos*

Mokyklos yra viena pagrindinių vietų, kur jaunimas išmoksta naujų dalykų apie pasaulį, formuoja savo pasaulėžiūrą ir ruošiasi tolesniam savo gyvenimo etapui. Dauguma jaunų žmonių didelę savo gyvenimo dalį praleidžia mokykloje ar universitete, todėl būtent šiose vietose jaunimo dalyvavimas turėtų būti ne tik skatinamas, bet ir praktikuojamas.

– *Kitos organizacijos*

Yra daug kitų jaunimo srityje dirbančių organizacijų, kurios nederba tiesiogiai su jaunimu arba kurių nariais gali tapti įvairių profesinių ar amžiaus grupių atstovai. Tokios organizacijos vykdo, pvz., edukacinę veiklą, skirtą jaunimo darbuotojams ar mokytojams, skiria dėmesį moksliniams tyrimams ar organizuoja mitingus, kad būtų kuriamos jaunimui palankios strategijos.

– *Vietos valdžios*

Europos šalyse didėja tendencija vietos valdžiose steigti specialius skyrius, kurie spręstų jaunimui aktualius klausimus. Nesvarbu, ar šioje srityje dirba vienas žmogus, ar visas skyrius, grupės tikslas turėtų būti skatinti jaunimo dalyvavimą vietiniame kontekste ir palaikyti įvairią jaunimo veiklą bei iniciatyvas. Tačiau peržiūrėtą chartiją naudoti turėtų ne tik atstovai, tiesiogiai atsakingi už jaunimo reikalus. Kaip jau minėta, jaunimą veikia įvairių sektorių politikos, todėl chartiją naudoti turėtų ir kiti vietos valdžios skyriai.

Peržiūrėjus chartiją galima susidaryti įspūdį, kad šis dokumentas iš esmės skirtas vietos valdžioms, nes chartijoje daug dėmesio skiriama vietos politikai ir dokumentams. Iš tikrųjų, valdžių vaidmuo kuriant tinkamas jaunimo dalyvavimo vietos lygmeniu sąlygas yra labai svarbus, tačiau kuriant šias sąlygas, valdžios privalo bendradarbiauti su jaunimu ir jaunimo organizacijomis bei sulaukti iš jų pagalbos. Todėl į šią veiklą turi būti įtrauktos visos anksčiau minėtos tikslinės grupės (nors joms skiriama skirtinga atsakomybė ir vaidmenys), kad būtų užtikrinta, jog chartijos principus ir rekomendacijas galima sėkmingai įgyvendinti konkrečioje bendruomenėje. Kituose šio vadovo skyriuose pateikiama daugiau informacijos apie tai, kaip kiekviena grupė gali būti įtraukta į chartijos įgyvendinimą vietos lygmeniu.

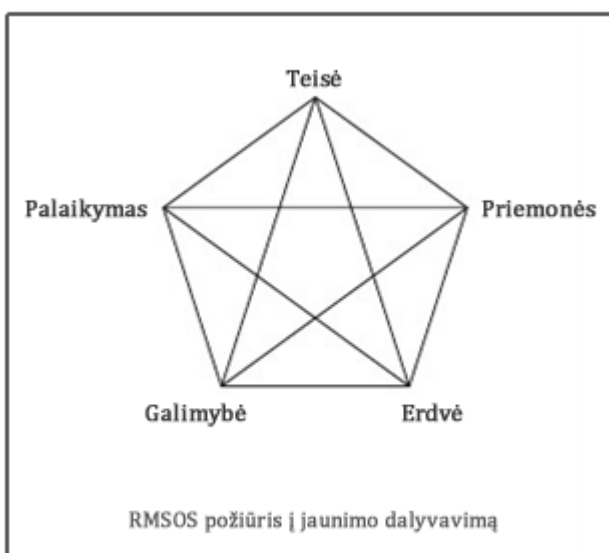

3 SKYRIUS

Chartijoje propaguojamas požiūris į dalyvavimą

3.1. Susipažinimas su chartijoje propaguojamu požiūriu į jaunimo dalyvavimą

Peržiūrėta chartija skirta įvairioms grupėms, susijusioms su jaunimo dalyvavimo vietos lygmeniu skatinimu. Nors didelę dokumento dalį sudaro rekomendacijos, susijusios su skirtingomis sektorių politikomis, chartijoje apžvelgiama kur kas daugiau nei jaunimo dalyvavimo politikos aspektai. Dokumente siūlomas požiūris, kurį galima naudoti visose jaunimo dalyvavimo vietos lygmeniu srityse, pvz., vykdant jaunimo dalyvavimo projektus, plėtojant jaunimo ir suaugusiųjų partnerystę, steigiant jaunimo organizacijas ir grupes ir t. t.

Chartijos požiūris į dalyvavimą yra taip vadinamas „RMSOS“ požiūris, kuris pagrįstas penkiais raktiniais žodžiais, minimais šio dokumento įžangoje: teisė, priemonės, erdvė, galimybė ir palaikymas.³² Šis požiūris grindžiamas principu, kad reikšmingas jaunimo dalyvavimas gali vykti tik sukūrus tam tinkamas sąlygas ir visiems su dalyvavimu susijusiems dalyviams paskyrus atsakomybę, kad būtų sukurtos šios sąlygos.

Penki raktiniai žodžiai – teisė, priemonės, erdvė, galimybė ir palaikymas – nurodo pagrindinius veiksnius, turinčius įtakos jaunimo dalyvavimui vietos lygmeniu (šie veiksniai bus išsamiau paašškinti

tolesnėse šio skyriaus dalyse).

Kiekvienas jų pabrėžia skirtingą palaikymo priemonę, tačiau visi yra glaudžiai susiję tarpusavyje ir visi yra būtini norint, kad jaunimas galėtų dalyvauti juos dominančioje veikloje ar jiems aktualių sprendimų priėmimo procese.

32. Šie raktiniai žodžiai minimi chartijos įžangoje ir jie susiję su dokumente išdėstyta dalyvavimo samprata: „Dalyvavimas ir aktyvi pilietybė yra teisės, priemonių, erdvės ir galimybės turėjimas ir, esant reikalui, palaikymas dalyvaujant sprendimų priėmimo bei įsitraukimas į veiklą siekiant prisidėti prie geresnės visuomenės kūrimo“.

RMSOS (angl. Right, Means, Space, Opportunity, Support) požiūris gali būti naudingas įrankis jaunimui, jaunimo darbuotojams ar vietos valdžioms, kadangi jis padeda kritiškai pažvelgti į savo projektus ar iniciatyvas bei sužinoti, ar sukurtos tinkamos sąlygos jaunimui įsitraukti į veiklą. Išsamesnis RMSOS požiūrio³³ sistemos aprašas pateiktas toliau.

3.2. RMSOS sistema

RMSOS sistema – tai vertinimo priemonė, kuria nustatoma, kokią reikšmę turi kiekvienas penkių pagrindinių veiksmų, veikiančių jaunimo dalyvavimą projekte, iniciatyvoje, organizacijoje ar bendruomenės gyvenime.

Teisė

Jaunimas turi besąlygišką teisę dalyvauti ir, kaip jau minėta 1 skyriuje, ji laikoma žmogaus teise ar piliečio teise. Idealiu atveju turėtų egzistuoti vietos ar regiono lygmens teisės aktas, teigiantis, kad su jaunimu turi būti tariamasi ir jaunimas turi teisę dalyvauti jiems aktualių problemų sprendime, veikloje ir sprendimų priėmime. Tačiau jaunimas turi teisę dalyvauti net ir bendruomenėse, kuriose oficialiai toks teisės aktas neegzistuoja. Kitaip tariant, tokios teisės suteikimas nepriklauso nuo vietos ar regiono valdžios, o yra pagrindinė teisė, kurią turi visi jauni žmonės ir kurios jie gali reikalauti.

Jaunimas turėtų aktyviai propaguoti jaunų žmonių teises. Iš tiesų tai reiškia kur kas daugiau nei vietinių sprendimų įtakojimas konsultuojant ar balsuojant. Čia turima omenyje, kad vykdydamos veiklą ar projektus organizacijos turėtų propaguoti teises, kurias jauni žmonės turi visose gyvenimo srityse. Čia neapsiribojama tik civilinėmis ar politinėmis, o apimamos ir socialinės, ekonominės bei kultūrinės teisės.

Refleksija

Teisės bendrai

1. *Kokias teises turi jauni žmonės?*
2. *Kokias teises siekiama pabrėžti ar skatinti jūsų projekte / organizacijoje?*
3. *Iš kur žinote, kad šios teisės svarbios jaunimui, kuriam skirtas jūsų projektas?*

Teisė dalyvauti

1. *Ar jaunimas turi teisę dalyvauti vietinės bendruomenės gyvenime? Iš kur tai žinote?*
2. *Ar jaunimas turi teises, reikiamas aktyviam dalyvavimui (pvz., teisė išreikšti savo nuomonę, teisė būti išgirstiems ir t. t.)? Kokios konkrečiai yra šios teisės?*
3. *Kaip jūsų projekte siekiama skatinti ar pabrėžti jaunimo teisę dalyvauti jiems aktualių problemų sprendimo, veiklos vykdymo ir sprendimų priėmimo procesuose?*

³³ Sistemos aprašas pritaikytas naudojantis medžiaga, paruošta mokymo kursams apie su dalyvavimu susijusių projektų vietiniu lygiu kūrimą ir vykdymą, vykusiams 2005 m. birželio mėn. Strasbūro Europos jaunimo centre.

Refleksija

Jaunimo teisės jūsų projekte, organizacijoje ar bendruomenėje

1. Koks vaidmuo skiriamas jaunimui priimant sprendimus, susijusius su projektu, organizacija ar bendruomenė?
2. Ar jaunimas dalyvauja visuose sprendimų priėmimo lygmenyse?
3. Ar jaunimui suteikiamas savarankiškumas ir atsakomybė, būtini priimant sprendimus ir įgyvendinant juos projekto metu?
4. Kaip jūsų projekte dalyvaujantis jaunimas tobulina įgūdžius, reikiamus efektyviam sprendimų priėmimui?
5. Ar jūsų projektas atviras visiems jauniems žmonėms, nediskriminuojant dėl jų tautybės, priklausymo etninei mažumai, religijos ar kultūros, priklausymo socialinei klasei, ekonominių išteklių, lyties, seksualinės orientacijos, fizinių gebėjimų ir t. t.?

Priemonės

Jaunimo gyvenimą gali apsunkinti išteklių pragyvenimui (pvz., finansinių) trūkumas ar skurdas dėl nedarbo bei kiti sunkumai. Tai gali reikšti, kad pagrindiniai žmonių poreikiai, tokie, kaip maistas ar būstas, nėra patenkinami, todėl tokie žmonės gali jaustis atskirti ar palikti visuomenės. Normalu, kad esant tokioms aplinkybėms visų pirma ieškoma įvairių būdų trūkstamiems ištekliams gauti, todėl jauniems žmonėms gali trūkti laiko ar motyvacijos dalyvauti organizacijos ar bendruomenės gyvenime.

Siekiant skatinti jaunimo įsitraukimą į veiklą būtina užtikrinti, kad patenkinami pagrindiniai žmonių poreikiai. Šie poreikiai apima pakankamą socialinę apsaugą, švietimą, aprūpinimą būstu, sveikatos apsaugą, transportą, "know-how" žinias ir galimybę naudotis technologijomis.

Refleksija

1. Kokios yra svarbiausios priemonės, kurių reikia jaunimui vietiniame kontekste, kad jie galėtų tinkamai dalyvauti jūsų projekte, organizacijoje ar bendruomenės gyvenime? Kaip šiuos poreikius nustatėte?
2. Kokios su šiomis priemonėmis susijusios problemos pabrėžiamos jūsų projekte ar organizacijoje (jei jos pabrėžiamos)? Kaip tai daroma?
3. Kaip jūsų projekte, organizacijoje ar bendruomenėje sprendžiamos problemos, susijusios, pvz., su priemonėmis / ištekliais, galimybėmis, vieta ar atstumu?
4. Kaip šios problemos veikia tikslinės projekto grupės galimybes įsitraukti į veiklą?
5. Kokių praktinių ir tinkamų išteklių turite ar kokių išteklių reikia norint, kad įvairioms grupėms atstovaujantis jaunimas galėtų dalyvauti jūsų projekte (pvz., transporto, lėšų ar vertėjų)? Kaip galite gauti dar neturimų išteklių?
6. Ar jūsų projekte ar organizacijoje gali dalyvauti jauni žmonės su negalia ar mažiau galimybių turintys žmonės? Kokia pagalba reikalinga norint padėti jiems įsitraukti į veiklą ir kaip ji teikiama?

Erdvė

Jaunimui reikia fizinės erdvės, kurioje jie galėtų susitikti, leisti laiką ir organizuoti savo veiklą. Kalbant apie dalyvavimą mokyklos veikloje ar kitoje švietimo institucijos organizuojamoje veikloje, paprastai suteikiama fizinė erdvė (pvz., klasėse, sporto salėse ar jaunimo klube). Tačiau jei jaunimą domina dalyvavimas formaliai neorganizuojamose iniciatyvose, jiems rasti susitikimų vietą kur kas sudėtingiau. Todėl pastebima, kad jaunimas vis dažniau ima naudoti internetą kaip erdvę, kurioje jie gali keistis požiūriais ar net kurti projektus drauge su kitais bendraminčiais.

Tačiau šis RMSOS faktorius apima ne tik fizinę erdvę, o kur kas dažniau – erdvę dalyvauti institucinėje politikos kūrimo sistemoje. Iš esmės tai reiškia, kad jaunimo požiūriai, rekomendacijos ir išvados turėtų tikrą įtaką priimant sprendimus. Labai dažnai jaunimas kviečiamas dalyvauti procesuose, tačiau iš tikrųjų mažai tikėtina, kad priimant galutinį sprendimą bus atsižvelgta į jaunimo nuomonę. Tai vadinama „simboliniu atstovavimu“.

Refleksija

1. *Kokią erdvę galima suteikti jaunimui jūsų bendruomenėje (fizinę, virtualią, institucinę)? Ar, jūsų nuomone, ji pakankama?*
2. *Kokiais būdais jaunimas gali realiai daryti įtaką sprendimams, susijusiems su jų gyvenimu?*
3. *Kiek jūsų projektas ar organizacija padeda jaunimui turėti didesnę įtaką jiems aktualių sprendimų priėmimui?*
4. *Kaip jūsų projektas ar organizacija suteikia teisę projekte dalyvaujantiems jauniems žmonėms reikšti savo požiūrius, nuomones, norus ir interesus apie tai, kaip vystosi bendruomenė / vietinė aplinka ar projektas?*
5. *Kokias praktines priemones galite taikyti savo kontekste norėdami įsitikinti, kad jaunimo išreikšta nuomonė tikrai daro poveikį?*
6. *Klausimas projektų organizatoriams: ar erdvė, kurioje bus vykdomas projektas, yra pasiekiamą, maloni ir visiems atvira? Kas šią erdvę sukūrė ir kokiais kriterijais buvo remtasi?*

Galimybė

Kad jaunimas galėtų aktyviai dalyvauti veikloje, jiems reikia suteikti galimybę tai daryti. Tai reiškia, pvz., kad jaunimas privalo turėti lengvą prieigą prie informacijos apie tai, kaip įsitraukti į veiklą, kokios yra potencialios galimybės ir kur jų rasti. Kai jaunimas žino, kokia su jaunimo dalyvavimu susijusi veikla vyksta jų vietinėje bendruomenėje, jie gali priimti sprendimus apie įsitraukimą į šią veiklą. Kartais jaunimas nedalyvauja ne dėl to, kad nesidomi veikla, o paprasčiausiai dėl to, kad jie negauna informacijos apie esančias galimybes.

Antra, įvykiai, sprendimų priėmimo procesai ir sistemos turi būti jaunimui palankūs. Šiuose procesuose ir struktūrose jaunimui ne tik reikia suteikti erdvę – taip pat būtina, kad šių procesų ir struktūrų organizavimo būdas ir veikimas jaunimui būtų suprantami, kad jie, norėdami, galėtų prisidėti prie veiklos. Todėl reikia užtikrinti, pvz., kad jaunimas turėtų galimybių dalyvauti – t. y. turėtų pakankamai laiko ir juos palaikytų atitinkamos struktūros.

Refleksija

1. Kokios yra jaunimo dalyvavimo galimybės vietiniame jūsų kontekste ar organizacijoje?
2. Kaip apie šias galimybes informuojamas jaunimas? Ar informacija pakankama?
3. Kaip jūsų projektas veiks jaunimo dalyvavimo vietas ir regiono lygmeniu galimybes?
4. Kaip jaunimas gali įsitraukti į jūsų projektą? Iš kur jie sužino apie projektą? Ar jis pritaikytas jaunimui?
5. Koku (-iais) būdu (-ais) jūsų projektas suteikia jaunimui galimybę taikyti demokratijos ir pilietiškumo principus?
6. Koku (-iais) būdu (-ais) jūsų projekte jaunimui suteikiamos ugdomosi galimybės?
7. Koks jaunimas gali dalyvauti jūsų projekte? Ar šie jauni žmonės jau užima vadovaujančius pozicijas?

Palaikymas

Jauni žmonės turi įvairių gabumų ir galimybių dalyvauti veikloje, tačiau be reikiamo palaikymo jų įsitraukimas gali būti ne toks efektyvus. Jaunimui pagalba turėtų būti teikiama įvairiomis formomis. Jos apima finansinį, moralinį ar institucinį palaikymą įvairiais skirtingais lygmenimis – asmeniniu, organizaciniu ar vietos bendruomenės lygmeniu. Būtų geriausia, jei vietos valdžios teiktų atitinkamą finansinę paramą būtinoms lėšoms ir struktūrinėms išlaidoms padengti, tačiau vis dar neretai daugelyje bendruomenių jaunimo problemoms neteikiama pirmenybė kalbant apie finansinių išteklių paskirstymą.

Jaunimui taip pat reikia teikti moralinį palaikymą ir juos konsultuoti. Tai gali daryti, pvz., peržiūretoje chartijoje laiduotoju³⁴ vadinamas asmuo arba jaunimo darbuotojas ar kitas specialistas, turintis reikiamos patirties ir gerai išmanantis jaunimo ir suaugusiųjų partnerystę ar darbą su jaunimu. Galiausiai, institucija ar bendruomenė kaip visuma turi palaikyti ir suvokti jaunimo dalyvavimo svarbą ne tik jauniems žmonėms, bet ir apskritai visuomenei.

34. Chartijoje aiškinama, kad laiduotojas yra nepriklausomas asmuo ar asmenų grupė, užtikrinanti, kad teikiama pagalba, būtina jaunimui dalyvauti veikloje; laiduotojas yra tarpininkas tarp jaunimo ir vietos valdžių ir, esant reikalui, atstovaus jaunimui konflikto atvejais. Žr.: peržiūrėta chartija, III punktas. 2.68-70.

Refleksija

1. Kaip jūsų vietinės bendruomenės aplinka palaiko jaunimo dalyvavimą?
2. Ar šią situaciją galima pagerinti jūsų projekte ar organizacijoje? Kaip?
3. Ar jaunimo dalyvavimas yra jūsų bendruomenės ar organizacijos kultūros dalis? Kaip galite tai įrodyti?
4. Kuo jūsų organizacijos ar bendruomenės struktūros ir strategijos palankios jaunimui?
5. Kokia institucinė pagalba teikiama jūsų projektui? Ką tai reiškia praktiškai? Kuo ši pagalba prisideda prie jaunimo dalyvavimo projekte palaikymo?
6. Ar suaugusiųjų pagalba ribojama iki netiesioginio jūsų projekto valdymo („palaikomas jaunimo lyderiavimas“), ar projektui vadovauja suaugusieji? Kokios to pasekmės (privalumai ir apribojimai)?
7. Kokie įgūdžiai reikalingi jaunimui norint aktyviai dalyvauti jūsų projekte?
8. Ar organizacijoje dirba kompetentingi jaunimo darbuotojai (savanoriai ar profesionalai), skatinantys jaunų žmonių įsitraukimą į jūsų projektą? Jei taip, kokie jų įgūdžiai?

Jau minėta, kad norint, jog vyktų reikšmingas jaunimo dalyvavimas, būtini penki RMSOS modelio elementai. Pvz., jei nesuteikiama teisė dalyvauti, nesvarbu, kokios priemonės, erdvė ar palaikymas bus teikiami, jaunimas negalės įsitraukti į veiklą. Kita vertus, turint teisę, tačiau negaunant reikiamo palaikymo šia teise pasinaudoti nebus galima. Nors šiame skyriuje kiekvienas RMSOS faktorius išanalizuotas atskirai, į visus šiuos elementus reikia žiūrėti kaip į glaudžiai susijusią sistemą – tokią, kuri yra suderinta ir efektyviai veikia tik tada, kai tinkamai funkcionuoja visi elementai.

4 SKYRIUS

Chartija praktikoje

4.1. Peržiūrėta chartija kaip praktinė skirtingų dalyvių priemonė

1 šio vadovo skyriuje aptariamos skirtingos jaunimo dalyvavimo priežastys ir motyvai bei buvo padarytos išvados, kad neįmanoma sukurti vienos sistemos, atitinkančios visų žmonių poreikius ir tinkančios visoms situacijoms ir kontekstams.

Peržiūrėtoje chartijoje pabrėžiamos strategijos ir principai, būtini reikšmingam jaunimo dalyvavimui, bei nagrinėjami įvairūs klausimai, susiję su Europos jaunimo gyvenimu vietos ir regiono lygmeniu. Chartija – tai Europos Tarybos dokumentas, kuriuo siekiama paliesti labai skirtingas realybes (geografinės, ekonominės, socialinės, politinės ir kultūrinės) Europoje bei pateikiama sistema, kurią galima pritaikyti pagal konkrečius įvairių bendruomenių ir organizacijų poreikius bei aplinkybes. Tai nėra išsamus ir paruoštas nurodymų rinkinys, todėl į chartiją žiūrėti ne kaip į statišką dokumentą, o kaip į dinamišką pasiūlymų rinkinį, kurį galima naudoti tinkamiausiai esamame kontekste.

Trijose chartijos dalyse pateikiamos skirtingoms jaunimo dalyvavimu besidominčioms grupėms skirtos rekomendacijos, kaip kurti jaunimo įsitraukimui į veiklą tinkamas sąlygas. Tokios grupės gali naudoti chartiją jiems tinkamiausiais būdais ir bandyti siekti įvairių tikslų. Tai reiškia, kad jie vienu metu skirs dėmesį į skirtingas chartijoje nagrinėjamas sritis, nebūtinai į visą dokumentą.

Refleksija

1. Kokios jūsų kontekste yra potencialios grupės / veikėjai, kuriuos galėtų dominti chartijos, kaip jaunimo dalyvavimą skatinančios priemonės, naudojimas?
2. Kodėl juos gali dominti chartijos naudojimas?
3. Koks jūsų santykis (jei toks yra) su tokiomis grupėmis ar institucijomis?
4. Ar jie žino, kad tokia chartija egzistuoja? Iš kur tai žinote?

Labai daug įvairių grupių ar dalyvių, vykdančių veiklą vietiniame kontekste, gali naudoti chartijoje siūlomas rekomendacijas savais, jiems tinkamais būdais. Tačiau šiame vadove pagrindinis dėmesys skiriamas trimis pagrindinėms grupėms, atsakingoms už jaunimo dalyvavimo vietos ir regiono lygmenimis skatinimą, t. y. jaunimui, jaunimo organizacijoms ir vietinėms valdžioms.

Jaunimas

Jaunimas sudaro svarbią daugelio vietinių bendruomenių dalį, tačiau jų vaidmuo ir įtakingumas sprendžiant vietos reikalus yra gana riboti. Chartijoje siūloma daug konkrečių idėjų apie tai, kaip padidinti jaunimo svarbą priimant vietinės reikšmės sprendimus, todėl šis dokumentas yra svarbi priemonė jaunimui, kad būtų kuriamos geresnės sąlygos prasmingam jų įsitraukimui į visuomenės gyvenimą. Chartijoje pateikta įvairių rekomendacijų, į kurias turėtų atsižvelgti vietinės valdžios ir dėl to jaunimas galėtų naudoti šį dokumentą kaip unikalią priemonę, padedančią skatinti vietines

valdžias propaguoti jaunimo dalyvavimą. Jaunimas taip pat gali aktyviai platinti informaciją apie chartiją vietiniame kontekste įvairiose institucijose, mokyklose, klubuose ir t. t. Chartijos potencialu galima pasinaudoti tik jei atitinkami dalyviai žino, kad ji egzistuoja, ir jei jie žino, kaip tinkamiausiai pasinaudoti chartija vietinėje bendruomenėje.

Jaunimui turėtų būti įgalintas naudotis chartija ir laikytis jos rekomendacijų. Nors jauni žmonės gali būti pajėgūs ir motyvuoti, jiems būtina tobulinti įvairius įgūdžius ir formuoti požiūrius bei įgauti konkrečių papildomų žinių. Nesuteikus jaunimui tokios galimybės jiems gali būti labai sunku ar net neįmanoma įsitraukti į vietinės bendruomenės gyvenimą ir prisidėti prie jo gerinimo.

Organizacijos

Kalbant apie organizacijas reikia nepamiršti, kad jos neturi būti užregistruotos ar oficialios asociacijos, o taip pat gali būti neformalios grupės, spontaniškai sukurti socialiniai tinklai ir t. t. Kai kurios organizacijos, skatinančios jaunimo dalyvavimą, suteikia galimybę jauniems žmonėms tapti jų nariais, tačiau daugelio organizacijų nariais gali tapti tik suaugusieji.³⁵ Vis dėlto, visos organizacijos gali kurti galimybes ir tinkamą aplinką jaunimui įsitraukti į veiklą bei naudoti chartiją įvairiais būdais. Kadangi organizacijos kartais yra jaunimo ir vietos valdžių bendravimo kanalas, jos gali naudoti chartiją kaip įtakos darymo priemonę siekdamos užtikrinti, kad valdžios atsižvelgia į jaunimo interesus ir poreikius. Tai gali būti efektyvus būdas, ypač vietos lygmeniu, kai valdžios gali gana artimai bendrauti su piliečiais ir vietiniais tinklais.

Organizacijos taip pat gali taikyti chartijos principus kasdieniame darbe, o tai rodo, kad jos yra atviresnės partnerystės su jaunimu formavimui ir atsižvelgia į jų nuomonę. Tai nereiškia, kad jaunimas turi tapti vadovais ar tarybos nariais (nors tai yra įmanoma), tačiau taip formuojama partnerystė, kurioje vaidmenimis, užduotimis ir atsakomybėmis dalijasi, dėl jų tariasi ir su jomis sutinka abi pusės.

Vietos valdžios

Formuodamos vietos politiką, valdydamos vietinius išteklius ir ieškodamos būdų kelti bendruomenės narių gyvenimo kokybę vietos valdžios itin yra svarbios ir unikalios kuriant sąlygas, būtinas jaunimui dalyvauti veikloje. Vietos valdžios taip pat yra „arčiausiai jaunimo“, todėl jos turi suteikti galimybę žmonėms būti aktyviais piliečiais ir demokratiškai dalyvauti vietos gyvenime. Be to, jos susipažinusios su vietos situacija ir turi prieigą prie vietinių tinklų, galinčių įvairiais būdais palaikyti jaunimo įsitraukimą į veiklą.

Chartijoje pateiktas sistemingas požiūris į jaunimo reikalus vietiniame lygmenyje. Į chartiją taip pat galima žiūrėti kaip į priemonę, padedančią kurti ar gerinti vietos jaunimo politiką, palaikančią jaunimo įsitraukimą į sprendimų priėmimo procesą ir įvairių normų ir praktikų, susijusių su jaunimo populiacija bendruomenėje, tobulinimą. Todėl chartijoje siūlomas atitinkamas priemonės reikia diegti kiek įmanoma aktyviau (priklausomai nuo aplinkybių, galimų išteklių, ankstesnės patirties ir t. t.). Vietos valdžios turėtų būti įsipareigojusios remti jaunimo dalyvavimą ne tik vykdant viešojo valdymo procesus vietos lygmeniu, bet ir socialinėje aplinkoje – mokyklose, klubuose, organizacijose ir t. t. Todėl chartijoje naudoti siūlomos priemonės liečia abu jaunimo dalyvavimo aspektus, kadangi jos susijusios ir vienodai svarbios siekiant visos bendruomenės gerovės.

35. Pavyzdžiai: tyrimų agentūros, ekspertų ir specialistų tinklai, ugdymo institucijos, reabilitacijos centrai ir t. t.

Kaip skirtingi dalyviai gali naudoti chartiją? – apžvalga

Toliau pateiktas sąrašas – tai idėjų, galinčių įkvėpti skirtingus dalyvius imtis veiksmų ir pradėti naudoti chartiją kaip priemonę kasdieniame darbe, rinkinys. Tai nėra išsamus sąrašas – kiekvienas turėtų rinktis sau aktualiausius veiksmus pagal poreikius ir situacijas.

	Jei esate jaunas žmogus	Jei esate organizacijos atstovas	Jei esate vietos valdžios atstovas
Kodėl turėtumėte naudoti chartiją?	<ul style="list-style-type: none"> • kad gerintumėte jaunimo padėtį savo bendruomenėje • kad būtų tenkinami jaunimo poreikiai • kad sužinotumėte savo teises • kad jums būtų suteikta prieiga prie išteklių • kad jaunimas būtų išgirstas ir būtų atsižvelgiama į jo nuomonę • kad būtų daroma įtaka vietos bendruomenės gyvenimui • kad būtų rasti konstruktyvūs bendradarbiavimo su vietos valdžiomis būdai • kad būtų plėtojamas skirtingų dalyvių bendravimas siekiant nustatytų tikslų • kad naudotumėte turimus įgūdžius ir gabumus kitų labui • kad prisidėtumėte prie savo bendruomenės gyvenimo • kad įgytumėte naujų žinių • kad įgytumėte naudingos patirties • – kad sužinotumėte, kaip veikia demokratija vietos lygmeniu 	<ul style="list-style-type: none"> • kad gerintumėte jaunimo situaciją savo bendruomenėje • kad būtų tenkinami jaunimo poreikiai • kad efektyviau būtų atstovaujama jaunimo interesams • kad įgalintumėte jaunimą dalyvauti • kad būtų kuriami nauji jaunimo dalyvavimo būdai • kad būtų kuriama palankesnė darbo aplinka • kad būtų vykdoma organizacijos misija ir siekiama jos tikslų • kad bendradarbiavimas su vietos valdžiomis būtų naudingas • kad būtų plėtojamas skirtingų dalyvių bendravimas siekiant organizacijos tikslų • kad įgytumėte naudingos patirties 	<ul style="list-style-type: none"> • kad gerintumėte jaunimo situaciją savo bendruomenėje • kad susipažintumėte su jaunimo poreikiais ir tenkintumėte juos • kad suvoktumėte ir vertintumėte jaunimo svarbą • kad priimtumėte tinkamesnius ir tikra informacija pagrįstus sprendimus • kad geriau atstovautumėte kitus • kad suteiktumėte erdvę jaunimui prisidėti prie bendros gerovės • kad kurtumėte erdvę jaunimui praktiškai išbandyti demokratijos principus • kad rastumėte kitų bendravimo su jaunimu ir jaunimo organizacijomis būdų • kad naudingai bendradarbiautumėte su jaunimu ir organizacijomis • kad plėtotumėte vietos jaunimo politiką • – kad pagerintumėte viešą įvaizdį

<p>Kam galite naudoti chartiją?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kad rastumėte sričių, kuriose galite dalyvauti vietos lygmeniu • kad formuluotumėte jaunimo poreikius vietinėje bendruomenėje remdamiesi chartija kaip pagrindine priemone • kad informuotumėte vietinius dalyvius apie chartijos egzistavimą ir jos turinį • kad pristatinėtumėte jaunimui pritaikytą chartijos versiją mokyklose, klubuose ir jaunimo grupėse • kad skatintumėte vietos ir regionų valdžių kongreso šalies atstovus ir Europos Tarybos valdžios organus platinti chartiją ir dalintis teigiama praktika, susijusia su chartijos naudojimu • kad skatintumėte jaunimo organizacijas ir vietos valdžią diegti chartijoje pateiktas rekomendacijas • kad atkreiptumėte valdžios dėmesį į klausimus, susijusius su politika • kad naudotumėte chartiją kaip „pasą“, užtikrinantį jūsų dalyvavimą projektuose ir iniciatyvose • kad atliktumėte vietinės situacijos tyrimą • kad inicijuotumėte ir vykdytumėte jaunimo dalyvavimo projektus, pagrįstus RMSOS požūriu 	<ul style="list-style-type: none"> • kad formuluotumėte jaunimo poreikius vietinėje bendruomenėje remdamiesi chartija kaip pagrindine priemone • kad informuotumėte vietinius dalyvius apie chartijos egzistavimą ir jos turinį • kad skatintumėte vietos valdžios organus diegti chartijoje pateiktas rekomendacijas • kad formuluotumėte savo poziciją vietinių problemų klausimais • kad darytumėte įtaką vietos jaunimo politikai • kad supažindintumėte susidomėjusias šalis su chartija ir teigiama praktika, susijusia su chartijos naudojimu • kad kurtumėte ryšius su panašia veikla užsiimančiomis organizacijomis siekdami paveikti Europos Tarybos Vietos ir regionų valdžių kongreso šalies atstovus • kad įtrauktumėte chartijoje pateiktus principus į skirtingas darbo sritis, misiją, tikslus, prioritetus ir politiką • kad įtrauktumėte jaunimą į sprendimų priėmimo procesus • kad inicijuotumėte ir vykdytumėte jaunimo dalyvavimo projektus, pagrįstus RMSOS modeliu • kad naudotumėte chartiją kaip įrankį ugdymui apie jaunimo dalyvavimą 	<ul style="list-style-type: none"> • kad atliktumėte tinkamą tyrimą apie jaunimo situaciją vietiniame kontekste ir galėtumėte tinkamai nustatyti, į kokias pagrindines problemas reikia atkreipti dėmesį • kad kurtumėte paslaugas, geriau atitinkančias jaunimo poreikius • kad diegtumėte chartijoje siūlomas priemones • kad kurdami įvairių sektorių jaunimo politiką chartiją naudotumėte kaip orientyrą • kad įtrauktumėte chartijoje propaguojamas vertybes ir principus į skirtingas darbo sritis • kad įtrauktumėte jaunimą į jiems aktualių sprendimų priėmimo procesą (pvz., taikydami bendro valdymo sistemą) • kad palaikytumėte įvairias jaunimo dalyvavimo formas • kad kurtumėte konsultacines struktūras, dirbančias tiesiogiai jaunimą liečiančiais klausimais • kad kurtumėte vietines dalyvavimo sistemas ir struktūras • kad stebėtumėte dalyvavimo mastą vietos lygmeniu
	<ul style="list-style-type: none"> • priklausote vietinei bendruomenei 	<ul style="list-style-type: none"> • turite patirties imdamiesi su 	<ul style="list-style-type: none"> • esate glaudžiai susiję su jaunimu

<p>Kokius pranašumus ir privalumus jau įgijote?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • sudarote didelę vietos gyventojų dalį • esate labai gerai susipažinę su vietine situacija • esate motyvuoti pagerinti jaunimo situaciją • esate atviri bendradarbiavimui ir mokymuisi • norite eksperimentuoti • turite talentų ir sugebėjimų, kuriuos galite panaudoti bendruomenės labui 	<p>dalyvavimu susijusios veiklos</p> <ul style="list-style-type: none"> • esate tarsi vartai jaunimui į dalyvavimą • esate vietinio konteksto dalis • esate labai gerai susipažinę su vietine situacija • kartais esate jungiamoji jaunimo ir vietos valdžių dalis • esate vietinių tinklų dalis • turite prieigą prie išteklių • turite informacijos apie tai, iš kur galima gauti papildomų išteklių 	<ul style="list-style-type: none"> • žinote vietinę situaciją (politinę, socialinę, ekonominę ir t. t.) • žinote vietinius tinklus ir iniciatyvas ir esate jų dalis • turite prieigą prie išteklių • turite informacijos apie tai, iš kur galima gauti papildomų išteklių • turite galios ir teisių kurti teisės aktus vietos lygmeniu • turite galios priimti sprendimus ir daryti įtaką vietinei situacijai
<p>Ko reikia norint kuo efektyviau naudoti chartiją?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • žinoti apie chartijos egzistavimą ir jos teisinį statusą • plėsti žinias, tobulinti įgūdžius ir gebėjimus, būtinus norint dalyvauti vietos lygmeniu • tobulinti įgūdžius ir gebėjimus, būtinus norint dirbti su kitomis amžiaus grupėmis • įgyti veiksmingo atstovavimo interesams ir lobizmo įgūdžių • įgyti žinių apie tai kaip veikia demokratija vietos lygmenyje • suprasti vietinius sprendimų priėmimo procesus ir įvairių dalyvių išpareigojimus • žinoti, kaip naudoti chartiją • būti apmokytiems, kaip taikyti chartiją • sulaukti moralinės ir praktinės pagalbos iš skirtingų dalyvių • laikytis teigiamo požiūrio į darbą su suaugusiaisiais ir vietos valdžiomis • kurti strategijas, padedančias rasti skirtingų išteklių • pasitikėti savimi 	<ul style="list-style-type: none"> • žinoti apie chartijos egzistavimą ir jos teisinį statusą • nustatyti ir plėtoti naujus, jaunimui palankesnius, darbo ir veiklos būdus • turėti sukurtą atitinkamą ilgalaikę politiką • teigiamai žiūrėti į vietos valdžią • tobulinti įgūdžius ir gebėjimus, būtinus norint palengvinti dalyvavimą vietos lygmeniu • tobulinti įgūdžius ir gebėjimus, būtinus darbui su jaunimu • tobulinti įgūdžius ir gebėjimus, būtinus darbui su vietos valdžia • būti apmokytiems, kaip naudoti chartiją • rasti pavyzdžių, kaip chartija buvo naudojama kitose bendruomenėse ar regionuose • kurti strategijas, padedančias rasti įvairių išteklių 	<ul style="list-style-type: none"> • žinoti apie chartijos egzistavimą ir jos teisinį statusą • turėti politinio ryžto ilgam atsiduoti darbui su jaunimo reikalais • suvokti jaunimo dalyvavimo svarbą • teigiamai žiūrėti į jaunimą ir jų sugebėjimus • nustatyti ir plėtoti naujus, jaunimui palankesnius, darbo ir veiklos būdus • tobulinti įgūdžius ir gebėjimus, būtinus norint dirbti su jaunimu • būti apmokytiems, kaip taikyti chartiją • rasti pavyzdžių, kaip chartija buvo naudojama kitose bendruomenėse ar regionuose • noriai priimti bendrus sprendimus, susijusius su tam tikromis sritimis • turėti įvairių išteklių • turėti sukurtą atitinkamą ilgalaikę politiką • priimti su jaunimo dalyvavimu susijusį darbą kaip iššūkį

Norint naudoti chartiją efektyviai reikia, kad visos grupės ir dalyviai turėtų konkrečių įgūdžių, žinių, gebėjimų ir laikytųsi tinkamo požiūrio, kaip iliustruojama anksčiau pateiktais pavyzdžiais. Tačiau tai tik pavyzdžiai ir jie pateikti siekiant padėti grupėms ir pavieniams veikėjams nustatyti, kokių įgūdžių jiems reikia įgyti norint veiksmingiausiai naudoti chartijoje pateiktas rekomendacijas.

Refleksija

1. *Kokius teigiamus pokyčius tikėtės matyti savo bendruomenėje ar organizacijoje pradėję taikyti chartiją?*
2. *Kurio iš anksčiau pateiktų veiksmų reikėtų imtis ar kokią idėją taikyti jūsų vietinėje aplinkoje?*

4.2. Kaip naudoti chartiją praktikoje?

a. Šešių veiksmų modelis

Chartija – tai dinaminė priemonė, kurią galima naudoti įvairiai ir įvairioje aplinkoje. Nėra vieno universalaus modelio, kuris būtų veiksmingas kiekviename Europos mieste, regione ir šalyje. Todėl vietos valdžių, organizacijų ir jaunimo, besidominčio jaunimo dalyvavimu vietos lygmeniu, užduotis – rasti galimus chartijos naudojimo konkrečiuose kontekstuose būdus priklausomai nuo poreikių, situacijų, resursų ir t. t.

Vis dėlto egzistuoja modelis, kuris gali būti naudingas teikiant bendrus patarimus, kaip nustatyti praktinius būdus, padėsiančius vietinėje bendruomenėje taikyti peržiūrėtos chartijos rekomendacijas. Šis modelis susideda iš šešių veiksmų ir jis tinkamiausias vietos valdžioms, organizacijoms ir jauniems žmonėms, bendrai dirbantiems jaunimo dalyvavimo skatinimo srityje.

Toliau aprašytą šešių veiksmų procesą galima inicijuoti bet kokioje Europos bendruomenėje, tačiau tam reikia tinkamai pasiruošti:

- nustatyti grupes ar dalyvius, kurie turėtų dalyvauti;
- išaiškinti dalyvių tikslus ir motyvus;
- pateikti informaciją apie procesą: koks, kada, kaip ir su kuo procesas bus vykdomas;
- suvokti jaunimo dalyvavimo svarbą, naudą ir apribojimus;
- įgyti reikiamų įgūdžių, būtinų norint atlikti socialinę analizę, planuoti, bendrauti, priimti sprendimus ir t. t.;
- bendradarbiauti taip, kad kiekvieno vaidmuo būtų aiškus ir visi tiksliai žinotų, kaip ji(s) gali prisidėti prie proceso;
- užtikrinti, kad turimi reikiami ištekliai: laikas, sąlygos susitikimams ir galbūt lėšos (pvz., transporto išlaidoms padengti).

1 veiksmas – kokia yra jaunimo situacija jūsų regione / mieste / miestelyje / srityje?

Vietos dalyviai labai gerai susipažinę su savo bendruomenės ir aplinkos situacija bei žino jaunimo ištraukimui įtakos turinčius veiksnus. Tačiau kadangi kiekvienas dalyvis situaciją suvokia iš savo perspektyvos, būtina visiems susėsti prie apskrito stalo ir pasidalinti požiūriais ir nuomonėmis apie tai, kas iš tikrųjų vyksta mieste ar miestelyje. Realybės suvokimas neretai gali būti labai skirtingas, o šis etapas reikalauja nemažai laiko ir specialių priemonių (pvz., socialinei analizei naudojamų metodų) ar net išorinės ekspertizės, kad prieš pereinant prie kito etapo visi dalyviai galėtų geriau suprasti kitų požiūrius. Situacijos analizę galima atlikti stebint ir analizuojant patirtį, tačiau kartais gali reikėti paprašyti tyrimą atlikti išorinei organizacijai ar asmeniui, nesusijusiam su kasdieniais vietos reikalais.

2 veiksmas – su kokiomis galimybėmis, iššūkiais ir kliūtimis susiduria jaunimas?

Jaunimo situacijos vietinėje aplinkoje analizė būtina norint nustatyti svarbiausias problemas, su kuriomis susiduria jauni žmonės. Šios problemos gali būti tiesiogiai susijusios su jaunimo dalyvavimu (pavyzdžiui, labai ribotos dalyvavimo kultūrinėje veikloje galimybės ar išteklių stoka) arba tai gali būti kiti veiksniai, kurie, iš pirmo žvilgsnio, tiesiogiai nesusiję su dalyvavimu, pvz., biudžeto mažinimas vietinėje bendruomenėje.

3 veiksmas – kokie turėtų būti prioritetai?

Apskritai jaunimas susiduria su įvairiomis problemomis ir sunkumais, tačiau neįmanoma vienu metu spręsti juos visus. Todėl šiame etape vietiniai veikėjai turėtų nustatyti prioritetines sritis, į kurias reikia atkreipti dėmesį pirmiausia, ypač jei ištekliai yra riboti. Šis procesas gali reikalauti daug energijos, kadangi skirtingi veikėjai gali laikytis skirtingo požiūrio į tai, kokių veiksmų reikia imtis pirmiausia ir kodėl. Dėl to į situacijos analizę reikia žiūrėti rimtai, nes taip lengviau nustatomi prioritetai.

4 veiksmas – ką siūlo chartija?

Sutarus dėl prioritetinių sričių galima remtis chartija ir rasti tinkamų priemonių ir veiksmų, padėsiančių spręsti konkrečias problemas. Tokių rekomendacijų galima rasti skirtingose chartijos dalyse, todėl svarbu išanalizuoti ne tik atitinkamą dalį apie sektorių politiką, tačiau ir rekomendacijas, susijusias su priemonėmis ir instituciniu dalyvavimu.

5 veiksmas – kaip chartija susijusi su prioritetais?

Šio etapo metu dalyviai turi nustatyti, kaip tiksliai chartijoje pabrėžiamos prioritetinės sritys, nustatytos 3 etape. Nors chartijoje nagrinėjamos įvairios sritys, susijusios su jaunimo įtraukimu, gali būti, kad 3 etapo metu nustatytos prioritetinės problemos chartijoje neminimos ar minimos labai glaustai. Tokiais atvejais dalyviai skatinami ieškoti kitų priemonių, kurias galima gauti iš kitų organizacijų ar institucijų, aktyviai veikiančių regiono, šalies ar tarptautiniu lygmenimis.

Refleksija

1. Į kokius sunkumus, su kuriais susiduria jaunimas jūsų vietiniame kontekste, reikia atkreipti dėmesį pirmiausia?
2. Kodėl?
3. Kokios priemonės, susijusios su minėtų problemų sprendimu, siūlomos chartijoje?
4. Į kokius chartijoje propaguojamus principus reikia atkreipti dėmesį taikant atitinkamas rekomendacijas?

Pasiūlymas: į šiuos klausimus visų pirma turėtų atsakyti skirtingi dalyviai, o tada atsakymai palyginami ir aptariami. Tokiu būdu galima lengviau pamatyti ir suvokti įžvalgų, požiūrių ir nuomonių panašumus ir skirtumus.

Pastaba

Šiame etape svarbu paminėti, kad taip pat galimas dar vienas požiūris: visų pirma susipažinti su chartija ir tada nuspręsti, kurios chartijoje pabrėžiamos sritys yra aktualiausios. Tada ir veiksmų seka būtų kitokia: 1 veiksmas –susipažinimas su chartija ir jos turiniu; 2 veiksmas – vietos situacijos analizė siejant ją su skirtingomis chartijoje aptariamomis dalyvavimo sritimis; 3 veiksmas – svarbiausių sunkumų nustatymas; 4 veiksmas – prioritetų nustatymas; 5 veiksmas – prioritetų susiejimas su konkrečiomis chartijoje siūlomomis rekomendacijomis ir priemonėmis.

6 veiksmas – kaip planuoti tolesnius veiksmus naudojant chartiją

Tai paskutinis šešių veiksmų modelio etapas, tačiau iš tikrųjų – pirmasis chartijos taikymo proceso etapas pradedant spręsti vietines problemas. Suradus konkrečias chartijoje pateiktas rekomendacijas veikėjai turi aptarti, kaip jie gali realiai diegti šias priemones vietiniame kontekste, bei suplanuoti, ką tiksliai reikia padaryti, kur, kaip, kas tai turi daryti ir kokie ištekliai bus naudojami. Chartija leidžia vietiniams veikėjams gana laisvai nuspręsti, kaip galima vykdyti veiksmus ar siekti tikslų, kad kiekvienoje bendruomenėje ar regione būtų rasti tinkamiausi sprendimai.

b. RMSOS požiūris

Chartiją galima naudoti ne tik plėtojant vietos politiką ar priimant vietinės reikšmės sprendimus, bet ir institucijose ar organizacijose bei jaunimo projektų sistemoje, nes šis dokumentas skatina reikšmingą jaunimo dalyvavimą stiprinančias vertybes ir principus. RMSOS modelis – tai priemonė, padedanti nustatyti, ar sukurtos tinkamos sąlygos jaunimo dalyvavimui. Šis modelis išsamiai aprašytas 3 šio vadovo skyriuje. Jis siūlo sistemą, galinčią padėti nustatyti, ar bendruomenėse, organizacijose ar projektuose jaunimui suteikiama teisė, priemonės, erdvė, galimybės ir palaikymas, kitaip tariant – ar egzistuoja prasmingam dalyvavimui būtini elementai.

c. Su dalyvavimu susijęs požiūris į jaunimo projektų planavimą

Chartijoje propaguojamų principų laikymasis valdant projektus yra dar vienas chartijos naudojimo praktikoje būdas. 5 šio vadovo skyriuje išsamiau aprašyta, kaip galima organizuoti ir vykdyti jaunimo projektus siekiant reikšmingesnio jaunimo dalyvavimo.

5 SKYRIUS

Jaunimo dalyvavimo projektai

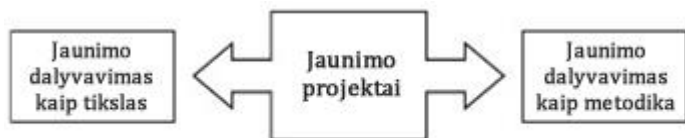
5.1. Jaunimo dalyvavimo projektų valdymas

Viena svarbiausių jaunimo dalyvavimo sričių – jaunimo projektai³⁶, kurie įgyvendinami pačių jaunų žmonių/ skirti jaunimui/ organizuojami kartu su jaunais žmonėmis. Vietiniame kontekste neretai tai yra pagrindinė galimybė jaunam žmogui išitraukti į veiklą, kuri naudinga ne tik jam / jai, tačiau taip pat ir didesnei grupei ar bendruomenei. Dėl šios priežasties jaunimo projektai gali būti labai svarbus žingsnis, padėsiantis jaunimui sužinoti, ką iš tikrųjų reiškia dalyvavimas.

Refleksija

1. Ar dalyvaujate jaunimo projekte? Kokia jūsų funkcija?
2. Ar jūsų organizuojamas projektas SKIRTAS jaunimui?
3. Ar jūsų projektas organizuojamas kartu SU jaunimu?
4. Ar jūsų projektą organizuoja PATS jaunimas?
5. Koks yra jūsų projekto poveikis remiantis šiuo principu „SKIRTA jaunimui / organizuojama SU jaunimu / organizuoja PATS jaunimas“?

Dalyvavimo projektai

Jaunų žmonių dalyvavimo jaunimo projektuose aspektai

Jaunimo projektai yra puikus būdas skatinti jaunimo dalyvavimą skirtingais lygmenimis, ypač – vietiniu. Schemoje parodyta, kaip jaunimo išitraukimas gali būti tiesiogiai susijęs su projekto tikslais ir / arba siekais, tačiau jis taip

pat gali būti strategija ar metodika, tikslingai pasirenkama siekiant projekto tikslų. Geriausia, kai projektas pasižymi abiem šiais aspektais, kad tikrovėje jis būtų kuo labiau susijęs su dalyvavimu.

Jaunimo dalyvavimas kaip projekto siekis ir / arba tikslas

Paprastai jaunimo projektai susiję su įvairiomis problemomis ir sunkumais, kurie dažnai yra tiesiogiai ar netiesiogiai susiję su dalyvavimu, o šių projektų tikslas – kurti situaciją, kurioje jaunimas turėtų daugiau įtakos priimant jiems aktualius sprendimus ar vykdant su jų gyvenimais susijusius veiksmus.

³⁶ Žr. Termino „projektas“ apibrėžimą: „Projektų valdymo mokymo vadovas“, Europos Tarybos Europos Komisija, 2000 m. lapkritis, 27-29 psl. Pasiikiama internete šiuo adresu: www.training-youth.net/INTEGRATION/TY/Publications/tkits/tkit3/tkit3.pdf.

Projektuose gali būti skiriamas dėmesys, pvz., jaunimo skatinimui dalyvauti (lavinant įgūdžius, plečiant žinias arba suteikiant tam tikros informacijos ar priemonių ir t. t.). Taip pat projektų tikslas gali būti jaunimo dalyvavimui trukdančių kliūčių šalinimas, dalyvavimo struktūrų ar infrastruktūrų kūrimas arba jaunimo ir suaugusiųjų partnerystės kūrimas ir t. t. Tačiau vis tiek išlieka klausimas, ar projektus, kuriuose dėmesys skiriamas tik jaunimo pomėgiams (tokiems, kaip kompiuteriniai žaidimai ar kolekcionavimas) galima vadinti reikšmingą jaunimo dalyvavimą skatinančiais projektais.

Jaunimo dalyvavimas kaip projektų metodika

„Projektų valdymo mokymo vadove“, kurį galima gauti iš Europos Tarybos, aiškinama, kad projektų metodika yra socialinis, edukacinis ar organizacinis procesas, kuriame tikslų siekiama nuosekliai; būdas, kurį naudojant skirtingi veiksmai bus tarpusavyje susiję norint pasiekti užsibrėžtus tikslus.³⁷ Metodiką taip pat galima apibrėžti kaip požiūrį, padedantį organizuoti ir vykdyti projektą. Dalyvavimo veikloje požiūrio pasirinkimą sąlygoja labai svarbūs veiksniai, pvz., kodėl, kaip, su kuo projektas vykdomas ir kam jis skirtas. Praktiškai tai reiškia, kad dalyviai veikia visus projekto elementus, ir kad atsakomybė ir sprendimų priėmimo galia dalijamasi su jaunimu arba jos visiškai jiems perduodamos.

Refleksija

1. *Kaip jaunimo dalyvavimo kaip tikslo aspektas atsispindi jūsų projekte?*
2. *Kaip jaunimo dalyvavimo kaip metodikos aspektas atsispindi jūsų projekte?*
3. *Ar galima projektus, kuriuose dėmesys skiriamas tik jaunimo pomėgiams (pvz., kompiuteriniams žaidimams ar kolekcionavimui) laikyti reikšmingą jaunimo dalyvavimą skatinančiais projektais? Kokia jūsų nuomonė?*

Dalyvavimo projektų vertybės

Su dalyvavimu susiję jaunimo projektai nėra beverčiai. Projekto organizatorius ir visi į veiklą įsitraukę dalyviai turi žinoti, ko jie nori, ir turėtų užtikrinti, kad reikšmingas jaunimo dalyvavimas įmanomas. Pagrindinės dalyvavimo projektų vertybės yra šios:

- abipusė pagarba: palankiai žiūrėti į tai, kad kiti žmonės (jaunimas ir suaugusieji) turi teisę laikytis skirtingų nuomonių ir požiūrių;
- kultūrinės įvairovės suvokimas: ieškoti konstruktyvių būdų nagrinėti skirtumus, kylančių iš aplinkos įvairovės;
- su rasizmu, ekstremalioomis ideologijomis ar ksenofobija kovojančių pažiūrų propagavimas, kad jaunimas prisidėtų prie tolerantiškesnės ir taikingesnės visuomenės kūrimo;
- bendradarbiavimas: skirtingi veikėjai, besidomintys jaunimo dalyvavimu, turėtų siekti bendrų tikslų dirbdami bendrai ir palaikydami vieni kitus;
- atsakomybė: visi dalyviai turėtų prisiimti atsakomybę už bendradarbiavimą ir pasiektus rezultatus;

³⁷. Ibid., p. 56.

- jaunimo savarankiškumas: jaunimui projekte turi būti suteikta autonomijos teisė;
- grupių, kuriose kyla daugiau sunkumų, trukdančių dalyvauti visuomenės gyvenime dėl aplinkos, negalios ar kitų kliūčių, įtraukimas;
- lyčių lygybė: lygios galimybės dalyvauti veikloje turėtų būti suteikiamos tiek vyrams, tiek moterims;
- neformaliojo ugdymo, kaip priemonės, padedančios jaunimui dalyvauti veikloje, pripažinimas;
- požiūris, kai atsižvelgiama į žmogaus teises;
- nediskriminacinis požiūris.

Dalyvavimu grįstas požiūris į projektų valdymą

Projektų valdymą galima tiesiog pavadinti bendru projekto iniciavimo, planavimo, vykdymo, vertinimo ir užbaigimo procesu. Jei projekto organizatoriai pasirenka prasmingo dalyvavimo principais pagrįstą metodiką, tai reiškia, kad jaunimas įtraukiamas į įvairius projekto valdymo procesus; kad jiems suteikiama teisė dalyvauti sprendimų priėmimo ir procesuose ir kad jiems suteikiama galimybė reikšti savo požiūrius ir nuomones. Jaunimą galima įtraukti į projekto valdymo procesą patikint jiems įvairius vaidmenis ir atsakomybes, priklausomai nuo to, ką sutarė abi pusės.

Refleksija

1. *Kokios vertybės pabrėžiamos jūsų projekte?*
2. *Kas jas nustatė?*
3. *Kaip šios vertybės pabrėžiamos, kad jos būtų akivaizdžios projekto dalyviams ir visuomenei?*
4. *Ar galite pateikti daugiau vertybių, kurios čia nenurodytos, tačiau gali būti jums aktualios?*

5.2. Laipsniškumas: jaunimo projekto planavimas ir valdymas

Yra įvairių modelių, iliustruojančių ar struktūrizuojančių projekto ruošimo, vykdymo ir vertinimo procesą. Žmogus ar komanda, vadovaujanti projektui, atsako už konkrečiam kontekstui tinkamiausio modelio pasirinkimą atsižvelgiant į turimus išteklius. „Projektų valdymo mokymo vadove“³⁸ siūlomas modelis, kuris per pastaruosius metus buvo gana dažnai naudojamas dirbant su jaunimu. Todėl būtent šis modelis bus naudojamas kaip pradinis tolesnės refleksijos taškas.

Užduotis jums

1. *Susipažinkite su „Projektų valdymo mokymo vadovu“.*
2. *Atidžiai perskaitykite 3 skyrių pavadinimu „Projektas: žingsnis po žingsnio“.*
3. *Pagalvokite apie projektą, kurį norėtumėte išplėtoti.*

³⁸. Ibid., p. 43.

1 žingsnis – susipažinimas su vietine bendruomene ir situacija

Jaunimo projektai vyksta konkrečioje bendruomenėje ir jų tikslas – siekti labai konkrečių ir akivaizdžių socialinių pokyčių. Todėl prieš pradėdant bet koki projektą būtina sužinoti daugiau apie jaunimo situaciją jų bendruomenėje ir pagrindinius sunkumus. Vietos bendruomenės gyventojų galimybių ir aktualių temų žinojimas labai naudingas nustatant toje bendruomenėje gyvenančių jaunų žmonių bei visos bendruomenės poreikius.

Refleksija (susijusi su 1 žingsniu)

1. *Kokia yra jaunimo situacija jūsų vietiniame kontekste (procentinis gyventojų skaičiaus dydis, aplinka, finansinė situacija, mokyklinis lavinimas, veikla laisvalaikiu ir t. t.)?*
2. *Kokia jaunimo politika sukurta ir taikoma jūsų bendruomenėje?*
3. *Kokių galimybių dalyvauti jūsų bendruomenės gyvenime turi jaunimas?*
4. *Kokie jaunimo projektai ar iniciatyvos šiuo metu vykdomos jūsų bendruomenėje? Kas šią veiklą vykdo?*
5. *Koks jūsų ryšys su jūsų bendruomenės jaunimu (ar esate jaunimo lyderis, socialinis darbuotojas, už jaunimo reikalus atsakingas vietos valdžios atstovas ir t. t.)?*

2.a žingsnis – poreikių analizė

Jaunimo projektus galima organizuoti dėl įvairių priežasčių, tačiau šios priežastys turėtų būti glaudžiai susijusios su jaunimo ir visos vietinės bendruomenės poreikiais. Nepakanka tik norėti kažką organizuoti! Jei projektas organizuojamas siekiant realių pokyčių, jame turi būti skiriamas dėmesys konkrečioms problemoms ar trūkumams, su kuriais susiduriama vietiniu lygiu, o projekto vadovo užduotis – nustatyti šias problemas ir nuspręsti, kurioms jų skirti dėmesį vykdant projektą. Todėl norint nustatyti vietinius poreikius būtina atlikti poreikių analizę, kuri „apima socialines, politines ir ekonomines su projektu susijusias srities sąlygas, kurioms esant projekto organizavimas yra būtinas“.³⁹ Nors projektų organizatoriai kartais nepakankamai rimtai žiūri į šį veiksmą ar net jo nepaiso, iš tiesų tai vienas svarbiausių veiksnių visame projekto organizavimo procese, nes atlikus poreikių analizę nustatoma, koks turėtų būti projekto tikslas. Yra įvairių poreikius nustatyti padedančių metodų ir būdų. Jų pavyzdžiai yra stebėjimai, interviu, apklausa, fokus grupės, galimų įvykių analizės ir daug kitų. Projekto organizatoriaus užduotis – pasirinkti tinkamiausią metodą atsižvelgiant į reikiamą informaciją bei turimų išteklių ir kompetencijos tipą. Organizuojant vietinius jaunimo projektus, kurių išteklių paprastai yra labai riboti, projektų organizatoriai dažnai vietinius poreikius analizuoja naudodami paprasčiausius metodus. Kol visame procese dalyvauja bent kelios suinteresuotos pusės, daugeliu atvejų šių metodų tikrai pakanka.

³⁹ Ibid., 46 psl.

Refleksija (susijusi su 2.a žingsniu)

1. *Kokie yra pagrindiniai sunkumai, su kuriais susiduria jūsų bendruomenės jaunimas, ypač dalyvavimo vietiniame gyvenime srityje? Dėl ko jie kyla?*
2. *Iš kur žinote apie šiuos sunkumus? Kokių informacijos šaltinių naudojate?*
3. *Kas jau padaryta stiprinant jaunimo dalyvavimą vietos lygmeniu? Kokie gauti rezultatai?*
4. *Ką dar jaunimas nori padaryti, kad sustiprintų savo dalyvavimą vietiniame gyvenime?*
5. *Ar vietinė bendruomenė noriai palaiko jaunimo dalyvavimą?*
6. *Kokių su šiuo jaunimu susijusių pokyčių siekiama vykdam jūsų projektą?*
7. *Kodėl jūsų projektas svarbus jaunimui ir visai bendruomenei?*

2.b žingsnis – institucijos analizė

Jaunimo projektus paprastai rengia ir vykdo grupės, organizacijos ar institucijos, vienaip ar kitaip susijusios su darbu su jaunimu sritimi. Nors vykdam projektus dėmesys turėtų būti skiriamas vietiniams poreikiams ir turi būti siekiama socialinių pokyčių, projektai taip pat turi būti tinkami organizuojančiai institucijai atsižvelgiant į jos vertybes ir prioritetus. Projekto vykdymas pagal institucijos sistemą gali būti labai naudingas, nes galima naudotis turima patirtimi, sąlygomis ir infrastruktūra ar kitais ištekliais, tačiau taip pat gali kilti nemažai sunkumų. Todėl svarbu prieš pradėdam projektą iškelti daug klausimų, padėsiančių sužinoti, kaip suderinti projektą su institucijos veikla. Tai vadinama „institucine analize“.

Refleksija (susijusi su 2.b žingsniu)

1. *Koks jaunimo ir projektą vykdančios institucijos ryšys?*
2. *Ar jaunimo dalyvavimas – svarbi šios institucijos vertybė? Iš kur tai žinote?*
3. *Kaip jaunimas gali įsitraukti į šios institucijos veiklą (ne tik dalyvaudami siūlomame projekte, tačiau ir kitose srityse)?*
4. *Koks būtų institucijos vaidmuo projekte?*
5. *Kuo šis projektas naudingas institucijai, ir kokie pavojai iškyla?*

2.c žingsnis – asmeninė motyvacija

Jaunimo projektai organizuojami įvairiais motyvais. Jau minėta, kad svarbiausias stimulus turi būti susijęs su vietos bendruomenės ar jaunimo poreikiais, tačiau projekte dirbančių žmonių motyvacija taip pat yra labai svarbi, kadangi projekto organizatoriai gali labai įvairiai daryti įtaką įvairiems projekto aspektams.

Refleksija (susijusi su 2.c žingsniu)

1. *Kodėl jaunimo dalyvavimas svarbus jums?*
2. *Kodėl jus asmeniškai domina šio projekto organizavimas? Ko, jūsų nuomone, pasieksite?*
3. *Ar jūsų motyvacija imtis šio projekto susijusi su jūsų institucijos motyvais?*
4. *Kokios turite patirties ir kompetencijos, susijusios su jaunimo dalyvavimu?*

3 žingsnis – tikslų nustatymas

Atlikus ankstesnius žingsnius išaiškinama vietos bendruomenės situacija ir atsakoma į klausimą, kodėl tame konkrečiame kontekste projektas yra būtinas. Kitas žingsnis – nustatyti projekto priežastis ir ko tikimasi pasiekti jį vykdant, ypač kalbant apie ilgesnį laikotarpį. Paprastai tikslus galima apibūdinti kaip situaciją, kuriai esant projektu pasiekama absoliučiai viskas, ko iš jo buvo tikimasi, o suplanuoti socialiniai pokyčiai iš tikrųjų įvyksta. Dažnai tikslai būna gana bendri, todėl pasibaigus projektui labai sunku ar net neįmanoma nustatyti, kiek jie įvykdyti. Tačiau net ir tokiu atveju tikslai leidžia vykdyti visą projektą konkrečia kryptimi. Kai kurie projektų vadovai teigia, kad tinkamas projekto tikslų aprašas iš tiesų yra labai glausta projekto santrauka, kurioje pabrėžiamos svarbiausios projekto pusės. Tikslai – tai toks projekto elementas, kuris negali keistis, – jei tikslai keičiasi, tai reiškia, kad sukurtas naujas projektas. Vis dėlto keistis gali uždaviniai ar konkretūs metodai.

Refleksija (susijusi su 3 žingsniu)

1. *Kokią su jaunimo dalyvavimu jūsų vietinėje bendruomenėje susijusią sritį siekiama pakeisti jūsų projektu?*
2. *Kas turėtų dalyvauti projekte (kurie dalyviai)?*
3. *Kam šis projektas bus naudingas ir kokia ši nauda?*
4. *Kokia geografinė šio projekto aprėptis?*
5. *Pasirenkama: kaip tai vykdysite? (Šis klausimas susijęs ne su veikla ar metodais, o su metodika.)*

4 žingsnis – uždavinių formulavimas

Kadangi projekto tikslai yra gana bendri ir ne visada galima nustatyti, kiek jie pasiekti, būtina suformuluoti konkretesnius uždavinius. Jie leis projekto organizatoriams ir dalyviams aiškiau matyti, ką jie turi daryti, kad įvyktų pageidaujami socialiniai pokyčiai. Uždaviniai turi būti kiek įmanoma konkretesni, kad visiems su projektu susijusiems žmonėms būtų aišku, kokių veiksmų būtina imtis, bei galima nesunkiai patikrinti, ar šie veiksmai įvykdyti, ar ne. Projekto uždavinius galima formuluoti įvairiais būdais, o vienas iš tokių metodų sutrumpintai vadinamas „SMART“. Uždaviniai yra „SMART“ (apgalvoti), jei jie yra:

- Konkretūs: juose tiksliai apibrėžta, ką norima daryti ar ko siekiama;
- Išmatuojami: galima patikrinti, ar jie pasiekti ir kiek pasiekti;
- Pasiekiami: projekto užmojai nėra per dideli;
- Realūs: juos galima pasiekti esamame kontekste ir naudojant turimus išteklius;
- Suplanuoti: nurodoma, kada uždaviniai bus pasiekti.

Refleksija (susijusi su 4 žingsniu)

1. *Kas tiksliai bus daroma, kad būtų patenkinti jaunimo, kuriam skirtas jūsų projektas, poreikiai?*
2. *Ar šie uždaviniai realūs?*
3. *Kaip ir kada galite patikrinti, ar vykdomi suplanuoti veiksmai?*
4. *Kaip šie veiksmai prisideda prie bendro projekto tikslo?*
5. *Kaip skatinsite jaunimą aktyviai dalyvauti jūsų projekte?*

5 žingsnis – metodikos pasirinkimas

Jau išsiaiškinome, kas yra metodika ir kokia ji svarbi organizuojant su jaunimo dalyvavimu susijusį projektą. Tačiau nereikėtų painioti „metodikos“ su „metodais“, nes metodai yra konkrečios priemonės ar būdai kažkam atlikti (pavyzdžiui, kai kurių tipų veikla ar užduotys). Planuojant su dalyvavimu susijusio projekto metodologiją labai svarbu užtikrinti, kad:

- jaunimas jaučiasi, kad projektas yra jų;
- jaunimas supranta apie ką yra projektas ir ko juo siekiama;
- jaunimas gali daryti įtaką įvairioms projekto dalims;
- jaunimui projekte suteikiama atsakomybė;
- jaunimas projekte turi prasmingas užduotis;
- jaunimui suteikiama erdvė išreikšti savo nuomones ir požiūrius į projektą;
- jaunimui suteikiama galimybė mokytis naujų įgūdžių, būtinų norint dalyvauti projekte;
- su jaunais žmonėmis elgiamasi kaip su projekto partneriais, o ne kaip su objektais ar aukomis;
- projekte vykdoma jaunimui tinkama veikla.

Refleksija (susijusi su 5 žingsniu)

1. *Kaip apibūdintumėte savo projekto metodiką?*
2. *Kaip ši metodika kuria erdvę prasmingam jaunimo dalyvavimui?*
3. *Kokia turite patirtį darbe su metodika, kuri yra orientuota į jaunimo dalyvavimą?*
4. *Ar jums reikia tobulinti specialius įgūdžius ar gebėjimus, būtinus norint efektyviau dirbti su tokia metodika? Kokius?*
5. *Iš kur galite sulaukti pagalbos, reikiamos šiems specialiems įgūdžiams ir gebėjimams įgyti?*

6 veiksmas – veiklos plano sudarymas

Tai projekto ruošimo etapas, kai galima sudaryti visos projekto metu vykdomos veiklos planą. Šiame etape naudinga paruošti užduočių, kurias reikės įvykdyti kiekvieno veiklos etapo metu, sąrašą, kad visiems tarpininkams būtų aiški darbo apimtis. Tai taip pat gali padėti realiai apskaičiuoti laiką (ir kitus išteklius, pvz., lėšas), kurių prireiks. Kartais projekto darbo vieta lyginama su ledkalniu, kadangi tik tokia projekto dalis matoma viešai. Tačiau visas projekto rengimo procesas yra daug ilgesnis ir apima daug užduočių ir veiksmų, kurie gali būti matomi tik tiesiogiai su projektu susijusiems veikėjams.

Refleksija (susijusi su 6 žingsniu)

1. *Kokia jūsų projekto darbo eiga?*
2. *Kada tiksliai ši veikla vykdoma? Kur ir su kuo ji vykdoma? Ar viskas suplanuota taip, kad būtų užtikrinamas prasmingas jaunimo dalyvavimas?*
3. *Kas turėtų būti atsakingas už konkrečių veiklų vykdymą?*
4. *Kaip šios užduotys susijusios viena su kita?*
5. *Kaip kiekviena užduočių susijusi su viso projekto uždaviniais?*
6. *Ar visi uždaviniai susiję su jūsų projekto veikla?*
7. *Ar jūsų planas pasiekiamas ir realus? Kodėl taip manote?*

7 žingsnis – veiklos vykdymas

Sudarius planą laikas pradėti darbą ir siekti pageidaujamo rezultato. Kalbant apie „veiklos vykdymą“ omenyje turima ne tik projekto valdymas, bet ir visų skirtingų užduočių atlikimas, kad būtų paruošta ir įvykdyta veikla. Tokias užduotis sudaro:

- susijusių žmonių įtraukimas ir užtikrinimas, kad jų gabumai ir stipriosios pusės naudojami veiksmingai;
- jaunimo skatinimas prisiimti atsakomybes ir užduotis, susijusias su projekto vykdymu;
- kitų galimų išteklių (finansų, infrastruktūros, mokslinės informacijos ir t. t.) valdymas;
- kasdienių sprendimų, susijusių su skirtingais projekto aspektais, priėmimas;
- užtikrinimas, kad veikla vykdoma pagal planą;
- reguliarius įvairių projekto aspektų vertinimas;
- veiksmingo bendradarbiavimo su jaunimu ir tarp jaunimo užtikrinimas;
- projekto koregavimas atsižvelgiant į naujas aplinkybes, jei tai būtina;
- netikėtų pokyčių vykdymas atsiradus naujiems aspektams, kurių projekto vadovas negalėjo kontroliuoti.

Refleksija (susijusi su 7 žingsniu)

1. *Kas bus atsakingas už viso projekto vykdymą?*
2. *Kokie yra skirtingų dalyvių (pavyzdžiui, susijusio jaunimo) vaidmenys? Ar jiems visiems aišku, kokia jų funkcija ir ko iš jų tikimasi?*
3. *Ar dalyviai turi pakankamai gebėjimų ir įgūdžių projektui vykdyti? Kokios pagalbos jiems reikės ir kaip suteikti šią pagalbą?*
4. *Kokie ištekliai reikalingi vykdant projektą?*
5. *Iš kur šių išteklių gausite?*

8 žingsnis – įvertinimas

Prieš baigiant projektą būtina jį įvertinti, kad būtų nustatyta, kokie uždaviniai pasiekti ir kaip projektas buvo vykdomas. Tai reikalinga norint pateikti rekomendacijų panašias iniciatyvas ateityje organizuojantiems asmenims. Vertinimas dažnai suvokiamas kaip kažkas neigiamo – kaip neefektyvių veiksmų sąrašas. Todėl svarbu analizę kruopščiai suplanuoti, kad ji taptų galimybe atlikti aukštos

kokybės vertinimą, pabrėžiantį projekto pasiekimus bei silpnąsias vietas. Jaunimas turėtų būti aktyvūs vertintojai, o tai galima pasiekti projekto vertinimą padaryti paremtą aktyviu dalyvavimu.

Dalyvaujamasis įvertinimas turėtų būti pagrįstas šiais principais:

- vertinimo procese suteikiama erdvė jaunimui prisiimti atsakomybę už reikšmingas užduotis;
- jaunimas žino savo vaidmenį vertinimo procese;
- jaunimas supranta kas yra vertinimas;
- vertinimas planuojamas kartu su jaunimu;
- jaunimui turi būti suteikta pagalba, būtina norint prisiimti prasmingą vaidmenį vertinimo procese;
- jaunimo požiūriai ir nuomonės vertinami taip pat, kaip ir suaugusiųjų;
- vertinimas naudingas jaunimui;
- vertinant atkreipiamas dėmesys į projekto dabartį, praeitį ir ateitį.

Refleksija (susijusi su 8 žingsniu)

1. *Koks yra jūsų projekto įvertinimo tikslas?*
2. *Kokias projekto puses ir aspektus planuojate vertinti?*
3. *Kaip tai darysite? Ar planuojate naudoti kokius nors konkrečius įvertinimo būdus ir metodus?*
1. *Kuriuos iš jų ir kodėl pasirinkote?*
4. *Kiek jaunimas dalyvavo įvertinimo planavimo procese?*
5. *Koks jaunimo vaidmuo įvertinant procesą? Ar dėl šio vaidmens buvo tariamasi / diskutuojama su jaunimu?*
6. *Kokie jaunimo poreikiai, susiję su įvertinimo kompetencija, ir kaip šiuos poreikius patenkinsite?*
7. *Kokia jūsų turima patirtis ir kompetencija, organizuojant įvertinimą, paremtą aktyviu jaunimo dalyvavimu?*

9 žingsnis – testinimas

Jaunimo projektų tikslas – teigiamų pokyčių kūrimas vietiniame kontekste, kad sėkmingai įvykdžius projektą vietinė bendruomenė ir / arba jaunimas aiškiai matytų bendruomenės gyvenimo gerėjimą ar pokyčius. Geriausiu atveju tai reiškia, kad projekto rezultatai išliks ilgam.

Refleksija (susijusi su 9 žingsniu)

1. *Kaip užtikrinsite, kad projekto rezultatai bus ilgalaikiai?*
2. *Kas turi dalyvauti projekto testinime ir kaip užtikrinsite šį dalyvavimą?*
3. *Koks bus jaunimo vaidmuo užtikrinant projekto pasiekimų nenutrūkstamumą?*

5.3. Dalyvavimą skatinančių projektų kokybės kriterijai

Nėra paruošto „recepto“, kuriame pateiktos nuoseklios instrukcijos, kaip organizuoti nepriekaištingą dalyvavimą skatinantį projektą, nes situacijos skirtingose Europos dalyse ar net vienoje šalyje labai skiriasi. Tačiau tokius patarimus galima sukurti konkrečioms bendruomenėms, grupėms ar organizacijoms arba juos sukurti gali pačios bendruomenės, grupės ar organizacijos, kad šie patarimai tiktų pagal konkrečias situacijas ir išryškintų pačius svarbiausius poreikius. Praktiškai kalbant, sukurti receptą reiškia nuspręsti, kiek reikia kiekvieno ingrediento ir kaip jį naudoti norint paruošti pageidaujamą patiekalą. Ruošiant dalyvavimą skatinančius projektus „kokybės kriterijai“ yra ingredientai, kuriuos galima maišyti naudojant skirtingus derinius. Toliau pateiktas kriterijų sąrašas, galintis padėti projektų organizatoriui orientuotis kuriant dalyvavimą skatinantį projektą. Šis sąrašas neišsamus ir į jį, be abejonės, galima įtraukti kitų kriterijų.

Reikia nuspręsti, kiek projekto kriterijai įvykdyti – 0 nurodo, kad kriterijus visiškai neįvykdytas, 5 – kad kriterijus visiškai įvykdytas. Tada, esant reikalui, galima planuoti, kaip šiuos kriterijus galima įvykdyti efektyviau. Šiuo pratimu siekiama padėti įvertinti esamus projektus ir jį galima naudoti kaip savęs vertinimo priemonę.

Kriterijai, susiję su projekto tikslu	Balas (0-5)	Balo pasirinkimo priežastis
Projektu siekiama patenkinti jaunimo poreikius		
Projekto tikslai ir uždaviniai buvo diskutuojami ir pasirinkti su jaunimu		
Jaunimas žino apie galimus dalyvavimo projekte pranašumus		

Kriterijai, susiję su projekto modeliu	Balas (0-5)	Balo pasirinkimo priežastis
Jaunimas supranta apie ką yra projektas		
Informacija apie projektą lengvai pasiekama jauniems žmonėms, kuriuos gali dominti dalyvavimas jame		
Egzistuoja infrastruktūra, būtina norint palaikyti jaunimo dalyvavimą		
Veikla vyksta jaunimui pasiekiamoje vietoje		
Veikla vyksta jaunimui tinkamu metu (pvz., ne pamokų metu)		

Projekto procedūros ir principai suprantami jaunimui		
Su projektu susiję dokumentai suprantami jaunimui		
Dalyvavimo projekte išlaidos padengiamos		
Projekto struktūra yra lanksti		

Kriterijai, susiję su projekto etapais	Balas (0-5)	Balo pasirinkimo priežastis
Jaunimas dalyvauja inicijuojant projektą		
Jaunimas dalyvauja rengiant projektą		
Jaunimas dalyvauja informacijos apie projektą platinimo procese		
Jaunimas dalyvauja projekto vykdymo procese		
Jaunimas dalyvauja projekto įvertinime		

Kriterijai, susiję su projekto pasiekiamumu	Balas (0-5)	Balo pasirinkimo priežastis
Projektas atviras visiems jauniems žmonėms nepriklausomai nuo jų lyties, socialinės padėties, išteklių ir t. t.		
Projektas atviras jaunimui, kurie nėra jokių formalių jaunimo struktūrų nariai		
Suteikiamos lygios teisės dalyvauti projekte tiek vyrams, tiek moterims		

Jei jaunimui reikalingas mentorius ar laiduotojas, jis paskiriamas		
Mažiau galimybių turintiems ar labiau pažeidžiamiems jauniems žmonėms teikiama speciali pagalba		
Jaunimui suteikiama pagalba tobulinant projektų valdymo įgūdžius		
Jaunimui teikiama pagalba, būtina norint dalyvauti sprendimų priėmimo procese		
Jaunimas turi galimybę mokytis iš savo klaidų		
Jaunimas žino, kokius įgūdžius ir gebėjimus jie turi ugdyti, kad galėtų kuo prasmingiau dalyvauti projekte		

Refleksija

1. Kurie iš pateiktų kriterijų turi būti įvykdyti, kad galėtume kalbėti apie „dalyvavimą skatinantį projektą“?
2. Kurie iš šių kriterijų, jūsų nuomone, yra „pageidaujami“ (priešinant su būtinais) vykdant dalyvavimą skatinantį projektą?

6 SKYRIUS

Bendradarbiavimas vietos lygmeniu

6.1. Pasiruošimas bendradarbiavimui

Vietos valdžių, jaunimo ir jų organizacijų bendradarbiavimas yra būtinas žingsnis norint sukurti tvirtas demokratines bendruomenes. Kaip rodo patirtis, toks bendradarbiavimas gali būti gana sudėtingas uždavinys, tačiau yra daug konstruktyvių būdų, kuriuos naudodami skirtingi vietos dalyviai gali dirbti kartu siekdami bendrų tikslų.

Įvairios šalys nori bendradarbiauti, kai jų interesai yra panašūs ir kai yra aiškios bendradarbiavimo naudos, todėl svarbiausia – nustatyti, kokių sričių interesai sieja vietos valdžias ir jaunimą ar jaunimo organizacijas. Geriausia, kai visi partneriai pateikia savo poreikius ir tikslus atvirai ir sąžiningai, kad būtų galima sutarti dėl tolesnio bendradarbiavimo pobūdžio. Jei nustatomi vienas kitam prieštaraujantys tikslai, į juos reikia atkreipti dėmesį pirmiausia, priešingu atveju tolesniuose etapuose bendradarbiavimas gali pradėti trukdyti ar net nutrūkti. Kiekvienos šalies interesus galima nustatyti įvairiai. Kai kuriose bendruomenėse organizuojami susirinkimai, kuriuose šiuos klausimus aptaria potencialūs partneriai, kitose bendruomenėse ekspertui paskiriama užduotis nustatyti šiuos interesus atliekant tyrimą. Tai gali būti bendruomenių ir organizacijų prioritetų ir politikos analizė, pagrįsta remiantis įvairiomis ataskaitomis ir kitais politiniais dokumentais. Taip pat galima atlikti veiksmų ir projektų analizę.

Jaunimo interesų, skatinančių juos bendradarbiauti su kitais dalyviais, pavyzdžiai:

- gerinama jaunimo situacija bendruomenėje;
- prisidedama prie bendros vietinės bendruomenės situacijos gerinimo;
- atsižvelgiama į jaunimo interesus priimant sprendimus;
- jaunimui suteikiama galimybė dalyvauti vietinės reikšmės sprendimų priėmimo ir politikos rengimo procesuose;
- atsižvelgiama į jaunimo nuomonę;
- suteikiama prieiga prie išteklių;
- atsiranda naujų galimybių;
- atsiranda naujos pažintys;
- suteikiama prieiga prie tinklų;
- panaudojamas jaunimo potencialas, talentai ir įgūdžiai;
- efektyviai išnaudojamas laikas;
- įgaunama naujos patirties.

Jaunimo organizacijų interesų, skatinančių jas bendradarbiauti su kitais dalyviais, pavyzdžiai:

- gerinama jaunimo situacija bendruomenėje;
- prisidedama prie bendros vietinės bendruomenės situacijos gerinimo;
- atsižvelgiama į jaunimo interesus priimant sprendimus;

- jaunimui suteikiama galimybė dalyvauti vietinės reikšmės sprendimų priėmimo ir politikos rengimo procesuose;
- plėtojami geri santykiai su sprendimų priėmimo galią turinčiomis šalimis;
- organizacijos tampa matomos vietiniame kontekste;
- susidaromas teigiamas įspūdis apie organizaciją vietiniame kontekste;
- viešinama organizacijos veikla;
- suteikiama prieiga prie išteklių;
- suteikiama prieiga prie paslaugų;
- dalijamasi patirtimi kitų labui;
- įvykdomi organizacijos siekiai ir tikslai;
- kuriamos dalyvavimo sistemos ir struktūros vietiniu lygmeniu;
- ugdomi jauni žmonės, jie įgauna patirties ir ruošiami tolesniam gyvenimui;
- įgaunama naujos patirties.

Vietos valdžių interesų, skatinančių jas bendradarbiauti su kitais dalyviais, pavyzdžiai:

- prisidedama prie bendros vietinės bendruomenės situacijos gerinimo;
- tiksliau nustatomi jaunimo poreikiai;
- jaunimui teikiamos aukštesnės kokybės paslaugos;
- gerinama jaunimo situacija vietiniame kontekste;
- sprendžiamos socialinės problemos;
- vykdomi organizacijų planai ir realizuojami politiniai prioritetai;
- kuriama bendra sprendimų priėmimo galia, kuria valdžia dalijasi su bendradarbiaujančiomis šalimis;
- gaunamas grįžtamasis ryšys į vietos valdžios pasiūlymus ir idėjas ;
- jaunimas ruošiamas ateityje prisiimti daugiau atsakomybių (pvz., kalbant apie vadovavimą bendruomenėje);
- valdžia tampa matoma vietiniame kontekste;
- sudaromas teigiamas vietinės valdžios vaizdas bendruomenėje;
- politinės priežastys (valdžia vėl išrenkama?).

Sutarusios dėl bendrų interesų, šalys gali pradėti ieškoti galimų bendradarbiavimo sričių. Peržiūrėtoje chartijoje minimos, pavyzdžiui, jaunimo nedarbo, švietimo, sveikatos, lyčių lygybės, nuolatinio vystymosi ir kitos sritys. Joje taip pat pateikta konkrečių pavyzdžių, kokių iniciatyvų ar veiksmų skirtingi dalyviai gali bendrai imtis vietinėje bendruomenėje.

Bendradarbiavimas taip pat galimas skirtingose srityse ir skirtingais lygiais. Kai kuriose bendruomenėse pradedama bendradarbiauti siekiant atkreipti dėmesį į konkrečias vietines problemas (pavyzdžiui, jei ribotos galimybės dalyvauti kultūriname gyvenime) arba norint įdiegti konkrečią politiką (pavyzdžiui, vietinę kovos su alkoholiu ir narkotikų priklausomybe politiką). Kitose bendruomenėse bendradarbiavimas prasideda priimant sprendimus, kai jaunimas ir jaunimo organizacijos kviečiami dalyvauti vadovų susirinkimuose, kuriuose priimami su politika arba jaunimu ir jaunimo organizacijomis susiję sprendimai. Galutinis etapas, kuro metu kuriamas bendradarbiavimas, yra derybų rezultatai, padėsiantys patenkinti kiekvienos šalies poreikius ir interesus. Todėl, nors vietinių dalyvių bendradarbiavimas gali vykti skirtingais būdais, pagrindinis tikslas išlieka tas pats – tvirtesnė partnerystė padeda kurti geresnį vietinės bendruomenės gyvenimą.

Refleksija

1. Kokie interesai motyvuotų jus pradėti bendradarbiauti su kita šalimi? (Jei atstovaujate jaunimo organizacijai, tai būtų bendradarbiavimas su vietinėmis valdžiomis ir atvirksčiai);
2. Kokie galėtų būti prieštarų vietos valdžių ir jaunimo organizacijų interesų pavyzdžiai? Ar kada nors teko dalyvauti situacijoje, kai buvo pateikti prieštaringi interesai? Kaip ši situacija buvo sprendžiama?
3. Kokios chartijoje minimos bendradarbiavimo sritys būtų aktualiausios jūsų vietinėje bendruomenėje? Kodėl? (Žr. I chartijos dalį, kur nagrinėjama sektorių politika.)

Likusioje šio skyriaus dalyje pateikiama informacija apie konkrečias vietos valdžių ir jaunimo organizacijų bei jaunimo bendradarbiavimo formas.

6.2. Bendradarbiavimas priimant sprendimus – konsultacijos modelis

Konsultacija – tai vienas iš mechanizmų, kurių galima efektyviai naudoti siekiant įtraukti jaunimą į vietinės reikšmės sprendimų priėmimo procesą. Yra daug konsultacijos apibrėžimų, kurie skiriasi priklausomai nuo jos formos, tikslų, valdžios pasidalijimo tarp skirtingų šalių ir t. t. Konsultavimasi su jaunimu galima paaiškinti kaip tam tikrą jų požiūrių ir nuomonių rinkimą ar jų atsiliepimų apie jiems aktualią veiklą ar pasiūlymus gavimą. Reikšmingas konsultavimasis yra dvikryptis procesas ir jis vyksta, kai vis dar galima koreguoti galutinį rezultatą ar pasekmes.

Konsultacija suvokiama kaip procesas, kuriam vykstant teisės ir galutinis žodis suteikiamas suaugusiesiems. Tai reiškia, kad nors jaunimui suteikiama galimybė prisidėti prie šio proceso ir išreikšti savo požiūrius, galiausiai suaugusieji sprendžia, ar bus naudojama jaunimo pagalba ir kiek ji bus naudojama.

Tebevyksta diskusijos tarp specialistų ir mokslininkų dėl konsultacijos pranašumų ir apribojimų. Iškeltas klausimas, ar šis būdas tinkamas jaunimui įtraukti į valstybinės reikšmės sprendimų priėmimo procesą, ir išreikšta nuomonė, kad kai kuriuose kontekstuose tikrai iškyla „tokenistinio“ požiūrio taikymo rizika.

Argumentų už ir prieš jaunimo konsultavimą apžvalga:⁴⁰

Už konsultavimąsi	Prieš konsultavimąsi
Jaunimas turi teisę būti išgirstas ir dalyvauti jiems aktualių sprendimų priėmimo procese	Jaunimui galima suteikti teisių tik jiems išmokus prisiimti atsakomybę
Anksčiau minėta teisė būti išgirstiems gali ginti jaunimą, kadangi suaugusieji ne visada noriai atsižvelgia į jaunimo interesus	Suaugusieji žino, ko jaunimui reikia, ir turi pasinaudoti savo teise kalbėti jaunimo vardu

40: Pritaikyta iš: McAuley, K. and Brattman, M., Hearing young voices. Executive summary, Open Your Eyes to Child Poverty Initiative, Ireland, 2002, p. 13.

Visos institucijos, kurių darbas susijęs su jaunimu, turi palaikyti ryšį su šiais jaunais žmonėmis	Jaunimo interesams atstovauja su jaunimu dirbančios organizacijos, todėl tiesioginis ryšys nereikalingas
Nesuteikiant jaunimui galimybės išreikšti savo požiūrius rodoma pagarbos jiems ir jų bei jų sugebėjimų pripažinimo stoka	Jei klausiama jaunimo nuomonės apie rimtus dalykus, tai reiškia, kad jaunimas verčiamas prisiimti suaugusiųjų vaidmenis, o tam jis nepasiruošęs
Jaunimas gali nuspręsti, ar jie nori pasinaudoti savo teise išreikšti nuomonę, ar ne	Jaunimas nenori konsultuoti
Konsultuojantis su jaunimu bus priimami tinkamesni sprendimai, kadangi jaunimas, suteikus jam galimybę, gali reikšmingai prisidėti prie vykdomos veiklos	Jaunimui trūksta brandumo, žinių ir įgūdžių, būtinų norint reikšmingai prisidėti prie veiklos, ypač kalbant apie sprendimus, susijusius su visuomenės interesų politika
Esamos sprendimų priėmimo struktūros turi būti pasiruošusios konsultuotis su jaunimu	Esamose sprendimų priėmimo struktūrose neįmanoma konsultuotis su jaunimu
Pasidalijimas idėjomis ir galimybė būti išgirstam yra kiekvieno piliečio ugdymo dalis ir stiprina šalies demokratiškumą	Suteikus jaunimui galimybę kalbėti ir būti išgirstiems jie gali imti mažiau gerbti suaugusiųjų valdžią
Galimybė išreikšti savo nuomonę ir būti išgirstam skatina jaunimą ateityje aktyviai dalyvauti pilietiniame gyvenime	Jaunimas nesidomi politika ir visuomenės interesų politika
Tikėtina, kad jaunimui dalyvaujant sprendimų priėmimo procese jie sprendimus labiau gerbs ir vykdys	Nepakanka turimų išteklių
	Nėra konsultavimąsi palaikančių struktūrų ar rekomendacijų

Net jei požiūriai į konsultavimosi vertę skiriasi, daugelyje institucijų į konsultavimąsi žiūrima kaip į naudingą būdą įtraukti jaunimą į sprendimų priėmimo procesus. Taip pat konsultavimasis laikomas priemone, užtikrinančia socialinį įsitraukimą (kai į konsultavimąsi jaunimas viešai neįtrauktas).

Refleksija

1. Ar kada nors dalyvavote konsultavimosi procese? Kokiame kontekste tai vyko?
2. Kaip manote, ar su jaunimu reikia konsultuotis priimant valstybinės reikšmės sprendimus? Kodėl?
3. Ar sutinkate su šiuo teiginiu: „Jei klausiama jaunimo nuomonės apie rimtus dalykus, tai reiškia, kad jaunimas verčiamas prisiimti suaugusiųjų vaidmenis, o tam jis nepasiruošęs“? Kodėl? Paaiškinkite savo požiūrį.

Konsultavimosi procesas turėtų būti pagrįstas šiais principais:

+ Suaugusieji supranta konsultavimosi su jaunimu svarbą ir naudą

Konsultavimąsi turi inicijuoti ir vykdyti tokio bendradarbiavimo vertę tikintys žmonės ir asmenys, žinantys konsultavimosi privalumus ir apribojimus. Priešingu atveju visas procesas gali virsti „tokenistine“ iniciatyva.

– *Jaunimui turi būti suteikta galimybė prisidėti*

Jaunimas gali turėti daug sugebėjimų ir talentų, tačiau jiems gali trūkti žinių ar įgūdžių, būtinų norint reikšmingai prisidėti prie veiklos. Suaugusiųjų užduotis – užtikrinti, kad jaunimas turi galimybę įgyti šių žinių ar įgūdžių.

– *Jaunimas dalyvauja konsultavimo ruošimo ir vykdymo procese*

Jaunimas gali prisiimti atsakomybę ir prisidėti prie bendro konsultavimo organizavimo proceso.

Todėl jie jaučiasi esą tolesnių rezultatų „savininkai“ ir gali įgauti vertingos patirties, susijusios su skirtingais vietinės demokratijos aspektais.

– *Konsultavimosi tikslas aiškus ir dalyviai informuojami apie jį*

Jaunimas turėtų žinoti, kodėl vyksta konsultavimasis ir koks bus jo rezultatas, tiksliau sakant, kaip šie rezultatai lems galutinį sprendimą. Tai gali padėti jaunimui suformuoti realius lūkesčius, ko galima pasiekti bendradarbiaujant.

– *Jaunimas informuojamas, kaip vyksta visas konsultavimosi procesas*

Konsultavimosi procesai gali būti kuriami įvairiai, o jaunimas turi žinoti, koks konkretus konsultavimosi etapas vykdomas ir kas dar bus atliekama ateityje.

– *Priimant sprendimus su jaunimu reikia pradėti konsultuotis kuo anksčiau*

Konsultavimosi tikslas turi būti išklaustyti jaunimo nuomonės, susijusios su jiems aktualių sprendimų priėmimu, kad šiuos sprendimus būtų galima koreguoti pagal jų poreikius ir požiūrius. Jei konsultavimosi procesas vyksta paskutiniais sprendimų priėmimo etapais, jaunimui paliekama mažai erdvės daryti įtaką galutiniam sprendimui.

– *Reikia pasirinkti tinkamus metodus*

Konsultavimosi metodika turi tikti pagal dalyvaujančio jaunimo amžių, aplinką, išsilavinimo lygį ir t. t. Todėl pravartu į pagalbą pasitelkti tarpininkų, turinčių darbo su jaunimu patirties. Tai naudinga siekiant užtikrinti, kad elementai pristatomi taip, jog jaunimas juos suvokia ir noriai dirbs šioje srityje.

– *Į jaunimo rekomendacijas žiūrima rimtai*

Konsultavimasis neturėtų vykti, jei rezultatai lieka tik popieriuje. Rezultatus reikia išanalizuoti ir aptarti, kad būtų nustatyti tinkamiausi jų naudojimo būdai. Konsultacijų su vietiniu jaunimu metu galima atrasti labai vertingų idėjų ir sužinoti jaunimo nuomonę, o konsultacijas organizuojanti pusė turėtų jais tinkamai pasinaudoti. Kai kuriose bendruomenėse konsultavimosi procese dalyvauja aukštesnes pareigas užimantis vietinės valdžios atstovas, kad būtų užtikrinta, jog konsultacijų metu gautus rezultatus išgirsta aukščiausios struktūros. Šios srities specialistai nurodo, kad jaunimui reikia aktyviai įtraukti į jų nuomonę rimtai atsižvelgiama. Todėl svarbu įdiegti bent kai kuriuos jų pasiūlymus.⁴¹ Taip bus užtikrintas tolesnis jaunimo dalyvavimas panašiose iniciatyvose.

⁴¹ McAuley, K. and Brattman, M., op. cit., p. 11.

– Konsultavimuisi skirta pakankamai laiko

Konsultavimasis – daug laiko reikalaujantis procesas. Norint, kad jaunimas išreikštų savo požiūrius, reikia tam pasiruošti ir skirti pakankamai laiko. Todėl siekiant, kad jaunimas reikšmingai prisidėtų prie veiklos, reikia tinkamai suplanuoti viso proceso laiką. Jei jaunimui reikia daugiau laiko idėjoms plėtoti, reikėtų sudaryti galimybių toliau su jais konsultuotis.

– Konsultavimasis vyksta jaunimui tinkamu metu ir jiems pasiekiamoje vietoje

Konsultavimosi laikas ir vieta itin svarbūs į veiklą įtraukiant jaunimą. Jei susirinkimo vieta sunkiai pasiekama, reikėtų aprūpinti žmones transportu arba padengti kelionės išlaidas. Kai kuriais atvejais gali būti naudojama keletas susirinkimo vietų, kad kuo daugiau jaunų žmonių galėtų pareikšti savo nuomones.

– Konsultavimasis vykdomas aplinkoje, skatinančioje jaunimą įsitraukti į veiklą

Nors jaunimui pristatyta problema gali būti itin svarbi, ne mažiau svarbu sukurti sąlygas, kurioms esant jaunimas jaustųsi jaukiai ir saugiau bei galėtų dalintis savo idėjomis. Siekdamas sukurti tokias sąlygas, kai kurios organizacijos stengiasi rengti konsultacijas neformalioje aplinkoje.

– Jaunimui pranešami konsultavimosi rezultatai

Net ir praėjus šiek tiek laiko po konsultavimosi jaunimas turi teisę žinoti jo rezultatus ir kokios įtakos turėjo jų įsitraukimas į šią veiklą (tiksliau sakant, kaip pasiūlymai ar sprendimai pasikeitė ar nepasikeitė, priklausomai nuo konkretaus atvejo).

– Jaunimo nuomonės ir požiūriai gerbiami ir vertinami

Jaunimas nori dalyvauti veikloje ir dalintis savo požiūriais, tačiau jie taip pat turi žinoti, kad šis dalyvavimas yra svarbus vietinei bendruomenei. Nepakanka tik patvirtinti, kad jaunimo nuomonė gerbiama. Tai taip pat reikia įrodyti užfiksuojant gautą informaciją, kad jaunimo požiūrius būtų galima aiškiai pateikti kitoms šalims. Be to, reikėtų vengti paternalistinių komentarų, pvz., „ką šis jaunimas supranta apie tikrą gyvenimą?“ ir pan.

– Jaunimo dalyvavimas suvokiamas ir pripažįstamas

Jaunimo dalyvavimo pripažinimas yra vienas iš būdų pasakyti jiems „ačiū“ ir motyvuoti juos dalyvauti kitose iniciatyvose ateityje. Šiuo tikslu galima naudoti įvairius metodus, pvz.:

- straipsniai ar pranešimai vietinėje ar regioninėje žiniasklaidoje (vietiniuose laikraščiuose, radijuje ir pan.);
- sertifikatų įteikimas;
- asmeninių rekomendacijų pateikimas;
- padėkos laiškų siuntimas;
- su konsultavimusi susijusių išlaidų padengimas;
- aprūpinimas maistu;
- kuklių suvenyrų įteikimas;
- kvietimai į socialinius renginius;
- kvietimai įsitraukti į organizacijų, atsakingų už sprendimų priėmimą ar konsultavimąsi vietos lygmeniu, veiklą;
- kišenpinigiai (nors tai yra ginčytinas klausimas).

Refleksija

1. Kurie, jūsų nuomone, konsultavimosi principai yra svarbiausi? Kodėl?
2. Ką galima padaryti, kad konsultavimosi procesas jaunimui būtų patrauklesnis?
3. Ką manote apie kišenpinigių mokėjimą konsultacijose dalyvaujančiam jaunimui?
4. Ar prie anksčiau minėtų principų pridėtumėte dar kokių nors?

Konsultavimąsi galima organizuoti įvairiais būdais. Konsultuojantis tiesiogiai susisiekiama su konkrečioje bendruomenėje ar regione gyvenančiu jaunimu ir su jais konsultavimasis vyksta toliau pateiktais būdais:

- organizuojami konsultaciniai susirinkimai ar renginiai, kuriuose jaunimas gali sužinoti daugiau apie keliamą klausimą ar pasiūlymą ir sužinoti, kur jie gali išreikšti savo nuomones;
- konsultacinių renginių organizavimas, kuriuose dalyvauja nepakankamai atstovaujamas jaunimas;
- konsultacinių renginių organizavimas mokyklose;
- kvietimas pasidalinti požiūriais siunčiant el. laiškus, laiškus, rašinius ir t. t.;
- kvietimas pasidalinti požiūriais per kūrybą – piešiniais, kuriant skulptūras, eilėraščius ir t. t.;
- individualūs ar grupiniai interviu;
- apklausos, savarankiškai atliekami tyrimai;
- referendumai, balsavimas;
- apklausos telefonu;
- komentavimo ir / arba skundų sistemos;
- vietinis forumas. Forumas gali būti grupė iš geografiškai apibrėžtos srities, reguliariai susutinkanti aptarti ir analizuoti klausimų, planų ir pasiūlymų. Narystė gali būti fiksuota ar atvira.

Tačiau kai kuriais atvejais netiesioginis konsultavimasis gali būti tinkamesnis, nes nėra reikiamų resursų arba jaunimo grupė labai didelė, o dėl to sudėtinga susisiekti su visais. Tai galima daryti šiais būdais:

- konsultuotis su atstovų grupėmis. Geriausia, jei jaunimas pats nusprendžia, kas jiems atstovaus konkrečioje konsultacijoje. Tačiau realybėje tai sudėtinga, todėl mažiausia būtina darbo su tokia grupe sąlyga – grupė turi atstovauti vietiniam jaunimui. Šios atstovų grupės sudaromos tik konsultavimosi tikslais;
- steigti jaunimo specialistų grupes. Šias grupes sudaro jaunimas, kuris bendrai atstovauja konkrečiai bendruomenei. Paprastai tai būna didesnės grupės, kurių nariai turi galimybę reguliariai susitikti (neretai – dukart per metus) ir pasidalinti savo požiūriais bei idėjomis apie bendruomenės jaunimui aktualius reikalus;
- konsultuotis su esamų atstovų grupėmis. Jaunimas išrenka savo atstovus į įvairias tarybas ir valdybas. Laikomasi nuomonės, kad šios organizacijos atstovauja vietiniam jaunimui; taip pat jų prašoma pateikti nuomones ir požiūrius viso bendruomenės jaunimo vardu;

- kurti orientacines grupes. Šios grupės itin naudingos, kai yra mažai informacijos konkrečia tema. Informacija renkama grupei bendraujant, o šį bendravimą palengvina tarpininkas, vykdamas tam tikro pobūdžio grupės apklausą;⁴²
- konsultuotis su ekspertais. Šie ekspertai yra jauni žmonės, besispecializuojantys konkrečiose srityse. Kartais su jais konsultuojamasi, kai jie labai gerai supranta konsultacijos temą, kadangi jie patys atstovauja jaunimui;
- jaunų piliečių prisiekusieji.⁴³ Prisiekusiųjų komisiją sudaro nuo 6 iki 20 jaunuolių, kurie sušaukiami priimti sprendimą, susijusį su svarbiu klausimu ar pasiūlymu. Kaip tikrame teisme, jie gali apklausti liudininkus, išklausti parodymų ir pan.

Refleksija

1. *Kokius tiesioginio ir netiesioginio konsultavimosi privalumus ir apribojimus pastebite?*
2. *Pateikite pavyzdžių, į kokias potencialias temas ir klausimus, susijusius jūsų atstovaujama vietine bendruomene, galima atkreipti jaunimo dėmesį tiesioginio konsultavimosi metu?*
3. *Pateikite pavyzdžių, į kokias potencialias temas ir klausimus, susijusius jūsų atstovaujama vietine bendruomene, galima atkreipti jaunimo dėmesį netiesioginio konsultavimosi metu?*

Įvairios konsultavimosi formos, kurios galimos vietos lygmeniu, užtikrina, kad šį bendradarbiavimo su jaunimu metodą galima naudoti labai skirtinguose kontekstuose ir situacijose. Konsultavimasis nebūtinai turi būti sudėtinga iniciatyva (nebent jos apimtis labai didelė ir paini), o kartais paprastas, tačiau tinkamai paruoštas konsultacinis susitikimas gali atnešti labai reikšmingų rezultatų.

6.3. Bendradarbiavimas priimant sprendimus – komiteto modelis

Peržiūrėtoje chartijoje teigiama, kad „norint, kad jaunimas veiksmingai dalyvautų vietiniuose ir regioniniuose reikaluose <...>, būtina nuolatinė atstovų struktūra, pvz., jaunimo taryba, jaunimo parlamentas ar jaunimo forumas“.⁴⁴ Tokios struktūros funkcija gali skirtis priklausomai nuo kiekvienos bendruomenės ar regiono, tačiau tai visada turėtų būti forumas, kuriame jaunimas gali laisvai reikšti savo nuomones, interesus ir pasiūlymus, susijusius su vietos valdžių politikomis ir veiksmis darbo su jaunimu srityje. Jaunimo taryba ar parlamentas turėtų būti tokia erdvė, kurioje būtų galima kurti reikšmingą dialogą tarp jaunimo ir vietos valdžių bei veiksmingai bendradarbiauti, kad visi į šią veiklą įsitraukę dalyviai matytų akivaizdžius tokio bendradarbiavimo rezultatus.

Jaunimo taryba ar parlamentas naudingi ne tik jaunimui. Dėl šių struktūrų egzistavimo vietos valdžios gali užtikrinti, kad iš tikrųjų atstovaujama visai bendruomenei (jaunimas sudaro svarbią visų gyventojų dalį), bei gali priimti labiau gyventojų poreikius atitinkančius sprendimus. Dalyvaudamas vietiniuose procesuose jaunimas taip pat išreiškia kitokį požiūrį į vietinius klausimus.

42. Daugiau apie orientacines grupes žr.: Young voices. Guidelines on HOW to involve children and young people in your work, The National Children's Office, Ireland, 2005.

43. Daugiau apie piliečių prisiekusiuosius žr.: People & participation. How to put citizens at the heart of decision-making, Involve, 2005.

44. Peržiūrėta Europos chartija dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regioniniame gyvenime, Europos Tarybos Vietos ir regionų valdžių kongresas, 2003 m. gegužės mėn., III.1.59.

Jaunimui vietos ar regiono lygmeniu atstovaujančios struktūros gali būti įvairių formų ir vadintis skirtingai, priklausomai nuo konteksto; jos gali vadintis, pvz., „jaunimo tarybomis“, „jaunimo forumais“, „jaunimo parlamentais“ ar „jaunimo valdybomis“. Šiame vadove tokios struktūros bus vadinamos „komitetais“, o jų apibrėžimas toks: „nuolatinės struktūros, atsakingos už jaunimo dalyvavimą vietinės bendruomenės gyvenime, pateikiančios šiose bendruomenėse ar regionuose gyvenančio jaunimo nuomones ar požiūrius. Tiksliau, komitetai teiks jaunimo požiūrius į skirtingų organizacijų, priimančių sprendimus, politiką ir iniciatyvas, kai ši politika bus aktuali vietinėje bendruomenėje gyvenančiam jaunimui“.

Jaunimo komitetų nariai gali būti paskirti ar išrinkti ir jie gali atstovauti organizacijoms, politinėms partijoms arba būti nepriklausomi. Geriausia, kai tokio komiteto sudėtis atspindi sociologinę vietinės bendruomenės sudėtį, kad taip pat būtų reprezentuojamos mažiau galimybių turinčios grupės.

Sudarant vietinį jaunimo komitetą vietos valdžios ir jaunimas ar jaunimo organizacijos turi iškelti sau šiuos klausimus:

Komiteto paskirtis

- Kodėl toks komitetas reikalingas vietinėje bendruomenėje?
- Kam tiksliai jis turėtų atstovauti?
- Kas suinteresuotas jį įsteigti? Kodėl? Kas juos motyvuoja?
- Koks turėtų būti komiteto vaidmuo?
- Kokios turėtų būti komitetą dominančios sritys?
- Kokios turėtų būti jo teisės ir pareigos?
- Koks turėtų būti komiteto ryšys su vietos valdžiomis?
- Kokią sprendimų priėmimo galią turi komitetas?
- Kaip vietos valdžios žiūrės į bendradarbiavimą su komitetu?

Komiteto sudėtis

- Kiek narių turėtų būti komitete? Kodėl?
- Kaip galima siekti lyčių, geografinės ar kitos atitinkamos lygybės?
- Kaip galima pasiekti grupes, į kurias paprastai per mažai atsižvelgiama priimant sprendimus (pvz., žmones su negalia, mažumų atstovus ir t. t.)?
- Ar reiktų įdiegti kokią nors kvotų sistemą (remiantis amžiumi, lytimi, etnine grupe ir pan.)?

Narių profilis

- Kas gali tapti komiteto nariais? Kokiais kriterijais reikia remtis?
- Koks turėtų būti narių amžius?
- Kokių įgūdžių ar sugebėjimų jie privalo turėti, kad galėtų prisiimti tam tikras pareigas?

Narių atranka

- Kaip turėtų būti išrinkti komiteto nariai? Kaip tai turėtų būti vykdoma praktikoje? Ar tai realu?
- Ar kandidatai turėtų būti oficialiai paskiriami? Kas tai turėtų vykdyti?
- Kas turėtų dalyvauti narių atrankoje?
- Kur galima rasti potencialių kandidatų?
- Kas gali skatinti potencialius dalyvius kandidatuoti į komiteto narių pareigas?

Narių įsipareigojimai

- Kokios turėtų būti komiteto narių pareigos?
- Kokios turėtų būti jų teisės ir privilegijos?
- Kokia turėtų būti tarnybos trukmė? Ar šį terminą galima pratęsti?
- Ar reikalingos kokios nors drausminės priemonės?

Narių teisių suteikimas

- Kokių žinių ir įgūdžių komiteto nariai turės įgyti ar plėtoti?
- Kaip jie tai gali daryti?
- Kokios pagalbos komiteto nariams reikės, kad jie galėtų vykdyti savo pareigas?
- Kas gali teikti tokią pagalbą?

Komiteto struktūra

- Kokios turėtų būti komiteto funkcijos ir vaidmenys?
- Kokius organus ar pakomitečius reikės įsteigti?
- Ar komiteto struktūra turėtų atspindėti vietos valdžios struktūrą? Kodėl?
- Koks turėtų būti oficialus šios struktūros statusas?

Darbo pobūdis

- Kokie bus komiteto darbo metodai (pvz.: susirinkimai, konsultacijos, tyrimai ir pan.)?
- Kokių dažnumu turėtų vykti susirinkimai?
- Kas rengs ir vykdys susirinkimus?
- Koks darbas turėtų būti vykdomas tarp susirinkimų?
- Kaip bus priimami sprendimai?
- Kas teiks sekretoriavimo ar administracinę pagalbą?
- Ar reikia sutarti dėl kokių nors taisyklių?

Bendradarbiavimas su vietos valdžiomis

- Kokia turėtų būti bendradarbiavimo forma?
- Kaip bus keičiamasi informacija?
- Ar informacija turėtų būti keičiamasi reguliariai, ar esant poreikiui?
- Kas komitete bus atsakingas už bendravimą su vietos valdžiomis?
- Kokie vietos valdžių atstovai bus atsakingi už bendravimą su komitetu?
- Kaip reikėtų elgtis šalių nesutarimo atvejais?

Ryšys su vietiniu jaunimu

- Kaip komiteto veikloje bus atstovaujama jaunimo požiūriams?
- Kaip komiteto darbo rezultatai, pasiekimai ir problemos bus perduodami vietiniam jaunimui?
- Kokiais būdais kiti jauni žmonės gali įtakoti komiteto darbą?

Techniniai klausimai

- Kur komitetas vykdys savo veiklą (susirinkimų vieta, darbo erdvė, oficialus adresas ir kt.)?

- Kas dengs komiteto išlaidas?
- Ar nariai turėtų gauti kišenpinigius ar būti kitaip skatinami?

Kita

- Ar reikalingi veiklos nuostatai ar kitoks dokumentas, kuriuo remiantis reguliuojami svarbiausi komiteto veiklos procesai? Kodėl?

Šis klausimų sąrašas grindžiamas skirtingų grupių, kurios jau įvykdė šiuos vietinės jaunimo tarybos ar parlamento įsteigimo procesus, patirtimi. Šis sąrašas gana ilgas ir greičiausiai nežavi nei jaunimo, nei politikų, nes jame akivaizdi dilema, kaip kurti struktūrą, kuri, viena vertus, veiktų efektyviai ir, kita vertus, būtų palanki jaunimui. Įvairios grupės išbandė įvairius šios dilemos sprendimo būdus, pavyzdžiui, panaikino kai kurias oficialias procedūras, kurių skaičių sumažinus užtikrinama neformali ir draugiška darbo atmosfera, arba paruošė dokumentus jaunimui tinkama kalba. Tačiau vis dar manoma, kad pritraukti jaunimą dalyvauti tokioje gana oficialioje veikloje yra labai sudėtingas uždavinys.

Refleksija

1. *Ar jūsų vietinėje bendruomenėje įsteigta jaunimo taryba, parlamentas ar forumas? Ką žinote apie šios organizacijos veiklos pobūdį?*
2. *Kokius tokio vietos valdžių ir jaunimo bendradarbiavimo privalumus ir trūkumus pastebite?*
3. *Kaip galima skatinti jaunimą prisijungti prie vietos komitetų?*

6.4. Bendradarbiavimas priimant sprendimus – bendras valdymas

Bendras valdymas (ar valdymas bendradarbiaujant) reiškia valdymo galios, atsakomybės ir atskaitingumo pasidalijimą tarp dviejų ar daugiau šalių. Tokią sistemą galima sėkmingai naudoti įtraukiant jaunimą į įvairių lygių sprendimų priėmimo procesus. Daugiau nei prieš trisdešimt metų Europos Taryba įdiegė tokią sistemą, pradėjusi unikalią partnerystę tarp jaunimo organizacijų atstovų ir Jaunimo ir sporto direktorate dirbančių valdžių atstovų. Ši sistema suteikia jaunimui galimybę išreikšti savo nuomonę apie Europos Tarybos kuriamą ir diegiamą jaunimo politiką.

Bendras valdymas Europos Taryboje

Europos Tarybos Jaunimo ir sporto direktoratas (DYS) rengia rekomendacijas ir teises priemones, palaikančias jaunimo politikos kūrimą vietos, šalies ir Europos lygmenimis. Svarbiausius sprendimus, susijusius su programa ir biudžetiniais prioritetais, bendrai priima vyriausybinių ir nevyriausybinių partneriai, remdamiesi bendro valdymo sistema.

DYS bendro valdymo sistemoje dalyvauja keturios organizacijos:

1. Europos valdymo komitetas jaunimo klausimais (EVKJK). Jo nariai atstovauja ministerijoms, atsakingoms už jaunimo klausimus Europos Tarybos valstybėse narėse ir kitose valstybėse, kurios pasirašė Europos kultūros konvenciją. Šis komitetas užtikrina tarpvyriausybinių bendradarbiavimą jaunimo reikalų ir jaunimo politikos srityje. Šis komitetas susirenka dukart per metus plenarinėje sesijoje ir sprendžia su jaunimu susijusius klausimus.

2. Patarėjų taryba. Ją sudaro 30 narių, atstovaujančių tarptautinėms nevyriausybinėms jaunimo organizacijoms ir tinklams, nacionaliniams jaunimo komitetams, įsteigtiems Europos Tarybos valstybėse narėse (taip vadinamoms Valstybinėms jaunimo taryboms) ir struktūroms, dalyvaujančioms įvairiose jaunimo darbo srityse, susijusiose su Europos Tarybos jaunimo politika. Patarėjų tarybos pareiga – skatinti nevyriausybinių dalyvavimą sprendimų priėmimo procesuose Europos Tarybos jaunimo sektoriuje.
3. Jungtinė jaunimo taryba. Ją sudaro visi Europos valdymo komiteto jaunimo klausimais ir Patarėjų tarybos nariai ir tai yra pagrindinis sprendimų priėmimo ir politikos kūrimo organas, kurį sudaro vyriausybiniai ir nevyriausybiniai Jaunimo ir sporto direktorato partneriai. Šios Jungtinės tarybos vaidmuo yra nustatyti bendrą požiūrį į pagrindinius Europos Tarybos jaunimo sektoriaus aspektus – prioritetus ir tikslus bei biudžetą.
4. Programos komitetas. Tai dar viena jungtinė sprendimų priėmimo organizacija, kurią sudaro aštuoni nariai iš Europos valdymo komiteto jaunimo klausimais ir aštuoni nariai iš Patarėjų tarybos. Šio komiteto funkcija – kurti programas, susijusias su darbu su jaunimu Europos Taryboje, ypač – Europos Jaunimo centrų Strasbūre ir Budapešte bei Europos jaunimo fondo programas.

Refleksija

1. Ar žinote kokių nors bendro valdymo sistemų, veikiančių vietos ar organizacijos lygmenimis, pavyzdžių? Kur jos naudojamos? Kaip jos veikia?
2. Kokius bendro valdymo privalumus galite išvardinti?
3. Kokie, jūsų nuomone, bendro valdymo sistemos apribojimai?

Bendras valdymas vietos lygmeniu

Peržiūrėtoje chartijoje teigiama, kad „vietos ir regiono valdžios turėtų plėtoti Europos Tarybos bendro valdymo principą ir sprendimų priėmimo sistemą, kai bendradarbiaujama su jaunimu ir jaunimo organizacijomis nagrinėjant jaunimui aktualius politikos klausimus.“⁴⁵ Tai laikoma labai specifine bendradarbiavimo forma, nes visos šalys – tiek suaugusieji, tiek jaunimas – dirba tame pačiame lygmenyje ir turi vienodas sprendimų priėmimo teises. Kai kuriose bendruomenėse gali būti sudėtinga jaunimui jaustis lygiais suaugusiųjų partneriais ir dalintis su jais valdžia. Tačiau įvairių organizacijų patirtis rodo, kad „ši sąvoka suteikia puikių galimybių, idėjų ir bandymų, kuriais pasinaudojęs jaunimas ir suaugusieji gali plėtoti kūrybiškumą ir dar labiau atsiduoti veiklai. Ji sumažina išankstinį nusistatymą ir padidina bendravimo aiškumą bei paprastumą, todėl šis bendravimas yra efektyvus ir naudingas bet kurioje kasdienio gyvenimo srityje – šeimoje, mokykloje ir profesinėje veikloje“.⁴⁶

Bendro valdymo sistemą galima nustatyti įvairiai ir nėra universalus būdo, kurį visi gali taikyti vienodai. Tačiau galima pateikti bendrą sistemą, padėsiančią vykdyti visą procesą, ir ši sistema aprašyta toliau.

45. Ibid., II.7.53.ii.

46. “Co-management. A practical guide. Seeking excellence in youth participation at a local level”, Peace Child International, 2006, p. 9. Galima peržiūrėti adresu <http://co-management.info>.

1 veiksmas – pasiruošimas

Tinkamas pasiruošimas gali žymiai prisidėti prie iniciatyvos sėkmės, todėl svarbu užtikrinti, kad šiam etapui skiriama pakankamai laiko ir dėmesio. Prieš kalbant su potencialiais partneriais apie bendro valdymo sistemos sukūrimą būtina įsitikinti, kad potencialus partneris:

- supranta, kas yra bendras valdymas. Naudinga nagrinėti leidinius apie tokį bendradarbiavimą, susipažinti su žmonėmis, jau turinčiais patirties šioje srityje ir išklaudyti jų patarimų;
- žino, ko jis / ji nori pasiekti (kokioje bendro valdymo srityje ir koku lygmeniu?);
- žino apie institucijas ar bendruomenes, kuriose ši sistema jau naudojama. Dažnai galima mokytis iš kitų patirties! Puiki mintis asmeniškai susipažinti su tokios institucijoje ar bendruomenėje naudojamos bendro valdymo sistemos atstovu, kad galėtų klausimus užduoti tiesiogiai šiam žmogui;
- gali pateikti susidomėjusioms šalims suprantamą bendro valdymo paaiškinimą. Kai kuriems žmonėms bendro valdymo sąvoka gali būti nauja, dėl to jie gali abejoti ar nebūti užtikrinti (ypač tie, kuriems reikėtų dalintis valdžia su kita šalimi). Dėl to reikia būti pasiruošusiems diskutuoti, ką bendras valdymas reiškia bendrai, kaip jis veikia darbo su jaunimu srityje, kokia yra kitų institucijų ar bendruomenių patirtis, kokie tokio valdymo privalumai ir kokių sunkumų gali kilti ir pan.;
- turi paruoštą medžiagą. Žmonėms gali reikėti laiko apsvarstyti išgirstą informaciją ir jie gali norėti susipažinti su išsamesne informacija apie tokį valdymą, todėl būtų naudinga jiems pateikti atitinkamą medžiagą.

2 veiksmas – bendraminčių paieška

Kadangi tolesniuose etapuose bus reikalingas aktyvesnis palaikymas, būtina ieškoti bendraminčių, norinčių padėti ir prisidėti prie iniciatyvos. Jei atstovaujama jaunimui ar jaunimo organizacijai, gali būti naudinga rasti panašia veikla užsiimančių žmonių ar organizacijų. Jei atstovaujama vietos valdžioms, galima ieškoti kitų padėti galinčių tarnautojų arba galima susisiekti su institucijomis, dirbančiomis su jaunimu konkrečioje srityje (pvz., mokyklose, jaunimo centruose ir t. t.). Tokie bendraminčiai gali ne tik teikti moralinę paramą, bet ir prisiimti kai kurias užduotis, padėti kurti geresnių idėjų, teikti resursų ir t. t.

3 veiksmas – ryšių su potencialiu bendro valdymo partneriu užmezgimas

Tai labai svarbus momentas visame procese, kadangi šio etapo metu pradedama partnerystė tarp šalių, kurios dalinsis sprendimų priėmimo teisėmis ir atsakomybėmis. Jei kita šalis nesutinka dalyvauti bendro valdymo sistemos kūrimo, visas procesas sustoja. Ryšių su potencialiu bendro valdymo partneriu užmezgimas dažnai yra ilgas procesas, todėl galima tikėtis daug susirinkimų ir ilgų derybų. Keletas patarimų:

- sudarykite planą, kaip užmegsite kontaktą su potencialiu bendro valdymo partneriu. Nuspręskite, kaip, kada, kur ir su kuo norite tai daryti ir pan. Pasiskirstykite vaidmenimis ir užduotimis su bendraminčiais;
- pabandykite nustatyti potencialaus bendro valdymo partnerio baimes ir abejones, susijusias su jūsų pasiūlymu. Pagalvokite, kaip galite įtraukti šiuos klausimus į pokalbį;

- būkite pasiruošę tartis ir ieškoti kompromisų. Jūsų partnerį gali dominti galimybė kurti bendro valdymo sistemą, tačiau ribotai (pvz., tik vietinėje bendruomenėje gyvenančio jaunimo sveikatos apsaugos srityje). Bendradarbiavimo pradžia imantis veiksmų nežymiu mastu yra puikus būdas pradėti visą bendro valdymo procesą ir sužinoti, kaip jis veikia. Įgijus daugiau patirties bendro valdymo sistemą galima pradėti taikyti kitose srityse;
- nepriimkite „ne“ kaip atsakymo. Ir toliau bandykite (žinoma, proto ribose);
- būkite kantrūs. Visas procesas gali šiek tiek užtrukti, nes žmonių požiūriai nepasikeičia po vieno susitikimo.

4 veiksmas – tikslų, atsakomybės sričių ir darbo būdų nustatymas

Pradėjus partnerystę, padėsiančią sukurti bendro valdymo sistemą, galima pradėti sudėtingą bendradarbiavimo detalių nustatymo ir principų sudarymo procesą. Visos šalys turi dalyvauti diskusijoje ir sprendimų priėmimo procese, kadangi šiame etape sudaroma dvišalė sutartis tarp partnerių ir nustatomos tolesnio darbo gairės. Būtina atsakyti į šiuos klausimus:

- Kas dalyvaus bendro valdymo sistemoje?
- Ar į sistemą įsitrauks kokios nors oficialių struktūrų organizacijos? Jei taip, kokios?
- Kaip bus išrinkti abiejų šalių nariai? Kaip galima užtikrinti, kad bus atstovaujama vietos gyventojams? Ką apims narystė?
- Kokia bus bendro valdymo sistemos paskirtis? Kokios sritys bus nagrinėjamos ir kokia bus sprendimų apimtis?
- Kokios bus šalių teisės ir pareigos?
- Kokie darbo metodai (ar procedūros, nors jos paprastai jaunimo nemotyvuoja) bus naudojami?
- Kokie bus pagrindiniai bendradarbiavimo principai?
- Kaip sistema bus vertinama? Kaip dažnai bus atliekamas vertinimas? Kas ją vertins?

5 veiksmas – reikiamų išteklių nustatymas

4 veiksmo metu nustačius pagrindinius bendradarbiavimo elementus šalys gali įvertinti, kokius preliminarius planus ir susitarimus reikia parengti. Pradėjus svarstyti, kokie resursai bus reikalingi, visų pirma galvojama apie finansus, ir nors finansiniai ištekliai labai svarbūs, bus reikalingi ir kiti resursai. Šiame etape taip pat būtina sužinoti:

- Kiek laiko šalys turės skirti darbui su bendro valdymo sistema?
- Kokia susirinkimų vieta bus naudojama? Ar ji tinkama jaunimui? Ar ji lengvai pasiekiamą?
- Kas gali teikti techninę ir administracinę pagalbą?
- Kokie sugebėjimai ir įgūdžiai reikalingi, kad bendro valdymo sistema veiktų efektyviai (kokių žinių privalo turėti jaunimas ir vietos valdžių atstovai ir kokius įgūdžius reikės ugdyti)?
- Kaip šiuos poreikius galima patenkinti?

6 veiksmas – pradinio etapo planavimas

Šalys yra pasiruošusios pradėti planuoti pirmąjį darbo etapą. Bendro valdymo sistemos įdiegimas gali užtrukti, ypač jei reikia pakeisti vietinius teisės aktus, kad bendro valdymo sistema būtų pripažinta oficialiai, arba jei reikia suderinti techninius klausimus, pateikti naujus dokumentus ir t. t. Norint, kad bendro valdymo sistema pradėtų veikti sklandžiai, ją taip pat reikia pristatyti joje dalyvaujančių organizacijų nariams, o galbūt net reikalingas jų apmokymas.

7 veiksmas – bendro valdymo sistemos diegimas

Bendro valdymo sistema naudojama tam, kad tenkintų vietinės bendruomenės interesus, todėl vietinės bendruomenės atstovai, ypač jaunimas, turėtų žinoti, kad tokia sistema egzistuoja. Kai kurios bendruomenės nusprendžia diegti bendro valdymo sistemas organizuodami specialius renginius, kad visa bendruomenė sužinotų apie tokią sistemą ir galėtų ja didžiuotis.

Tolesni veiksmai...

Siekama, kad bendro valdymo sistema būtų ilgalaikė iniciatyva, todėl darbą ir veiklą reikia planuoti reguliariai. Tai galima daryti kas keletą mėnesių, kasmet ar kas dvejus metus, priklausomai nuo situacijos. Vis dėlto svarbiausia, kad planuose būtų atkreipiamas dėmesys ne tik į vietines problemas ir jų sprendimus, bet ir būtų reguliariai vertinama, kaip sistema veikia, kad būtų galima nuolat gerinti skirtingus aspektus.

Refleksija

1. Ar žinote kokių nors bendro valdymo sistemų, veikiančių vietos ar organizacijos lygmenimis, pavyzdžių? Kur jos naudojamos? Kaip jos veikia?
2. Kokius bendro valdymo privalumus galite išvardinti?
3. Kokie, jūsų nuomone, bendro valdymo sistemos apribojimai?

Bendro valdymo sistemos diegimą galima pradėti nedideliu mastu. Pavyzdžiui, kai kuriuose kontekstuose nerealu tikėtis, kad su vietiniu biudžetu ar kitais svarbiais klausimais susijusius sprendimus priims jaunimas ar šia atsakomybe bus dalijamasi su jaunuimu. Tačiau tai nereiškia, kad bendro valdymo sistemos visai neverta diegti. Sistemos, veikiančios nedideliu mastu, pvz., jaunimo centrų ar vietinių jaunimui skirtų programų, valdymas gali būti labai efektyvus. Neretai tinkamiausia mintis – pradėti nuo mažų dalykų.

6.5. Kitos bendradarbiavimo priimant sprendimus formos

Konsultacijos, atstovų komitetų kūrimas ir bendro valdymo sistemų diegimas – tai tik keletas galimų vietinių dalyvių bendradarbiavimo formų, padedančių skatinti jaunimo aktyvumą, pavyzdžių. Yra ir kitų partnerystės kūrimo formų, o bendruomenės turėtų sugebėti rasti bent vieną joms tinkamą būdą. Toliau pateikti tokių bendradarbiavimo būdų pavyzdžiai.

Bendri projektai ir iniciatyvos

Vietos valdžios kartais kviečia prie iniciatyvų ir projektų prisijungti nevyriausybinės organizacijas, kurios specializuojasi konkrečiose srityse ar dirba su konkrečiomis temomis. Tokiais atvejais vietos valdžia lieka atsakinga už visos iniciatyvos kontroliavimą, tačiau pradėdama partnerystę su vietine organizacija, tam kad būtų gaunama patarimų iš specialistų arba kad būtų galima pasinaudoti turima informacija, patirtimi ir infrastruktūra. Taip galima spręsti vietines problemas pasinaudojant vietine patirtimi ir žiniomis.

Statutinių užduočių paskyrimas

Kai kuriose šalyse vietos valdžios gali paskirti kai kurias statutines užduotis nevyriausybinėms organizacijoms. Remiantis specialiomis sutartimis, kuriose nustatomos abiejų šalių teisės ir pareigos,

organizacijos perima atsakomybę už vietinės politikos, pvz., aplinkos apsaugos politikos, dalyvavimo kultūriniame gyvenime politikos ir t. t., diegimą, arba perima atsakomybę už programų, pvz., prieglobsčio suteikimo namų neturinčiam jaunimui ar maitinimo paslaugų, vykdymą. Kartais tokios strategijos ir programos yra tiesiogiai susijusios su jaunimo reikalais ir tiesiogiai liečia vietinio jaunimo gyvenimą. Tokiais atvejais galima pradėti bendradarbiauti su vietos valdžiomis ir įsteigti jaunimo organizacijas, kurios sulauks pagalbos, reikiamos norint pagerinti vietinės bendruomenės jaunimo gyvenimą.

Struktūriniai fondai

Iš vietinio biudžeto gali būti skiriama lėšų taip vadinamiems jaunimo organizacijų „struktūriniais fondams“. Gavus tokio tipo finansinę paramą neapmokamos projektams ir veiklai reikalingos išlaidos, tačiau dengiamos išlaidos, susijusios su kasdieniu organizacijos išlaikymu, pvz., įdarbinimo ar administracinės išlaidos. Struktūrinių fondų skiriamas finansavimas gali būti labai svarbus tiek jaunimo organizacijoms, turinčioms mažai lėšų rinkimo patirties, tiek neformalioms jaunimo grupėms ar organizacijoms, kurios vykdo veiklą neturėdamos nuolatinių už lėšų rinkimą atsakingų darbuotojų.

Dotacijų sistema

Organizacijos gali sulaukti finansinės paramos iš vietos valdžių veiklai ir programoms vykdyti. Ši veikla planuojama ir vykdoma savarankiškai ir ji nepriklauso nuo vietos valdžių, nors lėšos paprastai skiriamos vietinius prioritetus atitinkančiai veiklai. Tebevyksta diskusijos, kiek tokios programos ir veikla iš tikrųjų yra nepriklausomos, jei parama teikiama tik tai veiklai, kuri atitinka vietos valdžios politinę darbotvarkę.

Laiduotojas

Peržiūrėtoje chartijoje minima konkretaus tipo pagalba, kuri gali būti teikiama organizacijoms, susijusioms su jaunimo dalyvavimu veikloje – laiduotojo paskyrimas.⁴⁷ Laiduotojas gali būti žmogus arba grupė, nepriklausanti nuo politinių ir su jaunimo dalyvavimu susijusių struktūrų. Pagrindinis laiduotojo vaidmuo – būti tarpininku tarp jaunimo ir vietos valdžių atstovų iškilus konfliktams tarp dviejų šalių.

Kitos bendradarbiavimo formos

- keitimasis informacija (apie iniciatyvas, planus, tobulinimus ir kt.);
- jungtinių konsultacinių komandų, kurias sudaro vyriausybės ir nevyriausybės organizacijos ir kurios dirba su skirtingomis temomis, steigimas;
- kitų atstovų kvietimas dalyvauti susitikimuose, debatuose ir t. t.

Refleksija

1. *Kaip vietos valdžios, jaunimo organizacijos ir jaunimas bendradarbiauja jūsų vietinėje bendruomenėje ar regione?*
2. *Kaip skleidžiama informacija apie tokį bendradarbiavimą?*
3. *Kokios šalys įsitraukusios į tokį bendradarbiavimą? Koks jūsų ryšys su šiomis šalimis?*
4. *Ar jūsų organizacija / institucija domisi bendradarbiavimu vietiniu lygmeniu su kitais partneriais? Kodėl?*

⁴⁷. III.1.70.

7 SKYRIUS

Chartija ir vietinės jaunimo politikos

7.1. Susipažinimas su vietine jaunimo politika

„Vykdant viešąją politiką siekiama tikslų, kurie yra reikšmingiausi visiems visuomenės gyventojams.“⁴⁸ Tokių tikslų pavyzdžiai gali būti saugumas, aukštos kokybės sveikatos ir socialinė apsauga, galimybė mokytis, galimybė dirbti ir pan. Tačiau ne visos viešosios politikos aktualios visiems visuomenės nariams; kai kurios jų susijusios su temomis, aktualiomis tik konkrečiai grupei, pavyzdžiui, jaunimui, nes kuriant jaunimo gerovę prisidedama prie visų gyventojų gerovės. Šiame skyriuje viešosios politikos, susijusios su jaunimu ir jų poreikiais bei siekiais, vadinamos „jaunimo politikomis“.⁴⁹

fektyvios jaunimo politikos kūrimas tapo svarbiu tikslu vis didesniam skaičiui Europos ir viso pasaulio šalių. Europos Taryba palaiko šiuos bandymus teikdama rekomendacijas ir teisinės priemonės, padedančias kurti ar tobulinti jaunimo politikas vietiniu, šalies ar Europos lygmenimis. Skirtingose valstybėse narėse skiriasi ir požiūriai. Kai kuriose šalyse jaunimo politika laikoma svarbia darbo sritimi ir teikiami reikalingi resursai, sudaromos galimybės gauti informacijos bei suteikiama galia bei sprendimų priėmimo teisės. Kitose šalyse jaunimo politika gali būti kitų politikos sričių, pvz., švietimo politikos, sporto, kultūros, turizmo ir kt., sudedamoji dalis. Taip pat egzistuoja skirtingi politikos diegimo metodai – centralizuotas metodas, kurį naudojant sprendimai ir veiksmai koordinuojami iš vieno centrinio taško (pvz., ministerijos ar kitos agentūros, atsakingos už jaunimo reikalus), arba decentralizuotas metodas, kai sprendimų priėmimo galia ir resursai paskiriami kitiems lygmenims, įskaitant regionus ir vietines bendruomenes.

Refleksija

1. Ar jaunimo reikalus jūsų šalies vyriausybė laiko prioritetiniais? Kodėl taip manote?
2. Kaip jūsų šalyje veikia valstybinė jaunimo politika? Kokie jos tikslai ir svarbiausios sritys?
3. Kiek jūsų šalies valstybinė jaunimo politika decentralizuota?
4. Ar manote, kad jūsų jaunimo politikos požiūris į jaunimą yra „visa apimantis“ (tai reiškia, kad atsižvelgiama į visus jaunus žmones)?

Šiame vadove pagrindinis dėmesys skiriamas jaunimo politikai vietos lygmeniu. Peržiūrėtoje chartijoje teigiama, kad jauni žmonės yra savivaldybių ir regionų, kuriuose jie gyvena, piliečiai,⁵⁰ todėl jaunimo politika turėtų egzistuoti ir būti diegiama vietiniu lygmeniu, kad jaunimo poreikiai ir siekiai būtų tenkinami tinkamiausiai.

48. Torjman, S., What is policy? Caledon Institute of Social Policy, 2005, p. 4.

49. Vis dėlto tai nėra jaunimo politikos apibrėžimas. Nėra priimtose bendros termino „jaunimo politika“ reikšmės.

50. Peržiūrėta Europos chartija dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regioniniame gyvenime. Įžanga.

Naudojant efektyvią vietinę jaunimo politiką galima pasiekti įvairaus pobūdžio teigiamų rezultatų, pavyzdžiui:

- nustatyti svarbiausius vietinio jaunimo poreikius;
- efektyviai patenkinti šiuos poreikius;
- pagerinti jaunimo situaciją;
- užtikrinti, kad į jaunimo reikalus taip pat atsižvelgiama kitose sektorių politikose;
- kurti pamatą, padedantį siekti pagrindinių tikslų, kai pasitelkiami darbo su jaunimu lauko veikėjai;
- koordinuoti ir nukreipti įvairias vietines iniciatyvas ir veiklas;
- užtikrinti aiškų resursų paskirstymą, kad būtų tenkinami vietinio jaunimo ir jaunimo labai dirbančių organizacijų poreikiai;
- pripažinti jaunimo indėlį gerinant vietinės bendruomenės situaciją;
- skatinti jaunimą aktyviai spręsti jiems aktualius klausimus;
- sudaryti sistemą, padedančią planuoti vietinio jaunimo ateitį;
- stiprinti skirtingų kartų dialogą ir bendradarbiavimą vietos lygmeniu.

Anksčiau minėtus rezultatus galima pasiekti tik tokiu atveju, kai vietinės jaunimo politikos tobulinimas ir diegimas pagrįsti šiais principais:

1. Tiksliai apibrėžti politikos tikslai ir jų siekimo būdai. Visi susiję dalyviai ir visa vietinė bendruomenė turi tiksliai žinoti, ko siekiama ir kaip tai padaryti.
2. Aukščiausi bendruomenės ar regiono politiniai lygmenys rimtai atsidavę darbui sprendžiant jaunimo reikalus. Faktiškai šis atsidavimas reiškia, kad jaunimo reikalai yra vieni iš vietinių prioritetų ir kad jiems skiriama pakankamai dėmesio.
3. Turima resursų, būtinų vietinei jaunimo politikai planuoti, diegti ir vertinti. Net ir geriausi planai ar strategijos bus neveiksmingi, jei nebus skiriama pakankamai lėšų, laiko ar techninių žinių.
4. Jaunimas aktyviai dalyvauja vietinės jaunimo politikos planavimo, diegimo ir vertinimo procesuose (visuose etapuose). Jei planuojama jauniems žmonėms skirta jaunimo politika, tačiau ji planuojama jiems nedalyvaujant (hierarchinis požiūris), kyla pavojus, kad politika ribotai atspindės realius jaunimo poreikius. Jaunimas gali nejauti „bendrumo“ su tokia politika, todėl jų niekas neskaitins įsitraukti į veiklą, susijusią su šia politika.
5. Visi pagrindiniai dalyviai, dirbantys jaunimui / su jaunimu, dalyvauja visame procese. Kiekvienas jų turi unikalių žinių, patirties, galimybių naudotis resursais, užima tam tikrą vietą vietiniame kontekste ir atlieka tam tikrą funkciją, o sudėjus visus šiuos elementus prisidedama prie tinkamos ir kokybiškos jaunimo politikos kūrimo bei tobulinimo.
6. Visi dalyviai glaudžiai bendradarbiauja, kad galėtų mokytis vieni iš kitų ir vieni kitiems teikti reikiamą pagalbą.
7. Jaunimo politika taikoma skirtingiems sektoriams. Tai reiškia, kad sprendžiami klausimai, susiję su skirtingomis sritimis, pvz., švietimu, sportu, kultūra, žiniasklaida, užimtumu, aprūpinimu būstu ir t. t., kadangi jaunimo gyvenimas apima įvairius skirtingų sričių aspektus.
8. Jaunimo politika turi būti pagrįsta tyrimu. Yra įvairių būdų tyrimams atlikti: pradedant itin sudėtingomis metodikomis bei analizėmis ir baigiant paprastu duomenų rinkimu. Tyrimo metodą reikėtų rinktis atsižvelgiant į poreikius ir turimus resursus, tačiau reikia užtikrinti, kad politika pagrįsta ne kažkieno prielaidomis, o įrodymais ir rimta vietinės situacijos analize.

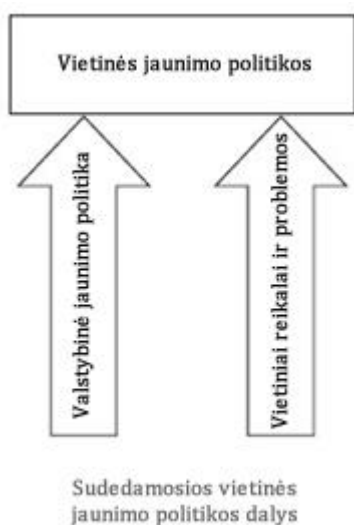
Refleksija

1. Kuris iš anksčiau pateiktų principų, jūsų manymu, būtinas norint vykdyti efektyvią vietinę jaunimo politiką?
2. Kuris iš šių principų gali turėti pridėtinės vertės, tačiau neturi įtakos vietinės jaunimo politikos veiksmingumui? Kodėl?

Skirtingus bendrus požiūrius į jaunimo politiką taip pat galima pritaikyti vietiniam kontekstui. Vienas iš tokių požiūrių⁵¹ vadinamas „ugniagesių komandos požiūriu“. Jį galima pastebėti, kai vietos valdžios reaguoja tik į konkrečias su jaunimu susijusias problemas. Į šias problemas žiūrima ne kaip į sudėtinės problemos dalį, o kaip į atskirus atvejus, kuriuos reikia kaip įmanoma greičiau išspręsti (kaip į nedidelius gaisrus, kuriuos reikia nedelsiant užgesinti). Išsprendus tokią problemą ji pamirštama ir dėmesys skiriamas kitai problemai. Tačiau šiuo metu pastebimas pokytis ir pradeda laikytis požiūrio, kad jaunimas yra svarbiausia dalis ir į juos žiūrima kaip į išteklių, o ne kaip į problemą. Kai vietos valdžios vadovaujasi šia filosofija, jos bando užtikrinti, kad jaunimui suteikiamos galimybės lavinti protinius, socialinius, meninius ir fizinius sugebėjimus ir kad jie, naudodami šiuos sugebėjimus, gali prisidėti prie visos bendruomenės gerovės. Tikima, kad akcentuojant jaunimo stipriųjų pusių ugdymą jiems suteikiama galimybė kurti geresnius gyvenimus ir jie apsaugomi nuo įsitraukimo į nusikalstamąją veiklą ar kitokio destruktivaus elgesio. Galiausiai, egzistuoja požiūris, vadinamas „valdymu pagal tikslus“.⁵² Laikantis šio požiūrio į vietinę jaunimo politiką žiūrima remiantis konkrečiais tikslais, kuriuos reikia pasiekti, o šių tikslų įgyvendinimas nuosekliai planuojamas, vykdomas ir vertinamas. Laikantis šio požiūrio dėmesys skiriamas konkrečių pokyčių taikymui ir viso proceso efektyvumo tikrinimui.

Refleksija

1. Kokius šių trijų požiūrių privalumus ir trūkumus matote savo vietiniame kontekste?
2. Kuris iš anksčiau pateiktų požiūrių į vietinę jaunimo politiką naudojamas jūsų bendruomenėje ar regione (jei naudojamas)? Iš ko jį / juos atpažįstate?

Vietinę jaunimo politiką turėtų sudaryti dvi pagrindinės sudedamosios dalys. Remiantis šia politika turėtų būti diegiamos atitinkamos vietinės jaunimo politikos nuostatos ir turėtų būti skiriamas dėmesys konkrečios bendruomenės problemoms. Kaip jau minėta, valstybinės jaunimo politikos sistemoje kai kurias užduotis ar tikslus galima paskirti kitų lygių sprendimo priėmimo struktūroms bei regionams ir bendruomenėms. Todėl svarbu, kad valstybinės jaunimo politikos būtų žinomos ir diegiamos vietiniu lygmeniu... Kartais reikia patobulinti informacijos srautą tarp skirtingų lygių sprendimų priėmimo struktūrų, o vietos valdžių pareiga – gauti informacijos apie šalies jaunimo politiką ir ieškoti būdų šią politiką vykdyti savo bendruomenėje ar regione. Jaunimo politikas galima rengti įvairiai.

51. Šioje pastraipoje aprašyti požiūriai pateikti iš Lauritzen, P., "Essentials of a youth policy in the Council of Europe", unpublished paper, p. 4.

52. Daugiau apie valdymą pagal tikslus žr. Siurala, L., European framework of youth policy, Budapest, 2004.

Kai kuriose šalyse yra labai mažai išsamių dokumentų, nagrinėjančių svarbiausius jaunimo gyvenimo aspektus.

Kitose valstybėse jaunimo politika išdėstyta įvairiuose reglamentuose, o teisinės nuostatos surandamos įvairiose srityse (pvz., atskiruose su jaunimu susijusiuose įstatymuose, kurie yra valstybės užimtumo politikos dalis, ar kovos su nusikalstamumu politikos įstatuose ir tt.). Net ir tokiais atvejais ministerijos ar kitos už jaunimo reikalus atsakingos pagrindinės institucijos turėtų galėti pateikti informacijos apie valstybinę jaunimo politiką ir apie tai, ką galima ir reikėtų daryti vietos lygmeniu.

7.2. Peržiūrėta chartija ir vietinė jaunimo politika

Peržiūrėtoje chartijoje pateikta įvairių rekomendacijų, kaip kurti vietines ir regionines sektorių politikas. Tačiau svarbu nepamiršti, kad šios rekomendacijos labiausiai susijusios su skirtingais jaunimo dalyvavimo aspektais nuošalyje paliekant daug kitų klausimų, svarbių vietinės bendruomenės jaunimui. Nepaisant šių apribojimų chartiją galima naudoti kaip naudingą priemonę, padedančią kurti vietinę jaunimo politiką. Toliau pateiktas paaiškinimas, kaip tai galima atlikti.

Chartijoje propaguojamų vertybių įtraukimas

Jaunimo politikos remiasi vertybėmis ir taip pat jas propaguoja. „Nesunku priimti sprendimus, kai žinote, kokios jūsų vertybės.“⁵³ Todėl dalyviai turi nuspręsti, kokios vertybės jiems svarbios kuriant vietinę jaunimo politiką ir kaip šias vertybes paversti konkrečiais tikslais ir veiksmais. Pagrindinės chartijoje akcentuojamos vertybės yra šios:

- dalyvavimas: jaunimas turi teisę dalyvauti priimant su jų gyvenimu susijusius sprendimus ir dėl to turi teisę dalyvauti vietinės jaunimo politikos kūrimo ir vykdymo procese;
- laisvė rinktis, ar dalyvauti veikloje, ar ne: jaunimui turi būti suteikta galimybė dalyvauti, tačiau jei jie to nenori, jie gali nuspręsti nedalyvauti;
- nediskriminacinis požiūris: jaunimas yra įvairiapusė grupė, tačiau kiekvienam žmogui turi būti suteikta galimybė aktyviai dalyvauti veikloje savo vietiniame kontekste nepriklausomai nuo kilmės, išsilavinimo, finansinės padėties, negalios, priklausymo kuriai nors mažumai ir t. t.; daugiakultūriškumas: turėtų būti gerbiami skirtingi poreikiai, papročiai, kultūros ir gyvenimo būdai;
- teisių turėjimas: jaunimas – tai piliečiai ir vietinės bendruomenės nariai, kaip ir visi kiti žmonės. Todėl jiems turi būti suteiktos panašios ar tokios pačios teisės (tinkamos pagal amžių ir susijusios su jų, kaip bendruomenės narių, įsipareigojimais);
- pagarba: su jaunimu turėtų būti elgiamasi pagarbiai ir turėtų būti gerbiami jų požiūriai (tačiau gerbti kažkieno požiūrį nebūtinai reiškia sutikti su žmogumi);
- bendradarbiavimas: su jaunimu turėtų būti elgiamasi kaip su partneriais, kartu priimančiais sprendimus, o ne kaip su klientais, laukiančiais, kol jie bus aptarnauti;
- atsakomybė: jaunimas, kaip bet kurie visuomenės nariai, turėtų atsakyti už savo veiksmus;
- galios suteikimas: jaunimas pasižymi skirtingais talentais ir sugebėjimais, kuriuos jie gali panaudoti sprenddami problemas ar nagrinėdami jiems aktualius klausimus, tačiau kartais jiems reikia suteikti galios ir pagalbos, kad jie galėtų ugdyti ir naudoti šiuos talentus veiksmingiausiai;
- parama: jaunimo galios ir resursai yra riboti. Norint, kad jaunimas aktyviai dalyvautų bendruomenės gyvenime, būtina jiems padėti.

53. R. Disnėjus, amerikiečių filmų kūrėjas, Volto Disnėjaus sūnėnas.

Sektorių politikų pavyzdžių naudojimas

Chartijoje pateikta sričių, kurios yra svarbios vietinio jaunimo gyvenimui, apžvalga. Ši apžvalga gali padėti sisteminti bendruomenės ar regiono jaunimo poreikių vertinimo procesą arba ji gali būti naudojama kaip modelis, padedantis kurti vietines politikas (nors šį šabloną reikėtų pildyti elementais, svarbiais atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes). Chartijoje taip pat aiškinama, kodėl vietinėje jaunimo politikoje turėtų būti skiriamas dėmesys konkrečioms sritims.

Sektoriaus politika	Priežastys, kodėl ši politika vykdoma vietiniu lygmeniu
Sporto, laisvalaikio ir visuomeninio gyvenimo politika	<ul style="list-style-type: none"> - veikla yra viena iš sričių, padedančių palaikyti savivaldybės ar regiono socialinį glaudumą; - tai idealus jaunimo dalyvavimo kanalas; - tai puikus kanalas, padedantis diegti jaunimo politikas sporto, kultūros, profesinėje ir prekybos, meno ir kitų formų kūrybos bei socialinės veiklos srityse.
Jaunimo užimtumo skatinimo ir kovos su nedarbu politika	<ul style="list-style-type: none"> - ekonominės ir socialinės sąlygos, su kuriomis susiduria jaunimas, turi įtakos jų motyvacijai ir galimybei dalyvauti veikloje; - nedarbas ir skurdas labai apriboja galimybes aktyviai dalyvauti pilietiniame gyvenime; - tikėtina, kad darbo neturintis jaunimas bus tarp labiausiai atskirtų visuomenės narių.
Miesto ir gyvenamosios aplinkos, aprūpinimo būstu ir transporto politika	<ul style="list-style-type: none"> - labiau integruota ir mažiau suskaldyta gyvenamoji aplinka teigiamai prisideda prie socialinės sąveikos ir kokybiškos viešosios erdvės plėtojimo; - darnesnė aplinka palankesnė žmonėms realizuojant save ir ugdant solidarumą tarp kartų; - jaunimo mobilumas būtinas norint dalyvauti socialiniame gyvenime ir vykdyti pilietines pareigas; - kaimo vietovėse mobilumas ir transportas yra būtinos sąlygos norint ne tik dalyvauti veikloje, bet ir kokybiškai gyventi; - transporto trūkumas atima galimybes dalyvauti.
Švietimo ir ugdymo politika, skatinanti jaunimo dalyvavimą	<ul style="list-style-type: none"> - mokyklose formuojamos jaunimo nuomonės ir požiūriai į gyvenimą; - mokykla dažnai yra vieta, kurioje mokiniai sužino, kas yra demokratija, ir gali dalyvauti įvairioje veikloje.
Sveikatos politika	<ul style="list-style-type: none"> - jaunimui kyla grėsmė pradėti piktnaudžiauti tabaku, alkoholiu ir narkotikais; - pastebimas padidėjęs seksualiniu keliu perduodamų ligų atvejų skaičius, dėl to priimami moraliniai sprendimai, kurie sąlygoja atskirtį.

Lyčių lygybės politika	<ul style="list-style-type: none"> - jauniems vyrams ir moterims kyla sunkumų siekti atsakingų pareigų profesiniame gyvenime, asociacijose, politikoje ar vietos ir regionų valdžiose; - vietiniu lygmeniu egzistuoja nelygybė tarp jaunų vyrų ir moterų.
Specialioji kaimo vietovių politika	<ul style="list-style-type: none"> - skiriasi kaimo vietovėse ir miesteliuose bei miestuose gyvenančio jaunimo poreikiai, susiję su švietimu, užimtumu, aprūpinimu būstu, transportu ir kt.; - kaimo vietovėse gyvenantis jaunimas susiduria su žemesnio lygio aprūpinimu paslaugomis, negu miestuose gyvenantys žmonės; - jaunimo ir bendruomenės organizacijos skatina socialinį ir kultūrinį gyvenimą kaimo vietovėse ir jos gali būti svarbios, kadangi suteikia galimybę jaunimui dalyvauti socialiniame gyvenime; - jaunimo ir bendruomenės organizacijos skatina vietinį jaunimą aktyviai dalyvauti veikloje; - jaunimo ir bendruomenės organizacijos kelia gyvenimo kokybę ir kovoja su kaimo izoliuotumo problemomis.
Galimybės dalyvauti kultūriniame gyvenime politika	<ul style="list-style-type: none"> - menas ir kultūra yra asmeninio ir bendro paveldo praeities, dabarties ir ateities dalis, atspindinti kiekvienos visuomenės ypatumus; - jauni žmonės veikia šiuos kultūrinius pokyčius dalyvaudami kultūriniame gyvenime ir būdami iniciatyvūs, žingeidūs bei novatoriški.
Nuolatinio tobulėjimo ir ekologiškos aplinkos politika	<ul style="list-style-type: none"> - jaunimas ir kiti visuomenės nariai susiduria su nuolatine žala aplinkai; - aplinkos problemos labiausiai rūpi jauniems žmonėms, kurie ateityje bus atsakingi už praityje padarytų klaidų padarinius.
Kovos su smurtu ir nusikalstamumu politika	<ul style="list-style-type: none"> - jaunimas neretai tampa nusikalstamumo, smurto, seksualinio išnaudojimo, prievartos ir kito netinkamo elgesio aukomis; - mokyklose egzistuoja skirtingų tipų smurtas; - šiuolaikinėje visuomenėje trūksta atitinkamų kovos su nusikalstamumu priemonių.
Antidiskriminacinė politika	<ul style="list-style-type: none"> - egzistuoja mažumų diskriminacija, įskaitant šioms mažumų grupėms atstovaujančius jaunos žmones; - egzistuoja diskriminacija žmonėms su negalia ir kitoms grupėms; - kai kuriose bendruomenėse neužtikrinamos vienodos galimybės lankytis viešose vietose, gauti profesinį išsilavinimą, mokytis mokykloje, būti aprūpintiems būstu, dalyvauti kultūrinėje

	veikloje ir kitose gyvenimo srityse.
Seksualumo politika	<ul style="list-style-type: none"> – pereinamuoju laikotarpiu, kai vaikai subręsta ir pradeda gyventi savarankiškai, jie gali susidurti su įvairiais sunkumais, susijusiais su asmeniniais santykiais; – išlieka žinių, susijusių su seksualinės sveikatos problemomis, stoka; – nepasitikima oficialiu požiūriu į pavojų, kylantį dėl tam tikro seksualinio elgesio; – ne visada lengvai priimamas jaunų žmonių seksualumo pasireiškimas ir su tuo susiję veiksmai.
Galimybės naudotis teisėmis ir įstatymais politika	<ul style="list-style-type: none"> - visuomenėje egzistuoja taisyklės, kurias būtina gerbti norint visiems darniai gyventi; – demokratinėse visuomenėse taisyklės nagrinėja ir priima išrinkti piliečių atstovai; – teisinių tekstų ir taisyklių skaičius didėja, todėl žmonėms tampa vis sunkiau juos žinoti ir taikyti; – didėjantis taisyklių ir įstatymų skaičius daro piliečius nevienodus (kadangi vieni žino savo teises ir pareigas, o kiti – ne).

Šis sąrašas, kuriame nurodytos priežastys, kodėl reikia vykdyti jaunimo politiką tam tikrose visuomenės gyvenimo srityse, nėra išsamus ir pateiktas kaip pavyzdys bei pradinis tolesnio tyrimo taškas. Pagrindinė chartijos funkcija – skatinti jaunimo dalyvavimą bendrai, todėl šiame sąraše neminima daugybė kitų klausimų (santykiai tarp kartų, konfliktų prevencija ir t. t.), o kitos temos nagrinėjamos ribotai. Todėl vietiniai dalyviai, kuriantys jaunimo politiką, turi nustatyti problematines sritis, kurios chartijoje neminimos.

Refleksija

1. Kokios, jūsų nuomone, chartijoje propaguojamos vertybės svarbiausios jūsų vietinėje bendruomenėje? Kodėl?
2. Kurios iš anksčiau pateiktų sektorių politikų jau įtrauktos į jūsų bendruomenėse vykdomų jaunimo politikų sąrašą?
3. Kokios kitos sektorių politikos, nepateiktos chartijoje, įtrauktos į jūsų vietinę jaunimo politiką?
4. Kokių sektorių politikų vis dar trūksta jūsų vietiniame kontekste?

7.3. Vietinės jaunimo politikos formulavimo procesas

Vietinės jaunimo politikos formulavimas – sudėtinga procedūra, reikalaujanti įvairių dalyvių įsitraukimo. Vietos valdžios, kaip pagrindinė vietinės politikos nagrinėjanti struktūra, turi pakankamai kompetencijos ir patirties šioje srityje, todėl valdžios turėtų aktyviai dalyvauti visame vietinės jaunimo politikos kūrimo procese. Įvairiose šalyse šis procesas bus vykdomas skirtingai dėl

egzistuojančių tradicijų, standartų, procedūrų ir įstatymų, todėl neįmanoma pateikti universalaus modelio, tinkančio visoms Europos situacijoms. Vis dėlto, yra įvairių pasiūlymų, naudingų dirbant su vietine jaunimo politika.

Partnerystės kūrimas

Norint vykdyti veiksmingą vietinę jaunimo politiką būtina, kad į šią veiklą įsitrauktų įvairūs dalyviai: vietos valdžios, jaunimas, vietinės organizacijos ir institucijos. Kai kurios bendruomenės naudoja hierarchinį požiūrį, kuris reiškia, kad vietos valdžios sukuria politiką ir ją vykdo patys arba stengiasi rasti partnerių, padėsiančių įdiegti šią politiką. Šis požiūris, nėra itin skatinantis dalyvavimą, todėl rekomenduojama į visą politikos kūrimo procesą įtraukti skirtingus dalyvius nuo pradžios.

Žinojimas, kodėl vietinė jaunimo politika reikalinga vietiniu lygmeniu

Šiuo metu vis dažniau kuriamos vietinės jaunimo politikos – vis daugiau bendruomenių pareiškė norinčios nuosekliau ir efektyviau nagrinėti jaunimui aktualius klausimus. Tinkama vietinė jaunimo politika gali atnešti teigiamų rezultatų ir pokyčių, todėl pradėjus kurti tokią politiką svarbu nustatyti, kokie pokyčiai būtini ir ką reikia tobulinti.

Informacijos apie valstybinę ir regioninę jaunimo politiką rinkimas

Kaip jau kalbėta, vietinė jaunimo politika turėtų remtis dviem pagrindiniais elementais, kurių vienas turėtų būti valstybinė jaunimo politika. Kai vietinėje politikoje kai kurie tikslai ar veiksmai paskiriami kitų lygmenų struktūroms, būtina tiksliai nustatyti, kokios yra šios paskirtos pareigos ir ar pateiktos kokios nors rekomendacijos, padėsiančios šias pareigas vykdyti, kad šią veiklą būtų galima numatyti vietinės jaunimo politikos plane. Valstybinėje jaunimo politikoje taip pat turėtų būti skiriamas dėmesys visoms problemoms, aktualioms vietos lygmeniu, kad vietinės politikos kūrėjai žinotų, kokia linkme dirbti.

Vietinės bendruomenės jaunimo situacijos analizė – poreikių nustatymas

Kitas vietinės jaunimo politikos elementas pagrįstas vietinei bendruomenei itin svarbiais klausimais. Valstybinėje šalies politikoje šios problemos gali būti neakcentuojamos, kadangi šalies politikos apimtis yra ribota ir dėmesys skiriamas tik įvairioms prioritetinėms sritims, aktualioms visam toje šalyje gyvenančiam jaunimui. Todėl labai svarbu išanalizuoti jaunimo situaciją vietinėje bendruomenėje ir nuspręsti, kokios papildomos sritys, problemos ir sunkumai turėtų būti akcentuojami vietinėje jaunimo politikoje. Taip galima užtikrinti, kad vietinė jaunimo politika atspindi jaunimo poreikius ir siekius ir kad tai nėra tik už vietinius sprendimus atsakingų organų politinės darbotvarkės dalis.

Įvairių vietinių su jaunimu susijusių programų ir veiklų nustatymas

Net jei nėra oficialios vietinės jaunimo politikos, turbūt bendruomenėje vis tiek organizuojami įvairūs formalūs ar neformalūs projektai, renginiai ir iniciatyvos. Organizuojant tokią veiklą sudaromos galimybės teigiamai keisti jaunimo gyvenimą ir prisidedama prie vietinės jaunimo politikos vykdymo. Todėl politikos kūrėjai turi tiksliai žinoti, kokia veikla vykdoma ir kokios organizacijos, institucijos ar grupės prisideda prie šios veiklos.

Prioritetų nustatymas

Jaunimas yra labai įvairiapusė grupė, o tai reiškia, kad jų poreikiai ir lūkesčiai yra skirtingi. Vykdamas vietinę jaunimo politiką ir naudojant turimus resursus gali būti neįmanoma patenkinti visus šiuos

poreikius, todėl būtina nustatyti prioritetus. Prioritetų nustatymas yra labai svarbus ir kartais sudėtingas procesas, kadangi reikia nustatyti svarstomų klausimų vertę. Prioritetus reikėtų pasirinkti remiantis ne asmeninėmis ar organizacinėmis susijusių šalių nuostatomis, o atlikus išsamią situacijos analizę.

Vizijos / siekių / tikslų / strategijos / veiksmų plano / vertinimo nustatymas

Yra įvairių formulių, kurias galima naudoti kuriant vietines politikas; kai kurios bendruomenės pradeda vizijos apibrėžimu, kitos skiria dėmesį siekių ir tikslų nustatymui. Nėra jokio teisingo ar neteisingo būdo tai atlikti. Vietinės politikos kūrėjai tiesiog turėtų tiksliai žinoti, ko jie siekia, per kokį laikotarpį nori tai pasiekti, kokius resursus naudos, kaip jie planuoja tai padaryti ir kaip jie nori vertinti visą procesą. Jaunimo politika, kaip bet kokia kita iniciatyva, turėtų būti vertinama reguliariai, o vertinimą, kaip ir visus kitus politikos elementus, reikia planuoti.

Konsultacijos dėl politikos pateikimo

Visoms vietinės jaunimo politikos kūrimo procese dalyvaujančioms ir vietos jaunimo klausimais besidominčioms šalims turi būti suteikta galimybė pareikšti nuomonę apie galutinę siūlomą politiką. Tai galima padaryti organizuojant konsultacijas ar susirinkimus, pasitarimus, apklausas ir pan.

Politikos priėmimas

Jaunimo politikos statusas gali būti skirtingas vietos lygmeniu. Šis statusas gali būti skirtingų partnerių susitarimo reikalas, tačiau politika taip pat gali būti oficialiai pripažinta vietos valdžių ir priimta, kaip viena iš vietinės viešosios politikos dalių. Tokiu atveju vietos valdžios prisiimtų politinę atsakomybę už šios politikos vykdymą ir turėtų pateikti rezultatus visai bendruomenei.

Informacijos sklaida

Informacija apie vietinę jaunimo politiką turėtų būti skleidžiama vietinėje bendruomenėje ar regione, kad ją besidomintieji galėtų su ja susipažinti. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas jaunimo informavimui apie tokios politikos egzistavimą, kadangi visų pirma ši politika bus naudinga jiems.

Dalyvaujamas politikos vykdymo stebėjimas

Skirtingi politikos vykdymo aspektai turėtų būti sistemingai kontroliuojami ar tikrinami (stebimi), kad būtų galima įvertinti daromą pažangą, susijusią su konkrečiais tikslais. Stebėjimas ne tik padeda patikrinti, kaip efektyviai naudojami išteklių, bet ir leidžia pradiniam etape nustatyti pasiekimus ir problemas. Stebėjimas taip pat padeda užtikrinti, kad politiką galima taikyti, jei bendruomenėje ar visuomenėje įvyksta pokyčiai. Dalyvaujamas stebėjimas reiškia, kad šiame procese dalyvauja skirtingi vietiniai veikėjai ir, svarbiausia, – jaunimas.

Refleksija

1. *Kaip apibūdintumėte savo bendruomenės ar regiono vietinę jaunimo politiką? Kokie jos prioritetai?*
2. *Kaip ši politika atspindi valstybinę jūsų šalies jaunimo politiką?*
3. *Kas prisidėjo prie vietinės politikos kūrimo?*
4. *Kas dalyvauja jos vykdymo procese?*
5. *Kaip jaunimo politika stebima?*

7.4. Atstovavimas – bendradarbiavimo tinklų kūrimas siekiant politikos kaitos

Nors jaunimo politika bendrai tampa svarbiu klausimu vietos lygmeniu, kai kuriose bendruomenėse svarbiausi dalykai slypi kitur. Skirtingos organizacijos, institucijos ir žmonės stengiasi užtikrinti, kad jaunimo reikalams skiriama pakankamai dėmesio, įsitraukdami į atstovavimo procesą, kurį galima apibūdinti kaip tikslinius veiksmus, skirtus sprendimus priimantiems asmenims palaikant konkrečių politikoje nagrinėjamą klausimą⁵⁵ bei kuriant atstovavimo tinklus. Atstovavimu siekiama veikti skirtingus jaunimo politikos aspektus, pvz., bendrą konkrečių problemų suvokimą ar politikos kūrėjų požiūrį. Taip pat gali būti siekiama palaikyti konkrečius sprendimus ar net atmesti tam tikrus pasiūlymus. Atstovavimą galima pasitelkti įvairiais lygmenimis – instituciniu, vietos, regioniniu, šalies ir tarptautiniu.

Atstovavimas grindžiamas bendradarbiavimo tinklais – kuriant ir palaikant ryšius su tais, kurie remia tuos pačius siekius ir sutinka dirbti siekiant bendrų tikslų. Iš tikrųjų beveik kiekvienas yra vienokio ar kitokio tinklo – mokyklos, socialinio gyvenimo ar sportinės veiklos – dalis. Apskritai žmonės žino daug apie tokio tipo bendradarbiavimą ir efektyviai jį naudoja. Atstovavimo tinklus reikia organizuoti taip, kad laikas, motyvacija ir kiti resursai būtų naudojami veiksmingiausiai siekiant tikslų.

Kai kuriais atvejais atstovavimo tinklas išauga į koaliciją (tam tikro pobūdžio sąjungą), o tai neįkainojama, kadangi vienoje vietoje sujungiami žmonės ir išteklių iš skirtingų bendruomenės sektorių ir matomas akivaizdus bendruomenės palaikymas.⁵⁶ Dirbant koalicijoje lengviau pasiskirstoma atsakomybėmis ir sukuriama erdvė spręsti problemas grupėje.

Tačiau tai gana uždaro tipo bendradarbiavimas ir kartais koalicijos narių interesai išsiskiria, o dėl to kyla papildomų sunkumų.

Kuriant tinklą reikia apgalvoti šiuos klausimus:

- Koks šio tinklo kūrimo tikslas?
- Kokių įgūdžių, žinių ir išteklių reikės norint siekti šio tikslo?
- Kas gali aprūpinti tinklą šiais įgūdžiais, žiniomis ir resursais? Kokie žmonės, organizacijos ir institucijos turėtų būti šio tinklo dalis?
- Kokie bus tinklo narių įsipareigojimai?
- Kaip galima skatinti potencialius narius tapti prie šio tinklo nariais?
- Kas tai turėtų daryti?
- Kada turėtų būti organizuojamas pirmas susirinkimas?
- Kokia turėtų būti dienotvarkė?
- Kokia turėtų būti tinklo struktūra?
- Kaip turėtų būti priimami sprendimai?
- Kokia būtų vadovavimo forma?
- Kaip turėtų vykti bendradarbiavimas?
- Kaip turėtų vykti informacijos sklaida?
- Kaip reikėtų spręsti galimus konfliktus?

55. Networking for policy change. An advocacy training manual, The Policy Project, 1999, p. I-1.

56. "Advocacy kit", Advocates for Youth Washington, pasiekama adresu: www.advocatesforyouth.org/publications/advocacykit.pdf.

- Kaip turėtų būti sudaromas veiksmų planas?
- Kaip galima gauti reikiamų resursų?
- Kaip turėtų būti stebimas ir vertinamas veiksmų planas?
- Kokia pagalba reikalinga, kad tinklas tinkamai veiktų (pvz., administracinė pagalba)? Iš kur jos galima sulaukti?

Atstovavimo darbas didžiąja dalimi pagrįstas veiksminga komunikacija, todėl atstovavimo tinklo nariai privalo turėti ar lavinti įgūdžius, užtikrinančius geriausią įmanomą komunikaciją ir bendravimą. Tai yra labai svarbu ne tik dėl ryšių su politikos kūrėjais užmezgimo, bet ir dėl gerų darbo santykių palaikymo su tinklo nariais. Reikiami įgūdžiai susiję su nuomonių formavimu, minčių ir jausmų reiškimu, informacijos perdavimu, kokybiškų pristatymų teikimu, nežodinių signalų skaitymu, aktyviu klausymusi bei kitų skatinimu kalbėti.

Norint, kad atstovavimo komanda sėkmingai funkcionuotų, svarbiausia suprasti, kaip politikos procesai veikia vietos lygmeniu. Tinklo nariai privalo žinoti, kaip sukurtos politikos (procedūros, oficialios taisyklės ir sąlygos), kas dalyvauja šioje veikloje ir koku mastu, kokia yra konkrečių dalyvių galia ir t. t. Surinkus visą šią informaciją galima nustatyti realius tikslus ir veiksmingiausius būdus užmegzti kontaktus su politikos kūrėjais, kad būtų siekiama nustatytų tikslų. Tinklo nariai turėtų sugebėti pademonstruoti šias žinias, kadangi daug politikos kūrėjų mano, jog, pvz., nevyriausybinėms organizacijoms trūksta žinių ir patirties, reikalingų norint dalyvauti politikos kūrimo procese. Tokie požiūriai stabdo atstovavimo veiklą ir dėl to politikos kūrėjai gali atmesti siūlymą bendradarbiauti.

Refleksija

1. *Kaip vertintumėte savo bendravimo įgūdžius? Kokios jūsų stipriosios ir silpnosios pusės?*
2. *Kaip jūsų šalyje kuriamos politikos?*
3. *Kaip politikos kuriamos jūsų regione ar vietinėje bendruomenėje?*
4. *Ar kada nors teko dalyvauti politikos kūrimo ir vykdymo procese? Koku mastu?*

Atstovavimo proceso veiksmai⁵⁷

1 veiksmas – klausimo apibrėžimas

Tinklo nariai turi nuspręsti, kokį interesą palaikyti skatinant politikos pokyčius. Šis klausimas turi atitikti tinklo misiją bei anksčiau nustatytus kriterijus.

2 veiksmas – siekių ir tikslų nustatymas

Tinklo nariai turi trumpai apibrėžti, ką jie nori pasiekti per ilgesnį laikotarpį (siekliai) ir tada suplanuoti konkrečius, išmatuojamus pasiekimus artimoje ateityje, kuriais prisidedama prie bendrų siekių.

3 veiksmas – tikslinės auditorijos nustatymas

Pirminė tikslinė auditorija – politikos kūrėjai, turintys galią pristatyti naująją politiką ar politikos pakeitimus.

⁵⁷ Modelis, pateiktas leidinyje Networking for policy change. An advocacy training manual, The Policy Project, 1999, pp. III-7-III-9.

Antrinė tikslinė auditorija yra visi, galintys palaikyti ryšį su pirmine tiksline auditorija, pvz., politikos kūrėjais, politikais, vietos valdžios darbuotojais, žiniasklaida, vietiniais lyderiais ir pan., bei veikti ją. Tinklo nariai turi nustatyti, kas yra šie asmenys ar grupės, kokių galių jie turi ir koks jų požiūris į siūlomus politikos keitimus (konkrečiai – ar jie už, ar prieš, ar jų požiūris neutralus).

4 veiksmas – pagalbos ieškojimas

Tinklo nariai turi ieškoti pagalbos tokiose organizacijose, institucijose, tinkluose, piliečių grupėse, koalicijose, tarp aktyvistų ar asmenų, kurie domisi nagrinėjamu klausimu ir kurie norėtų padėti tinklo nariams siekti tikslų. Didelė iniciatyvos sėkmės dalis priklauso nuo palaikymo, todėl šiai užduočiai reikėtų skirti pakankamai laiko ir išteklių.

5 veiksmas – pranešimo kūrimas

Atstovavimo procese kuriamos žinutės turėtų būti formuluojamos taip, kad būtų galima lengviau įtikinti tikslinę auditoriją teikti su tinklo pasiūlymu susijusią pagalbą. Todėl kuriamas pranešimas turi atitikti tikslinės auditorijos profilį ir jame turi būti aiškiai išdėstyti lūkesčiai.

6 veiksmas – bendravimo kanalų nustatymas

Pagal tikslinę auditoriją nustatomi bendravimo kanalai. Stengiantis pasiekti sprendimus priimančius žmones, ugdant vietinę bendruomenę ar ieškant pagalbos tarp panašių pažiūrų grupių ar bendraminčių, reikia naudoti skirtingus atstovaujamos nuomonės perdavimo būdus. Bendravimo kanalai vietos lygmeniu gali apimti žiniasklaidos pranešimus spaudai, vietinius debatus, susitikimus su politikos kūrėjais, faktinius dokumentus ir t. t.

7 veiksmas – lėšų rinkimas

Atstovavimo iniciatyvoms būtinas finansavimas, kad būtų padengtos išlaidos už medžiagas, keliones (pvz., lankantis susitikimuose su sprendimus priimančiais asmenimis), susirinkimų infrastruktūrą (pvz., nuoma už vietą, kurioje vyksta susirinkimas), bendravimą su tinklo nariais ir pan. Norint nepriklausyti tik nuo tinklo narių teikiamo finansavimo per pirmuosius palaikymo proceso etapus pradėta kurti lėšų rinkimo strategija taip pat gali padėti surinkti papildomų lėšų iš išorinių struktūrų.

8 veiksmas – vykdymo plano kūrimas

Tinklas turi suplanuoti, kaip reikėtų vykdyti visą atstovavimo kampaniją. Planas turėtų apimti visos veiklos ir užduočių sąrašą ir jame taip pat reikėtų nurodyti kiekvienam grupės asmeniui suteiktas atsakomybes. Be to, būtina nustatyti kiekvienos užduoties įvykdymo terminus, išvardinti reikiamus resursus bei paaiškinti, kaip šie resursai bus gauti.

Tolesnė veikla

- duomenų rinkimas svarbus vykdant skirtingus visos atstovavimo kampanijos etapus. Naudinga numatyti pagrindinius klausimus, kurie bus svarstomi nustatant atitinkamus tikslus bei suformuluoti atstovaujamos idėjos esmę ieškant rėmėjų ir darant įtaką politikos kūrėjams;
- stebėjimas ir vertinimas taip pat turėtų būti vykdomi visos atstovavimo kampanijos metu. Abu šiuos procesus reikėtų planuoti iš anksto, kad būtų galima įvertinti pažangą ir rezultatus.

Atstovavimas – labai galingas metodas politikos pokyčiams siekti ar naujoms politikoms kurti skirtinguose kontekstuose ir įvairiais lygmenimis. Deja, šio metodo galimybės nepakankamai išnaudojamos vietinėse bendruomenėse (ypač jei veikla susijusi su jaunimo reikalais) nepaisant fakto, kad atstovavimas leidžia daug lengviau užmegzti asmeninius ryšius su vietinės politikos kūrėjais bei plėtoti tiesioginius ryšius su susijusiais veikėjais. Neretai taip atsitinka, kadangi jaunimo labai ir su jaunimu dirbantys žmonės įsitikinę, kad atstovavimo veikla reikalauja specialių įgūdžių, kurių jie neturi. Tačiau jie užmiršta, kad su atstovavimu susijusios veiklos iš esmės pagrįstos susijusių šalių atsidavimu ir motyvacija.

Refleksija

1. *Kokie politikos pokyčiai (jaunimo ar kitose srityse) galėtų būti atstovavimo proceso rezultatas jūsų bendruomenėje ar regione?*
2. *Kas galėtų susidomėti tokių politikos pokyčių palaikymu?*
3. *Į kokią tikslinę auditoriją reikėtų kreiptis?*
4. *Kokie bendravimo kanalai būtų efektyviausi?*

8 SKYRIUS

Ugdymui(si)

Norint imtis su dalyvavimu susijusio darbo ir naudoti peržiūrėtą chartiją kaip praktinę priemonę reikia turėti tam tikrų žinių, įgūdžių ir laikytis atitinkamo požiūrio į jaunimo dalyvavimą. Todėl gali reikėti apmokyti visus jaunimo dalyvavimu vietos lygmeniu besidominčius žmones ir jiems padėti. Šiuos reikalavimus galima vykdyti įvairiai, o vienas tokių būdų – seminarų organizavimas, kurių metu nagrinėjami įvairūs jaunimo dalyvavimo aspektai arba kurių metu padedama žmonėms rasti galimus peržiūrėtos chartijos naudojimo jų kontekste būdus. Informacijos, naudingos ruošiantis tokiems seminarams, galima rasti internete arba gauti tiesiogiai iš organizacijų, dirbančių su dalyvavimu susijusių specialistų rengimo srityje.

Šiame skyriuje aprašomos įvairios edukacinės užduotys, kurias galima naudoti kaip mokomąją medžiagą, susijusią su viso jaunimo dalyvavimu bendrai arba konkrečiai su chartija. Šios užduotys išrinktos iš skirtingų edukacinių šaltinių arba sukurtos specialiai šiam vadovui.

Pateikiami šie metodai:

- Politikų deimantas
- Žmonės – sumuštiniai
- Peiliai ir šakutės
- Dalyvavimo kopėčios
- Susitikimas su meru
- Dalyvavimo tinklelis
- Dalyvavimo sniego gniūžtė
- Dalyvavimo laiko planavimo juosta
- Teisės ir dalyvavimas
- RMSOS šarados
- Chartijos inscenizavimas
- Kur tu stovi?
- Bendradarbiavimo trikampis
- Teisinga ar neteisinga?
- Kuo galite man padėti?
- Apsilankymas Jaunezijoje
- Kas nutiks, jei tai nenutiks?
- Simuliacinė užduotis „Veiklus jaunimas“

Politikų deimantas

Pavadinimas

Politikų deimantas

Tema

Vietinės politikos, skatinančios jaunimo dalyvavimą

Užuomina	Kas svarbiausia?
Grupės dydis	Bet koks
Laikas	90 minučių
Tikslai	<ul style="list-style-type: none"> – pristatyti peržiūrėtos chartijos turinį; – apžvelgti vietines jaunimo dalyvavimą skatinančias politikas; – skatinti diskusiją apie vietines jaunimo politikas dalyvių kontekstuose; – ugdyti derybų įgūdžius.
Pasiruošimas	Nukopijuoti kortelių rinkinius kiekvienai grupei, dalyvaujančiai užduotyje „Politikų deimantas“.
Medžiagos	Vienas kortelių rinkinys vienai grupei.
Instrukcija	<ol style="list-style-type: none"> 1. Paklauskite dalyvių, kaip jie supranta terminą „vietinė politika“. 2. Trumpai pristatykite skirtingas peržiūrėtoje chartijoje nurodytas sektorių politikas. 3. Suskirstykite dalyvius į mažas grupes po 4 žmones iš to paties regiono (šalies ar Europos) ir kiekvienai grupei išdalinkite kortelių rinkinius. 4. Paaiškinkite darbo tvarką. Kiekviena grupė turi trumpai aptarti kortelėse minimų politikų aktualumą pagal savo situacijas. Tada dalyviai turėtų nuspręsti, kurios iš politikų aktualiausias jaunimui jų regionuose, o kurios – mažiau svarbios. Tada reikėtų sudėlioti korteles su politikomis laikantis deimanto struktūros. Kortelę su svarbiausia politika reikėtų dėti deimanto formos viršuje. Po ja reikia vieną šalia kitos reikia dėti dvi korteles, kuriose nurodytos kitos svarbios politikos. Deimanto vidurį turėtų sudaryti trys kortelės, kuriose pateiktos vidutinės svarbos politikos. Po jomis reikėtų dėti korteles su dar mažiau svarbiomis politikomis, ir galiausiai deimanto apačioje dedama viena kortelė, kurioje nurodyta politika, mažiausiai aktuali priklausomai nuo dalyvių kontekstų. 5. Paprašykite grupių pristatyti savo deimantus kitiems ir paaiškinti, kodėl toks jų pasirinkimas.

<p>Aptarimas ir įvertinimas</p>	<p><i>Užduokite dalyviams šiuos klausimus:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ką jums reiškia „aktualu“? Kaip šį žodį apibrėžėte atlikdami šį pratimą? 2. Kurios politikos, visų grupių nuomone, aktualiausios? Kodėl? 3. Kuo skiriasi grupių deimantai? 4. Kaip vietinės politikos veikia jaunimo dalyvavimą? 5. Ar esate patenkinti savo darbo rezultatu? Kodėl? 6. Kaip prisidėjote prie viso derybų proceso? 7. Ko išmokote iš šios užduoties?
<p>Variacijos</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vietoje sektorių politikų pristatymo fasilitatorius gali paklausti dalyvių, kokios jaunimui svarbios politikos egzistuoja jų vietinėse bendruomenėse ar regionuose. 2. Jei dalyviai susipažinę su chartija, fasilitatorius gali patikrinti, ką jie prisimena apie chartijoje pateiktą informaciją, susijusią su sektorių politikomis.
<p>Pridėti dokumentai</p>	<p>Politikų deimantas – kortelių rinkinio pavyzdys</p>

POLITIKŲ DEIMANTAS – kortelių rinkinio pavyzdys

<p>Sporto, laisvalaikio ir visuomeninio gyvenimo politika</p>	<p>Jaunimo užimtumo skatinimo politika</p>
<p>Specialioji kaimo vietovių politika</p>	<p>Jaunimo dalyvavimą skatinanti politika</p>
<p>Tvarios plėtros ir aplinkosaugos politika</p>	<p>Antidiskriminacinė politika</p>
<p>Transporto politika</p>	<p>Sveikatos politika</p>
<p>Mobilumo ir mainų programų politika</p>	

Žmonės – sumuštiniai

Pavadinimas	<p>Žmonės – sumuštiniai</p> <p><i>Šaltinis: Training course on active youth participation, EYC, Strasbourg, 2007.</i></p>
Tema	Susipažinimas ir jaunimo dalyvavimo realybės apžvalga
Užuomina	Aš ir jaunimo aktyvumo realybė mano kontekste
Grupės dydis	12–35
Laikas	1 valanda
Tikslai	<ul style="list-style-type: none"> – susipažinti; – pasidalinti jaunimo dalyvavimo realijomis, susijusiomis su dalyvių bendruomenėmis ir organizacijomis; – nagrinėti jaunimo dalyvavimo patirtį.
Pasiruošimas	Reikia paruošti didelę patalpą ar erdvę su pažymėtais keturiais teminiais kampais, kuriuose dalyviai dalinsis patirtimi.
Medžiagos	A3 formato popieriaus lapai, rašikliai ar kreidelės, muzika

<p>Instrukcija</p>	<p>Atskiras pasiruošimas – 15 minučių Kiekvienas dalyvis gauna po du A3 formato popieriaus lapus ir rašiklių ar kreidelių.</p> <p>Ant kiekvieno iš lapų jie gali nupiešti ar aprašyti šiuos savo gyvenimo / patirties aspektus:</p> <ul style="list-style-type: none"> – asmeninį (šeima, studijos, laisvalaikis...); – organizaciją / darbą; – bendruomenę / jaunimą – charakteristiką; – jaunimo dalyvavimo patirtį (susijusią veiklą). <p>Dalijimasis – 40 minučių Kai dalyviai bus pasirengę, jie turės apsirengti kaip „žmonės-sumuštiniai“, būdami tarp dviejų A3 formato popieriaus lapų (vienas popieriaus lapas – priekyje, kitas – ant nugaros).</p> <p>Tada jie susirenka didelės patalpos ar erdvės su keturiais tematiniais kampais, kurie turi atitikti ant A3 formato popieriaus lapų pavaizduotas temas, viduryje.</p> <p>Paaiškinama kiekvieno kampo tema ir dalyviams nurodoma, kad bus keturi raundai, o viso pratimo metu jie turės apsilankyti kiekviename šių kampų.</p> <p>Skambant muzikai dalyviai gali susimaišyti ir apžiūrėti vieni kitų „sumuštinis“.</p> <p>Mentoriui sustabdžius muziką dalyviai turi pasirinkti vieną kampą ir pasidalinti mintimis apie „sumuštinys“ nurodytą temą (pvz., organizaciją / darbą).</p> <p>Po 10 minučių vadovas vėl paleidžia muziką, o „žmonės-sumuštiniai“ turi susirinkti viduryje. Muzikai nustojus groti jie pasirenka naują kampą. Tai kartojama keturis kartus.</p>
<p>Aptarimas ir įvertinimas</p>	

Peiliai ir šakutės

Pavadinimas	Peiliai ir šakutės <i>Šaltinis: PLA Notes (2001), Issue 42, pp. 66-68, IIED London, Josh Levene</i>
Tema	Dalyvavimo principai
Užuomina	Dalyvauti ar nedalyvauti?
Grupės dydis	6-20
Laikas	60 minučių
Tikslai	<ul style="list-style-type: none"> - supažindinti dalyvius su kai kuriais iš dalyvavimo principų; - išsiaiškinti, kaip galios suteikimas priklauso nuo skaidrumo ir dalijimosi; - patirti, ką reiškia būti situacijoje, kurioje dalyvavimas yra sudėtinga užduotis.
Pasiruošimas	Dalyvių grupėje rasti vieną žmogų, kuris atskleistų slaptą žaidimo taisyklę.
Medžiagos	Peilis ir šakutė Konferencinė lenta, popierius, rašikliai

<p>Instrukcija</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dalyviai susėda ratu. 2. Pasakykite kiekvienam, kad žaidimo taisyklės bus aiškinamos tik vieną kartą, todėl jie turi atidžiai klausytis. 3. Paaiškinkite, kad norite, jog kiekvienas susikauptų ir galvotų, kaip jie jaučiasi žaidimo metu. 4. Dalyvių paprašoma perduoti peilį ir šakutę (sukryžiuotus arba nesukryžiuotus) šalia sėdinčiam žmogui. Tai darydami jie turi sakyti visai grupei, ar peilis ir šakutė „sukryžiuoti“, ar „nesukryžiuoti“. Tada vadovas jiems pasako, ar jie teisūs, ar ne. 5. Daugiau nurodymų nebepateikite, net jei kažkam kyla klausimų. 6. Vadovas pradeda užduotį. Slapta taisyklė – pranešimas „sukryžiuota“ ar „nesukryžiuota“ priklauso ne nuo peilio ir šakutės, o nuo kalbančiojo kojų padėties – ar jos sukryžiuotos, ar ne. Peilį ir šakutę dalyviai gali dėti bet kaip, tačiau jie bus teisūs tik tokiu atveju, jei jų pranešimas atitiks jų kojų padėtį. 7. Maždaug po 10 minučių sustabdykite žaidimą, kadangi per tiek laiko dalyviai paprastai patiria įvairiausių emocijų. 8. Paklauskite žaidimo taisyklės nesupratusių asmenų, kaip jie jaučiasi. Ant konferencinės lentos užrašykite jų atsakymus. 9. Paklauskite žaidimo taisyklę supratusių asmenų, kaip jie jaučiasi. Užrašykite jų atsakymus 10. Paprašykite, kad kas nors iš grupės paaiškintų slaptą taisyklę visai grupei. 11. Paklauskite slaptą taisyklę supratusių žmonių, kodėl jie neatskleidė jos kitiems (jie tai padaro labai retai).
<p>Aptarimas ir įvertinimas</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Paklauskite dalyvių, kokią sąsają jie mato tarp savo patirties atliekant šį pratimą (ir ką jie patiria jo metu) ir dalyvavimo. Kurie dalyvavimo aspektai buvo paliesti šio pratimo metu? 2. Padalinkite dalyvius taip, kad jie galėtų dirbti mažose diskusijų grupėse (į dvi ar keturias grupes). Kiekviena grupė turėtų išnagrinėti šias klausimų grupes: <ol style="list-style-type: none"> a. Kai iš manęs atimamos galios, aš jaučiuosi... b. Tiems, dėl kurių netekau galios, jaučiu... c. Pavyzdžiai – ... <p>A grupė</p>

	<p>d. Negalime dalyvauti, kai...</p> <p>B grupė</p> <p>e. Kai man suteikiamos galios aš jaučiuosi...</p> <p>f. Tiems, kurie man suteikė galių, jaučiu...</p> <p>g. Pavyzdžiai – ...</p> <p>h. Galime dalyvauti, kai...</p> <p>3. Jei yra daugiau nei dvi grupės, paprašykite, kad A grupės klausimus nagrinėjančios grupės nariai ir B grupės klausimus nagrinėjantys dalyviai susirinktų į vieną grupę. Jie turi pasidalinti mintimis ir užrašyti jas ant lentos su popieriaus lapais.</p> <p>4. Paprašykite grupių pristatyti darbo rezultatus.</p> <p>5. Pradėkite bendrą diskusiją apie dalyvavimo pranašumus ir nedalyvavimo trūkumus.</p>
<p>Patarimai falicitatoriui</p>	<p>– diskusiją pradedantis žmogus, kuriam prieš žaidimo pradžią pranešėte slaptą taisyklę, turėtų sėdėti rate priešais jus, kad abu galėtumėte stebėti, ar dalyvių kojos sukryžiuotos, ar ne.</p> <p>– naudodami šį pratimą būkite jautrūs, kadangi jo metu žmonės gali tapti įžeidūs ir emocionalūs.</p>
<p>Variacijos</p>	<p>– diskusijos metu galima daugiau dėmesio skirti dalijimosi informacija svarbai, faktams ir taisyklėms suteikiant žmonėms galių dalyvauti.</p> <p>– šį pratimą galima naudoti pristatant chartijoje propaguojamą požiūrį į jaunimo dalyvavimą remiantis teisėmis, priemonėmis, erdve, galimybe ir palaikymu (RMSOS).</p>

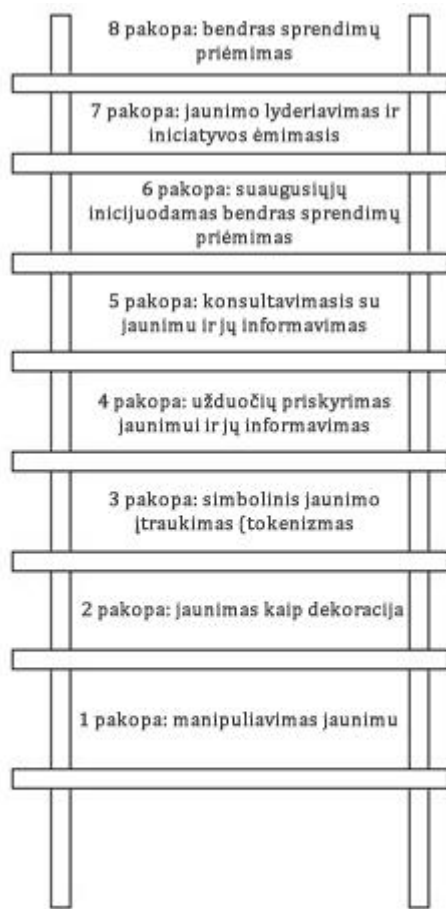
Dalyvavimo kopėčios

Pavadinimas	Dalyvavimo kopėčios <i>Šaltinis: Training Course on the Development and Implementation of Participation Projects at Local and Regional Level, EYC, Strasbourg, 2005</i>
Tema	Dalyvavimo projektų vykdymas
Užuomina	Kiek jūsų projektas susijęs su „dalyvavimu“?
Grupės dydis	Bet koks
Laikas	90 minučių
Tikslai	<ul style="list-style-type: none"> – apmąstyti galimus jaunimo dalyvavimo laipsnius remiantis projekto struktūra; – pristatyti dalyvavimo kopėčių sąvoką; – pateikti jaunimo dalyvavimo projektuose laipsnių vertinimo sistemą; – rinkti mintis apie dalyvavimo projektų kriterijus.
Pasiruošimas	Reikia popieriuje nupiešti didelį Roger Hart dalyvavimo kopėčių vaizdą (arba pavaizduoti jį ant grindų naudojant lipnią juostą).
Medžiagos	Jokių

Instrukcija	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pristatykite jaunimo dalyvavimo laipsnių / lygių sąvoką ir dalyvavimo kopėčių modelį. 2. Paprašykite dalyvių pagalvoti apie tai, kuri dalyvavimo kopėčių pakopa geriausiai atspindi jaunimo dalyvavimo projekte ar bendruomenėje laipsnį. 3. Paprašykite dalyvių atsistoti šalia atitinkamos kopėčių pakopos. 4. Apklauskite dalyvius: kurioje dalyvavimo kopėčių vietoje yra jūsų projektas? Iš kur tai žinote? 5. Paraginkite dalyvius pateikti minčių apie galimus būdus, padedančius užtikrinti, kad jaunimui suteikiama daugiau galimybių dalyvauti jų projekte. 6. Asmeninė refleksija: kurią iš minčių, pateiktų vykdant minčių lietu, galiu panaudoti savo projekte? Kodėl ir kaip?
Aptarimas ir įvertinimas	<p>Užduokite dalyviams šiuos klausimus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ar, jūsų nuomone, dalyvavimo kopėčių modelis naudingas jūsų asmeniniame darbe ir situacijoje? 2. Kokie šio modelio apribojimai?
Patarimai falicitatoriui	<p>Paaškindite, kad šios užduoties tikslas – ne pasiekti aukščiausią kopėčių pakopą, ir kad aukščiausi laipteliai nebūtinai reiškia, kad jie geriausi! Taip pat galite naudoti pakopas be numeracijos arba ne kopėčias, o kitą formą (pvz., gėlę, žr. priede).</p>
Variacijos	<p>Ši užduotis gali būti susijusi ne tik su jaunimo projektais, bet ir su jaunimo aktyvumu skirtingose institucijose ar organizacijose.</p>
Pridėti dokumentai	<p>Dalyvavimo kopėčių sąvokos aprašas (šaltinis: 1 šio vadovo skyrius)</p>

DALYVAVIMO KOPĖČIOS – paaiškinimas

Naudojama iš: Hart, R., Children's participation from tokenism to citizenship, UNICEF Innocenti Research Centre, Florence 1992.

8 pakopa: bendras sprendimų priėmimas

Projektus ar idėjas inicijuoja jaunimas, kviečiantis suaugusiuosius dalyvauti sprendimų priėmimo procese kaip partnerius.

7 pakopa: jaunimo lyderiavimas ir iniciatyvos ėmimas

Projektus ar idėjas inicijuoja ir jiems vadovauja jaunimas; suaugusieji gali būti pakviesti suteikti reikiamos pagalbos, tačiau projektą galima vykdyti be jų įsikišimo.

6 pakopa: suaugusiųjų inicijuojamas bendras sprendimų priėmimas

Suaugusieji inicijuoja projektus, tačiau jauni žmonės kviečiami bendrai priimti sprendimą ir prisiimti atsakomybę kaip lygiaverčiai partneriai.

5 pakopa: konsultavimasis su jaunimu ir jų informavimas

Projektus inicijuoja ir vykdo suaugusieji, tačiau jaunimas pataria ir siūlo savo mintis bei yra informuojamas, kokią reikšmę šie pasiūlymai turi priimant galutinį sprendimą ar gaunant rezultatus.

4 pakopa: užduočių priskyrimas jaunimui ir jų informavimas

Projektus inicijuoja ir vykdo suaugusieji; jaunimas skatinamas prisiimti konkrečius vaidmenis ar užduotis, tačiau jie žino, kokia jų reali reikšmė projekte.

3 pakopa: simbolinis jaunimo įtraukimas (tokenizmas)

Jaunimui suteikiami tam tikri projekto vykdymo vaidmenys, tačiau realiai jie neturi jokios įtakos priimant sprendimus. Sukuriama iliuzija (tikslingai ar netikslingai), kad jaunimas dalyvauja, kai iš tiesų jie negali rinktis, kokių veiksmų imasi ir kaip juos atlieka.

2 pakopa: jaunimas kaip dekoracija

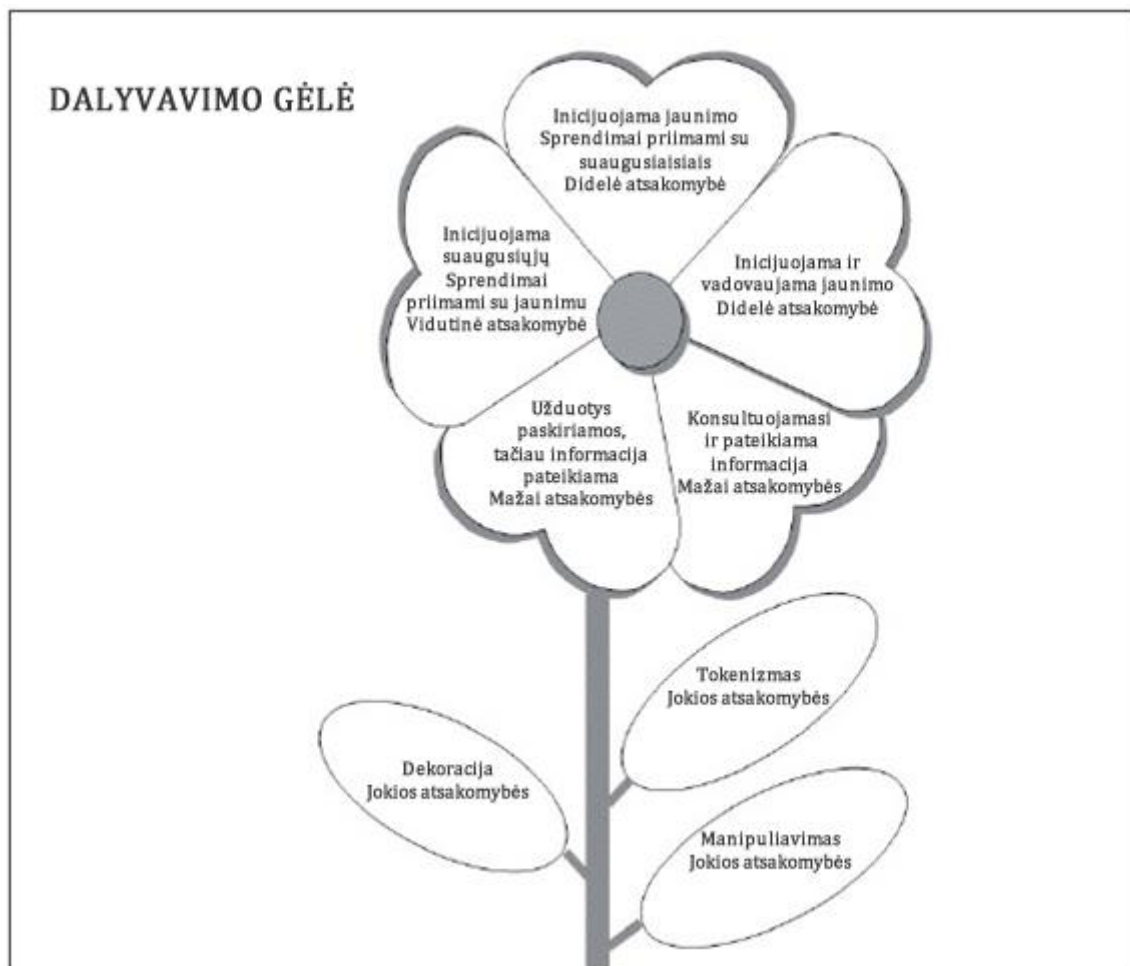
Jauni žmonės reikalingi projekte kaip jaunimo – mažiau teisių turinčios grupės – atstovai. Jaunimui nesuteikiamas reikšmingas vaidmuo (išskyrus tai, kad jie dalyvauja) ir, kaip nutinka su visomis dekoracijomis, projekte ar organizacijoje jaunimas pateikiamas matomoje vietoje, kad būtų lengvai pastebimi pašalinių asmenų.

1 pakopa: manipuliavimas jaunimu

Jaunimas kviečiamas dalyvauti projekte, tačiau jis neturi jokios įtakos priimant sprendimus ir gaunant rezultatus. Iš tiesų jaunimo buvimas naudojamas siekiant kitų tikslų, pvz., laimėti vietinius rinkimus, sudaryti geresnį institucijos įvaizdį arba gauti papildomų lėšų iš jaunimo dalyvavimą palaikančių institucijų.

DALYVAVIMO GĖLĖ – paaiškinimas

Šaltinis: CHOICE for Youth and Sexuality Foundation, the Netherlands, inspired by Roger Hart's ladder of participation

Susitikimas su meru

Pavadinimas	Susitikimas su meru <i>Šaltinis: Training course on active youth participation, EYC, Strasbourg, 2007.</i>
Tema	Bendradarbiavimas tarp nevyriausybinių organizacijų (NVO) ir vietos valdžių (VV)
Užuomina	Suburkime komandą
Grupės dydis	12–35
Laikas	120 minučių
Tikslai	<ul style="list-style-type: none"> – priversti dalyvius pažvelgti į savo pačių jaunimo dalyvavimo patirtį; – skatinti nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžių apmąstymus apie bendravimo ir bendradarbiavimo strategijas; – nustatyti tobulintinus aspektus.
Pasiruošimas	Nukopijuoti ir galbūt pritaikyti svarstomą problemą, paskirti komandą iš vietos valdžios; nustatyti susitikimo vietą
Medžiagos	Atitinkami rūbai vietos valdžių atstovams (pvz., kaklaraiščiai, švarkai ir pan.)
Instrukcija	<p>1. Problemos nagrinėjimas darbo grupėse – 45 minutės</p> <p>Dalyviai paskirstomi į mažas grupes. Kiekviena grupė atstovauja jaunimo bendruomenės centrui (NVO). Visos grupės gauna tokią pačią svarstomą problemą ir jos turi ruošti susitikimui su vietos valdžiomis. Svarstoma problema aprašyta kvietimo formos laiške, kuriuo komanda kviečiama susitikti ir pasiruošti konsultaciniam susitikimui su meru ir kitais vietos valdžių atstovais. Fasilitatorius stebi visas grupes, kad įsitikintų, jog dalyviai tinkamai suprato užduotį, ir padėtų išsiaiškinti visus dalyviams kylančius klausimus. Jei yra kelios grupės, fasilitatorius gali imtis bendro nevyriausybines jaunimo organizacijos, organizuojančios susitikimą su meru, koordinatoriaus vaidmens.</p>

Svarstoma problema:

Kvietimas iš „Tiesiog daryk“ – bendros jaunimo organizacijos – koordinatoriaus Gerb. Komandos nariai,
Visi dirbame kartu jaunimo bendruomenės centre, Strasbūro miesto regione. Jau kelis mėnesius pastebima vis daugiau ženklų, rodančių, jog jaunimas nepatenkintas savo situacija (gyvenimo sąlygomis, darbo situacija ir t. t.). Neseniai per keletą atskirų nedidelių renginių kai kurie jauni žmonės pradėjo išūliai reikšti savo nepasitenkinimą (niokodami sporto centrą, prekybos centrus ir pan.). Prieš dvi savaites grupė jaunuolių įsivėlė į konfliktą su policijos pareigūnais ir kilo muštynės. Šio konflikto metu buvo sunkiai sužalotas jaunuolis, kuris paguldytas į ligoninę, dar du jaunuoliai suimti.

Nuo šių įvykių situacija vis blogėja:

- kai kurie jaunuoliai regione pradėjo padeginėti automobilius ir sudeginama vis daugiau automobilių;
- tokie įvykiai prasidėjo ir kitose miesto srityse;
- kiekvieną naktį vyksta konfliktai su policija;
- kiti jaunuoliai norėjo parodyti, kad yra kitų būdų išreikšti nepasitenkinimą, todėl pradėjo rengti taikius išpuolius, degindami savo asmens tapatybės korteles ir bandydami parodyti, kad net jei teisiškai jie yra lygiaverčiai piliečiai, realybė yra kitokia, kadangi, šių jaunuolių nuomone, jie neturi tokių pačių teisių ir galimybių.

Mums, dirbantiems jaunimo bendruomenės centre, laikas imtis kažkokių veiksmų!

Todėl organizuosime organizacijos susirinkimą, kurio metu dirbsime dviem kryptimis:

1. Sudarysime artimoje ateityje vykdomų veiksmų planą: ką daryti konkrečiai ir išvengti tokių incidentų ateityje.
2. Kursime tolimesnių veiksmų planą: po metų vyks vietiniai rinkimai, todėl reikėtų pasinaudoti šia galimybe pradėdant daryti poveikį vietos valdžioms jau dabar ir suformuluoti strateginį pasiūlymą, įskaitant darbo kryptis, edukacinę požiūrį, etapus ir konkrečius veiksmus.

Anksčiau minėti įvykiai taip pat prasidėjo kituose

miesto regionuose. Kiti mūsų organizacijos padaliniai, veikiantys šiuose regionuose, taip pat organizuoja tokį susirinkimą.

Po mūsų susirinkimo bus organizuojamas kitas susirinkimas su Strasbūro savivaldybės ir kitais atstovais iš kitų regionų jaunimo struktūrų, kuriems pristatysime savo pasiūlymus / strategijas.

Užduotis – du mūsų atstovai turės aiškiai pristatyti mūsų strategiją.

Dėkojame už bendradarbiavimą ir iki susitikimo. „Tiesiog daryk“ koordinatorius.

(Pastaba: svarstomą problemą / kvietimą reikia pritaikyti pagal užduoties tikslus ir veiklą.)

Pasirinktų vietos valdžios atstovų vaidmenys ir rekomendacijos

Vaidmenys

- meras;
- politikos patarėjas vidaus ir saugumo klausimais;
- mero pavaduotojas jaunimo reikalams.

Šiuos vaidmenis gali prisiimti komandos nariai, kurie neatsakingi už šio pratimo pristatymą, pagalbą ar apklausos vykdymą.

Instruktavimo rekomendacijos

- trys vietos valdžių atstovai turėtų skirtingai žiūrėti į savo įsikišimą. Pavyzdžiui: meras – ieškoti greito ir veiksmingo sprendimo, tinkančio visam miestui (atsižvelgiant į savo kolegų argumentus); politinis patarėjas – turi užtikrinti piliečių saugumą, palaiko įstatymus ir tvarką, nepasitiki jaunimo atsakomybe; mero pavaduotojas – atsakingas už jaunimą ir palaiko ryšį su nevyriausybine jaunimo organizacija, todėl palaiko tokį sprendimą, prie kurio prisidėtų ir būtų palaikomas jaunimas ir nevyriausybines jaunimo organizacijos bei jų dalyvavimas būtų ilgalaikis.
- pradėjus simuliaciją dalyviai gali laisvai improvizuoti, kaip jie įsivaizduoja tikrą susitikimą, tačiau jiems gali reikėti šiek tiek laiko visiems iš anksto pasiruošti, kad jie išsiaiškintų savo dalyvavimo pobūdį.

	<p>– meras vadovauja susitikimui, nes jis yra šeimininkas.</p> <p>2. Jaunimo organizacijų ir vietos valdžių susitikimas – 30 minučių Kiekviena nevyriausybinė jaunimo organizacija (darbo grupė) siunčia du organizacijos narius į susitikimą su meru; deja, „Tiesiog daryk“ „koordinadorius“ dalyvauti susitikime negali.</p> <p>Meras pradeda susirinkimą ir paskelbia ilgiausią galimą susitikimo trukmę, kuri yra 30 minučių).</p> <p>Susirinkimo tikslas – aptarti nevyriausybinės jaunimo organizacijos pasiūlymus ir nuspręsti, kokie galimi dabartinės situacijos sprendimo būdai.</p> <p>Likę dalyviai yra aktyvūs susitikimo stebėtojai. Jie, per fasilitatorių, gali siųsti pastebėjimus, kuriuos gauna jų kolegos, susirinkime atstovaujantys savo nevyriausybinei organizacijai.</p> <p>3. Vaidmenų susiejimas su realybe Vaidmenis su realybe reikėtų susieti prieš išklausant nuomonių apie šį pratimą. Fasilitatorius gali pasirinkti metodą.</p>
<p>Aptarimas ir įvertinimas</p>	<p>1. Jausmai: – Bendri? Darbo grupėse aptariant svarstomą problemą? Simuliacijos metu?</p> <p>2. Eiga: – Ar buvo lengva ruošti strategijas darbo grupėse? Kodėl?</p> <p>3. Rezultatai: – Ką manote apie rezultatus? Ar pasiūlymai aktualūs? Ko trūksta? Ar pastebėjote kokių nors aspektų, kuriuos galima tobulinti jūsų praktikoje?</p> <p>4. Sąsajos su realybe: – Ar šis pratimas kuo nors susijęs su realybe? – Ko išmokote iš šio pratimo? Ką galite panaudoti savo praktikoje? – Ar turite kokių nors komentarų ar patarimų dėl bendradarbiavimo su vietos valdžiomis?</p>

Dalyvavimo tinklelis

Dalyvavimo tinklelis	
Pavadinimas	Dalyvavimo tinklelis Šaltinis: Clare Lardner, Clarity company, www.clarity-scotland.pwp.blueyonder.co.uk
Tema	Galia lyginant ją su dalyvavimu projekte
Užuomina	Kam suteikiama galia?
Grupės dydis	Bet koks
Laikas	60 minučių
Tikslai	<ul style="list-style-type: none"> – suvokti dalyvavimo dimensijų sudėtingumą; – nustatyti galios suteikimo mastą, siūlomą įvairiomis dalyvavimo formomis ar organizuojant specialius projektus; – pateikti konkrečią priemonę, padedančią lyginti įvairias dalyvavimo formas.
Pasiruošimas	Paruošiant padalomąją medžiagą su pavaizduotu tinkleliu trumpai pristatomas „dalyvavimo skaidrumo modelis“.
Medžiagos	Padalomosios medžiagos su dalyvavimo skaidrumo modeliu kopijos
Instrukcija	<ol style="list-style-type: none"> 1. Paprašykite dalyvių pagalvoti apie konkretų jaunimo projektą, kuriame jie dalyvauja. Naudodami dalyvavimo skaidrumo modelį jie turėtų nustatyti, kokia galia suteikiama suaugusiesiems ir jaunimui šiame projekte. 2. Paprašykite dalyvių pasidalinti savo darbo rezultatais grupėse po keturis žmones. 3. Leiskite dalyviams pateikti komentarus, pastabas ar klausimus. 4. Pradėkite diskusiją tema „Kaip suteikiamų galių santykis veikia jaunimo dalyvavimą?“

<p>Aptarimas ir įvertinimas</p>	<p>Užduokite dalyviams šiuos klausimus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ar jus nustebino vertinimo rezultatai? Kodėl? 2. Ar išmokote ko nors naujo apie savo projektą? Ko? 3. Kiek, jūsų nuomone, šis modelis naudingas jūsų darbe su jaunimu? 4. Ko, jūsų manymu, reikia norint pasiekti „idealų“ dalyviams suteikiamos galios santykį?
<p>Pridėti dokumentai</p>	<p>Padalomoji medžiaga su dalyvavimo skaidrumo modeliu</p>

DALYVAVIMO SKAIDRUMO MODELIS

Šaltinis: Clare Lardner, Clarity company, www.clarity-scotland.pwp.blueyonder.co.uk

Suaugusieji inicijuoja projekto idėją	←→	Jaunimas inicijuoja projekto idėją
Suaugusieji nusprendžia, kokia bus dienotvarkė (remiantis aptarimu)	←→	Jaunimas nusprendžia, kokia bus dienotvarkė (remiantis aptarimu)
Suaugusieji priima sprendimus	←→	Jaunimas priima sprendimus
Suaugusieji turi didžiausią dalį informacijos, būtinos norint priimti sprendimus	←→	Jaunimas turi didžiausią dalį informacijos, būtinos norint priimti sprendimus
Suaugusieji imasi veiksmų, kad vykdytų sprendimus	←→	Jaunimas imasi veiksmų, kad vykdytų sprendimus
Dalyvavimo struktūra atkartoja suaugusiųjų dalyvavimo būdą (gana formalus)	←→	Dalyvavimo struktūra atkartoja jaunimo dalyvavimo būdą (gana neformalus)
Suaugusiesiems suteikiama galia	Abiejų šalių dalijimasis galiomis	Jaunimui suteikiama galia

Dalyvavimo sniego gniūžtė

Pavadinimas	Dalyvavimo sniego gniūžtė
Tema	Dalyvavimo apibrėžimas Dalyvavimas sprendimų priėmimo procese
Užuomina	Ar jaunimo dalyvavimas jums reiškia tą patį, ką man?
Grupės dydis	8, 16 arba 24 dalyviai
Laikas	60 minučių
Tikslai	<ul style="list-style-type: none"> – žodžiais išreikšti skirtingas jaunimo dalyvavimo sampratas; – apmąstyti skirtingas jaunimo dalyvavimo sampratas, sąvokas ir aspektus; – apgalvoti dalyvių įsitraukimą į sprendimų priėmimo procesą.
Pasiruošimas	Jokio
Medžiagos	Konferencinė lenta, rašikliai
Instrukcija	<ol style="list-style-type: none"> 1. Paprašykite dalyvių ant popieriaus lapo užrašyti jaunimo dalyvavimo apibrėžimą (individualus darbas). 2. Dalyviai susiranda partnerius ir dirba poromis. Kiekvienas jų turi pristatyti savo apibrėžimą ir tada iš jų turi sukurti vieną bendrą apibrėžimą. 3. Tada viena pora susijungia su kita pora ir darbas vyksta grupėse po keturis žmones. Kiekviena pora pristato savo sukurtą apibrėžimą, o tada abi poros turi suformuluoti visiems keturiems grupės nariams priimtina apibrėžimą. 4. Keturių žmonių grupės susijungia su kita grupe ir dirbama grupėse po aštuonis žmones. Pristatomi visi apibrėžimai, po to reikia sukurti visiems grupės nariams tinkamą apibrėžimą. 5. Bendros diskusijos metu kiekviena grupė pristato savo apibrėžimą ir skiriama laiko komentarams ir paaiškinimams. 6. Palyginimui pateikite keletą „oficialių“ jaunimo dalyvavimo apibrėžimų.

Aptarimas ir įvertinimas	Diskusija apie rezultatus (apibrėžimus): <ol style="list-style-type: none"> 1. Kiek panašūs skirtingų grupių apibrėžimai? 2. Kokie pagrindiniai skirtumai? 3. Su kokiais jaunimo dalyvavimo aspektais susiję šie apibrėžimai? 4. Ar sunku buvo priimti bendrus sprendimus? Kodėl? 5. Kiek buvote pasiruošę nusileisti ar pašalinti tam tikras savo apibrėžimo dalis, kad priimtumėte bendrą sprendimą? 1. Apklausa apie sprendimų priėmimo procesą: <ol style="list-style-type: none"> 1. Koks buvo jūsų vaidmuo formuluojant apibrėžimus skirtingais etapais (poromis, grupėse po keturis žmones ir t. t.)? Kaip jautėtės? 2. Ar jums buvo suteikta tiek erdvės dalyvauti, kiek norėjote arba kiek reikėjo? Jei ne, kodėl? 3. Kas padėjo jums dalyvauti? 4. Kas trukdė dalyvauti? 5. Kaip dalyvavimo apibrėžimas, pateiktas per bendrą diskusiją, susijęs su jūsų dalyvavimo atliekant šį pratimą patirtimi?
Variacijos	Turėtų būti įdomu pasiskirti kelis stebėtojus, kurie sektų procesą ir pateiktų atsiliepimų apie tai, kokia eiga dirbo skirtingos grupės ir kokias strategijas naudojo. Žmonės nebūtinai žino savo vaidmenis ar savo elgesio būdus.

Dalyvavimo laiko planavimo juosta

Dalyvavimo laiko planavimo juosta	
Pavadinimas	Dalyvavimo laiko planavimo juosta <i>Šaltinis: nežinomas</i>
Tema	Jaunimo dalyvavimo patirties pristatymas
Užuomina	Kokia jūsų patirtis?
Grupės dydis	4–25
Laikas	30–60 minučių

Tikslai	<ul style="list-style-type: none"> – pasidalinti dalyvių patirtimi dalyvaujant veikloje; – pagalvoti apie skirtingus būdus, kaip žmonės gali dalyvauti kai kurių organizacijų veikloje ar vietinių bendruomenių gyvenime; – sukurti sistemą, padėsiančią planuoti aktyvesnį jaunimo įsitraukimo į veiklą.
Pasiruošimas	Jokio
Medžiagos	<p>Labai didelis popieriaus lapas, kad jame užtektų vietos kiekvienam dalyviui pavaizduoti savo laiko planavimo juostą</p> <p>Įvairių spalvų pieštukai, rašikliai, spalvotas popierius, žirkklės, klėjai, lipni juosta, paveikslėliai iš senų žurnalų ir t. t.</p>
Instrukcija	<ol style="list-style-type: none"> 1. Naudodami turimas medžiagas dalyviai turi nupiešti laiko planavimo juostą, kurioje pažymėti įvykiai, atspindintys svarbiausią dalyvių patirtį, susijusią su jaunimo dalyvavimu, pvz.: <ul style="list-style-type: none"> - kaip ir kada jie dalyvavo organizacijų, grupių ar bendruomenių veikloje; - kaip ir kada jie dalyvavo jaunimo dalyvavimą stiprinančioje ar skatinančioje veikloje. 3. Dalyviai pristato savo laiko planavimo juostas ir pasakoja apie savo patirtį, susijusią su jaunimo dalyvavimu.
Aptarimas ir įvertinimas	<p>Užduokite dalyviams šiuos klausimus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kokio tipo dalyvavimo patirtis dažniausia? 2. Kokie faktoriai skatina jaunimą, įskaitant jus pačius, dalyvauti? 3. Ar galite, pamatę visų laiko planavimo juostas, pateikti kokių nors nors elementų, kurių į juostą neįtraukėte, tačiau suvokiate, gal galėjote įtraukti? 4. Ar, jūsų nuomone, visi pateikti elementai susiję su dalyvavimu? Kaip?

Patarimai falicitatoriui	<ul style="list-style-type: none"> – paprašykite dalyvių nupiešti savo laiko planavimo juostas taip, kad jos visos susikirstų popieriaus lapo viduryje (kaip saulės spinduliai, saulei esant per vidurį). Šis centrinis taškas simbolizuoja jūsų mokymo įvykį; – jei grupė didesnė nei 16 žmonių, galima piešti ir pristatyti piešinius mažesnėse grupėse.
Variacijos	Piešiant dalyvavimo laiko planavimo juostą galima pabrėžti konkretesnius dalyvavimo klausimus, pvz., konkrečias dalyvavimo formas, lygmenis (Europos, šalies, vietiniu) ir pan.

Teisės ir dalyvavimas	
Pavadinimas	Teisės ir dalyvavimas
Tema	Su jaunimo dalyvavimu susijusios teisės
Užuomina	Kokios mano teisės?
Grupės dydis	Mažiausiai 8
Laikas	90 minučių
Tikslai	<ul style="list-style-type: none"> – apžvelgti skirtingas teises, kurios turi būti suteiktos jaunimui norint dalyvauti; – išnagrinėti jaunimo teisių ir dalyvavimo sąsajas; – apmąstyti, kaip žiūrima į jaunimo teises skirtinguose vietiniuose kontekstuose.
Pasiruošimas	Jokio
Medžiagos	Konferencinė lenta ir rašikliai

<p>Instrukcija</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Suskirstykite dalyvius į grupes po keturis ar po šešis žmones. 2. Paprašykite kiekvienos grupės per penkias minutes užrašyti kuo daugiau su dalyvavimu susijusių teisių pavyzdžių (pavyzdžiai – teisės, kurios jaunimui turi būti suteiktos, kad jie galėtų dalyvauti savo vietinės bendruomenės ar regiono gyvenime). 3. Atsakymus sužinokite bendros diskusijos metu. 4. Paprašykite kiekvienos grupės iš sąrašo išsirinkti 10 teisių, kurios, dalyvių nuomone, svarbiausios siekiant reikšmingo jaunimo dalyvavimo. 5. Leiskite grupėms pristatyti savo sąrašus. 6. Paraginkite visus bendrai aptarti juos.
<p>Aptarimas ir įvertinimas</p>	<p>Su grupinio darbo rezultatais susiję klausimai:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kuo sąrašai skiriasi (kokias teises paminėjo visos ar bent dauguma grupių)? 2. Kokios teisės nepateiktos kiekviename sąraše? Kodėl jos nepateiktos? 3. Kokiais kriterijais rėmėtės nustatydami, ar teisė yra „svarbiausia“ norint dalyvauti, ar ne? 4. Kaip grupės susitarė dėl šių kriterijų? 1. Klausimai, susiję su teisėmis bendrai: 5. Kaip dalyvių į sąrašus įtrauktos teisės susijusios su jaunimo dalyvavimu? 6. Ar šias teises galima laikyti žmogaus teisėmis? Kodėl? <p>Klausimai, susiję su vietine dalyvių situacija:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kokių teisių nepaisoma jūsų vietiniame kontekste? Kodėl? 2. Kaip jaunimas gali reikalauti šių teisių?

RMSOS šarados

<p>Pavadinimas</p>	<p>RMSOS šarados</p> <p><i>Šaltinis: Training Course on the Development and Implementation of Participation Projects at Local and Regional Level, EYC Strasbourg, 2005</i></p>
---------------------------	---

Tema	Pirmieji išpūdžiai apie chartiją
Užuomina	Kas yra RMSOS?
Grupės dydis	15–30
Laikas	40 minučių
Tikslai	<ul style="list-style-type: none"> – apmąstyti su „jaunimo dalyvavimu“ susijusias sąvokas, apimtį ir skirtingus jo supratimo būdus; – išanalizuoti skirtingų dalyvavimo sąvokų ryšį su dalyviu darbu ir kasdieniu gyvenimu; – pradėti diskusiją apie jaunimo požiūrius į dalyvavimą.
Pasiruošimas	Reikia pateikti supaprastintą chartijos versiją, tiksliau, nurodyti, kas tai yra, kam ji skirta ir kaip ji veikia atskirus žmones.
Medžiagos	Chartija ir jaunimui pritaikyta chartijos versija. Konferencinė lenta.
Instrukcija	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pristatykite penkis RMSOS elementus: <ul style="list-style-type: none"> a. teisė (right); b. priemonė (means); c. erdvė (space); e. palaikymas (support). d. galimybės (opportunities); 2. Paprašykite dalyvių pasiskirstyti į grupes, kurias sudarytų nuo trijų iki šešių žmonių. Kiekviena grupė turi aptarti vieną iš RMSOS sąvokų ir pasiruošti atsakyti į šiuos klausimus: <ul style="list-style-type: none"> a. Ką, jūsų nuomone, ši sąvoka reiškia? b. Kokios įtakos ši sąvoka turi dalyvavimo rezultatams? 3. Paprašykite grupių paruošti kūrybišką pasirodymą (dainą, eilėraštį, etiudą, dramą, pantomimą, baletą ir pan.), kuriuo išreiškiamos pagrindinės diskusijos išvados. 4. Pakvieskite grupes pristatyti pasirodymus. 5. Paprašykite likusių dalyvių atspėti, kurie iš

	RMSOS elementų pristatomi, ir išanalizuoti eilėraščių, dainų ir pan.
Aptarimas ir įvertinimas	<p>Bendros diskusijos metu dalyvių galima paprašyti aptarti kiekvieną sąvoką ir pabandyti priimti visiems bendrą nuomonę, ką kiekviena sąvoka reiškia siejant ją su chartija ir jaunimo dalyvavimu.</p> <p>Taip pat galite paprašyti dalyviams atsakyti į šiuos klausimus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ką sužinojote apie jaunimo dalyvavimą šio pratimo metu? 2. Kiek RMSOS sąvoka aktuali jūsų situacijai?
Variacijos	Kad užduotis būtų įdomesnė, dalyviai turėtų atspėti, kokią sąvoką pristato kita grupė. Tokiu būdu būtų galima aiškiau nustatyti, ar visi dalyviai šias sąvokas interpretuoja vienodai.

Chartijos inscenizavimas	
Pavadinimas	Chartijos inscenizavimas <i>Šaltinis: Training Course on the Development and Implementation of Participation Projects at Local and Regional Level, EYC Strasbourg, 2005</i>
Tema	Chartija realybėje
Užuomina	Pabandykite naudoti chartiją kasdieniame gyvenime
Grupės dydis	10 ir daugiau
Laikas	40 minučių
Tikslai	<ul style="list-style-type: none"> – parodyti, kaip galima pakeisti situacijas naudojant chartiją; – nustatyti skirtingas jaunimo gyvenimo sritis, kuriose galima naudoti chartiją.

Pasiruošimas	<p>Padalomoji medžiaga, apibūdinanti skirtingus vaidmenis</p> <p>Priklausomai nuo dalyvių vaizduotės gali reikėti kitų priemonių</p>
Medžiagos	<p>Chartija ir jaunimui pritaikyta chartijos versija.</p> <p>Konferencinė lenta.</p>
Instrukcija	<ol style="list-style-type: none"> 1. Paskirstykite dalyvius į grupes, kurias sudarytų nuo keturių iki penkių žmonių. Paašškinkite dalyviams, kad jie turės inscenuoti konkrečią situaciją. 2. Grupėms paskirstykite vaidmenis. 3. Paprašykite grupių nustatyti, kokia chartijos dalis susijusi su šia konkrečia situacija. 4. Leiskite grupėms keletą minučių pasiruošti vaidinimui. 5. Paprašykite dalyvių suvaidinti situaciją prieš kitus pasitelkiant į pagalbą chartiją, kuri padės rasti problemos sprendimą. 6. Paraginkite dalyvius pasidalinti nuomonėmis apie šias situacijas ir pateiktus jų sprendimus.
Aptarimas ir įvertinimas	<p>Užduokite dalyviams šiuos klausimus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Koks buvo šio pratimo tikslas? 2. Kaip šiose situacijose galima naudoti chartiją kaip priemonę? 3. Kaip galėtumėte susieti etiudus su savo asmenine situacija? 4. Ar šis pratimas buvo naudingas? Kodėl?
Variacijos	<p>Kad vaidmenys būtų linksmesni, situacijoms pavaizduoti galima naudoti piešinėlius (žr. pridėtus pavyzdžius).</p>

Chartijos inscenizavimas – padalomoji medžiaga

Aprūpinimas būstu

Utopijoje aprūpinimo būstu situacija prasta. Ten pernelyg mažai būstų, kurių kaina būtų prieinama jaunimui. Savivaldybė neteikia informacijos apie būstus ir gana nenoriai teikia būsto paslaugas visiems, nes jų biudžetas ribotas. Komanda vaidina jaunuolių grupę, dalyvaujančią demonstracijoje prieš prastą aprūpinimo būstu situaciją Utopijoje (prieš tai perskaite straipsnį apie aprūpinimą būstu chartijos versijoje, parašytoje jiems suprantama kalba). Atvyksta vietos valdžios atstovas ir paklausia, dėl ko vyksta ši demonstracija. Jaunimo atstovas nurodo atitinkamą chartijos straipsnį.

Švietimas

Utopijos jaunimas turi galimybę naudotis švietimo sistema. Jų prašoma pateikti nuomonę apie klasės keliones, tačiau visiškai neprašoma pasidalinti požiūriais į mokyklos valdymą (tai – tokenizmo pavyzdys). Mokytojai ir mokyklos valdžia nenori suteikti valdžios kitiems ir įrodinėja, kad jaunimas nėra pakankamai atsakingas, kad jiems būtų suteikta galimybė būti mokyklos valdžios nariais. Mokyklos valdžia netgi abejoja demokratine jaunimo teise dalyvauti tokioje veikloje. Iškyla konfliktas tarp mokinio ir mokytojo. Mokinys reikalauja, kad jiems būtų suteikta daugiau teisių ir būtų įsteigta moksleivių taryba. Mokytojas nenori perduoti mokiniams šių teisių ir atkakliai tvirtina, kad jaunimas nepasiruošęs prisiimti tokios atsakomybės. Vietos valdžios atstovas įsikiša į pokalbį cituodamas atitinkamą ištrauką iš chartijos, kurioje palaikomas mokinio požiūris.

Žiniasklaida

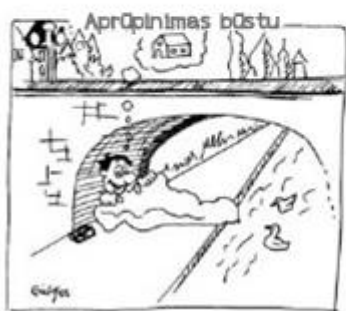
Utopijos jaunimas turi ribotas galimybes naudotis žiniasklaida, konkrečiai – spauda, tačiau visiškai neturi galimybės reikštis televizijoje ar radijuje. Nors savivaldybei priklauso vietinis televizijos kanalas ir ji vadovauja jam, savivaldybės nariai teigia, kad jaunimas nėra pakankamai profesionalus, todėl jiems negalima leisti naudotis brangia įranga. Komanda sėdi patalpos viduryje, žiūri televizorių ir tarpusavyje kalbasi „o kodėl mes negalime reikštis per televiziją ir daryti jai įtakos?“. Vienas jaunimo organizacijos narių pasako, kad jo organizacija pateiks šią mintį vietos valdžiai. Vietos valdžia į tai atsako, kad žiniasklaida tenkina visų kartų poreikius, tačiau jauni žmonės nėra pakankamai patikimi, kad jiems būtų suteikta galimybė naudotis tokia įranga. Jaunimo organizacijos nurodo atitinkamą chartijos ištrauką, kurioje aprašyta, kaip vietos valdžioms svarbu suteikti jaunimui reikalingą palaikymą, mokymą ir pan.

Jaunimo parlamentas

Utopijoje jaunimo parlamentas egzistuoja jau dvejus metus. Šis parlamentas turi teisę patvirtinti pasiūlymus, kuriuos vėliau miesto taryba turi patvirtinti ir imtis tolimesnių veiksmų. Miesto taryba į jaunimo parlamentą žiūri kaip į priemonę, padedančią gauti informacijos iš pirmųjų rankų apie šioje srityje gyvenančio jaunimo poreikius ir norus. Komanda vaidina jaunimo parlamentą, kuris sėdi vidiniame rate miesto tarybos plenariniame posėdyje. Šio posėdžio metu aptariamos chartijoje pateiktos antidiskriminavimo politikos. Vienas atstovų pateikia šios diskusijos rezultatus merui, kuris pasiūlo imtis vieno iš chartijoje nurodytų sprendimų.

Pastaba: tai tik keletas pavyzdžių. Priklausomai nuo grupės galite naudoti kitas sektorių politikas ir pavyzdžius.

Chartijos inscenizavimas

VEIKEJAI

Vietos valdžia

Jauni žmonės

Jaunimo organizacijos

socialinis ryšys
 moksliniai tyrimai
 dalyvavimas
 demokratinis pilietiškumas
 politinė raida
 žmogaus teisės
 tarpkultūrinis dialogas
 taika

Kur tu stovi?

Pavadinimas	Teiginių teikimo pratimas
Tema	Dalyvavimas, dilemos, vaidmenys ir pareigos
Užuomina	Apsispręsti, diskutuoti ir pakeisti nuomonę?
Grupės dydis	10 ir daugiau
Laikas	60 minučių
Tikslai	<ul style="list-style-type: none"> - išsamiau sužinoti apie dalyvių požiūrius ir apribojimus nagrinėjant su dalyvavimu susijusius klausimus; - plėsti dalyvių pažiūras ir nuostatas sprendžiant jaunimo dalyvavimo klausimus; - naudoti ir lavinti diskutavimo įgūdžius.
Pasiruošimas	Patalpos viduryje reikia nubrėžti liniją, nurodančią ribą tarp „sutinku“ ir „nesutinku“ žodžių užrašytų ant popieriaus ir užkijuotų priešingose patalpos pusėse.
Medžiagos	Ant konferencinės lentos užrašyti teiginiai (po vieną puslapyje), rašikliai
Instrukcija	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pradėkite pateikdami trumpą įžangą apie jaunimo dalyvavimą, skirtingų dalyvių bendradarbiavimo svarbą ir su dalyvavimu susijusius sunkumus kasdieniame gyvenime. 2. Paaiškinkite, kad dabar perskaitysite teiginių seką, su kuriais žmonės gali daugiau ar mažiau sutikti. 3. Pabrėžkite dvi kraštutines pozicijas – „Sutinku“ ir „Nesutinku“. Paprašykite žmonių atsistoti kurioje nors pusėje už linijos. Tie, kurie nežino, ką rinktis, lieka stovėti per vidurį. 4. Po vieną perskaitykite teiginius. Po kiekvieno teiginio skirkite šiek tiek laiko dalyviams nuspręsti ir pasirinkti poziciją. 5. Paprašykite dalyvių paaiškinti, kodėl jie pasirinko būtent tokią poziciją ir koks jų

	<p>požiūris į nagrinėjamą klausimą. Paaiškinkite, kad vykstant diskusijai jie gali keisti poziciją. Pasistenkite palikti tiek laiko, kad diskusijoje dalyvautų visi.</p> <p>6. Po kelių minučių perskaitykite kitą teiginį.</p> <p>7. Perskaičius visus teiginius visi bendroje grupėje diskutuoja.</p>
Aptarimas ir įvertinimas	<p>Paprašykite dalyvių atsakyti į šiuos klausimus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kaip jautėtės šios užduoties metu? 2. Ar buvo sunku pasirinkti, kurioje pozicijoje stovėti? Kodėl? 3. Kokiais argumentais rėmėtės? Pagrįstais faktais ar emocijomis? 4. Kurie buvo efektyvesni? 5. Ar galima palyginti tai, kaip žmonės elgėsi ar ką kalbėjo šios užduoties metu, su tikra jų veikla? 6. Ar teiginiai pagrįsti? 7. Ar užduotis buvo naudinga? Kodėl?
Patarimai falicitatoriui	<p>Vadovas galėtų pabrėžti vieną iš šių klausimų:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kiek kitų žmonių argumentų klausomės aktyviai? – Ar aiškiai pateikiame savo nuomonę? Ar išliškai reiškiamo nuomonės ir mintis?
Variacijos	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kai kuriais atvejais šią užduotį galima atlikti neleidžiant dalyviams kalbėtis. Galima tikslingai pasirinkti itin provokuojančius teiginius, o dalyviai turėtų pasirinkti, kurią poziciją palaiko, neaptardami savo nuomonių. Tokiu atveju apklausos metu ypatingą dėmesį reikėtų skirti į susierzinimą, kylantį dėl nebendravimo pateikiant nuomonę. 2. Neleiskite žmonėms likti viduryje, priverskite juos priimti konkretų sprendimą.
Teiginių pasiūlymai	<ul style="list-style-type: none"> – jaunimas nesidomi dalyvavimu; – jaunimas dalyvauja tik tada, kai jie susiduria su kokiomis nors problemomis; – vietos valdžios palaiko jaunimo dalyvavimą, kai tai joms politiškai naudinga; – kai kurie jauni žmonės nedalyvauja veikloje dėl kultūrinių priežasčių; – visi jauni žmonės turi teisę dalyvauti;

	<p>– valdžios institucijos turėtų būti atsakingos už jaunimo dalyvavimą palaikančių politikų finansavimą ir vykdymą;</p> <p>– nedalyvavimas yra dalyvavimo forma.</p> <p>Teiginius galima rinktis atsižvelgiant į užsiėmimų tikslus ir mokymų kontekstą</p>
--	---

Bendradarbiavimo trikampis	
Pavadinimas	<p>Bendradarbiavimo trikampis – Painiavos miestas</p> <p><i>Šaltinis: Training course on active youth participation, EYC, Strasbourg, 2007.</i></p>
Tema	Jaunimo dalyvavimas – jaunimo, nevyriausybių jaunimo organizacijų ir vietos valdžių bendradarbiavimas
Užuomina	Skirtingų požiūrių nagrinėjimas ir derybos
Grupės dydis	3–35
Laikas	90–120 minučių
Tikslai	<ul style="list-style-type: none"> – imituoti derybas tarp jaunimo, nevyriausybių jaunimo organizacijų ir valdžios institucijų (sprendimus priimančių struktūrų); – apibrėžti įvairius skirtingų veikėjų poreikius; – dalintis patirtimi, gauta iš panašių situacijų, su kuriomis dalyviams teko susidurti realybėje; – nagrinėti ir skatinti produktyvų pagrindinių dalyvių bendravimą ir bendradarbiavimą.
Pasiruošimas	Svarstomų atvejų aprašymai
Medžiagos	Rašikliai, A3 formato popierius

Instrukcija

Dalyviai suskirstomi į tris grupes: vietos valdžia, jaunimas ir nevyriausybinės jaunimo organizacijos atstovai. Esant reikalui jaunimo grupė gali būti didesnė nei kitos. Kiekvienam pateikiama tokia įžanga:

„Painiavos mieste naujai išrinktas meras nori sudaryti naują „socialinę sutartį“ tarp jaunimo, nevyriausybinių jaunimo organizacijų ir vietos valdžių. Šios sutarties sudarymo priežastis – miestas kenčia nuo daug problemų, o meras nori įtraukti jaunimą į visuomenės gyvenimą ir sulaukti pagalbos iš nevyriausybinių jaunimo organizacijų. Todėl jis paprašo susitikti su jaunimu ir aktyviai mieste veikiančiomis nevyriausybinėmis jaunimo organizacijomis.

Jūsų užduotis – remiantis grupės požiūriu sugalvoti, ko jums reikėtų norint išspręsti šią (-ias) problemą (-as). Vėliau turėsite galimybę nurodyti šiuos poreikius kitiems dviem dalyviams. Užduotis – derėtis su kitais dviem dalyviais, kol rasite bendrą sprendimą, kaip spręsti iškilusią problemą ir kas ką turi daryti.“

Po įžangos nuo vieno iki trijų žmonių iš kiekvienos grupės (priklausomai nuo bendro grupės dydžio) gauna tokį patį uždavinį / problemą. Jiems skiriama 10–15 minučių aptarti, ko jiems reikėtų iš kitų dviejų dalyvių, bei sugalvoti du teiginius: po vieną kiekvienam partneriui (pavyzdžiui, jaunimas sugalvoja vieną teiginį, skirtą nevyriausybinėms organizacijoms, o kitą – skirtą vietos valdžiai). Po šios užduoties žmonės, kurie nagrinėjo tokį patį uždavinį / problemą, susitinka ir pradeda derybas. Jiems skiriama 45–60 minučių bendram sprendimui priimti.

Aptarimas ir įvertinimas

Jausmai

Bendri? Darbo grupėse nagrinėjant svarstomą problemą? Derybų metu?

Eiga

- Kaip vyko darbas grupėse?
- Ar buvo lengva mažose grupėse ruošti teiginius? Kodėl?
- Ar buvo lengva priimti bendrą sprendimą su kitais dviem dalyviais, ar pavyko rasti sprendimą? Kodėl jums pavyko / nepavyko?

Rezultatai

Ką manote apie gautus rezultatus? Ar sutinkate su jais?

Sąsajos su realybe

- Ar yra koks nors ryšys tarp šios užduoties ir tikrovės? Jei taip, koks?
- Ko išmokote iš šios užduoties? Ką galite panaudoti / patobulinti savo praktikoje?

Bendradarbiavimo trikampis – nagrinėjamos problemos – uždaviniai / problemos

Aprūpinimas būstu

Painiavos mieste labai prasta aprūpinimo būstu padėtis – jame yra vos keletas laisvų namų, o nuomos kainos labai didelės. Daug pastatų priklauso savivaldybei, o dauguma jų – gana seni ir prieš kam nors įsikeliant į juos gyventi šiuos pastatus reikėtų tinkamai renovuoti. Savivaldybė tokiam būstų atnaujinimui negali skirti daug pinigų, o pateikus paraišką gauti lėšų iš Europos fondo savivaldybė pinigų gautų tik po dvejų metų.

Švietimas

Mokyklos mokymo programą nustato šalies vyriausybė. Jaunimas prašo, kad būtų naudojami alternatyvūs mokymo metodai ir daugiau erdvės būtų skiriama popamokinei veiklai. Konkrečiai mokiniai prašo, kad būtų naudojama daugiau neformalių mokymo metodų. Mokyklos reikalus tvarko vietos savivaldybė kartu su mokykloje besimokančių mokinių tėvais.

Prieiga prie žiniasklaidos

Vienintelė radijo stotis pusę dienos transliuoja religines giesmes, o likusią dienos dalį – politines diskusijas, o muzika transliuojama maždaug nuo 3 val. iki 5 val. ryto. Radijo stoties valdybą sudaro penki žmonės: meras, vienintelis miesto kunigas, politinis mero oponentas, vidurinės mokyklos direktorius ir vietinės klinikos direktorius.

Kultūrinė veikla

Organizuojama daug mainų programų su kitomis šalimis bei rengiami kultūriniai renginiai, tačiau vis tiek trūksta tam tikros veiklos, pavyzdžiui, tarpkultūrinių renginių, ekskursijų, išvykų ir koncertų, kuriuose grotų ne vyraujančių krypčių atlikėjai, įskaitant atlikėjus iš skirtingų šalių. Be kai kurių nevyriausybinų organizacijų tokius renginius organizuoja miesto Kultūros reikalų departamentas ir šalies paveldo rėmimo organizacija.

Galimybės įsidarbinti

Painiavos mieste jaunimo nedarbo lygis gana aukštas, dėl to jaunimas labai nusivylęs. Keletas sukurtų darbo vietų atiteko buvusio mero draugams ir šeimos nariams. Jaunimas neturi galimybės gauti laisvų darbo vietų, o jų atsiranda vos keletas, todėl visiems jauniems žmonėms jų neužtektų.

Informacija apie sveikatos problemas

Gyventojai nesuvokia sveikatos apsaugos svarbos, o negausioje bendruomenėje gyvenantys žmonės bijo teirautis informacijos tokiais klausimais, kaip lytiniai santykiai ir lytiniu būdu plintančios ligos. Vienintelė Painiavos miesto vaistinė taip pat nepadeda šiais klausimais, kadangi jos darbuotojai slapta aptarinėja, kas ir ką perka (prezervatyvus, kontraceptinius vaistus ir pan.).

Jaunimo politika

Sukurtas naujas įstatymas, skatinantis vietinių jaunimo tarybų steigimą, o sprendimus dėl šio įstatymo turi apsvarstyti miesto teismas. Painiavos mieste balsuoja mažiausias jaunų žmonių skaičius, o naujasis meras įsitikinęs, kad tai rodo politinės kultūros stoką.

Piktnaudžiavimas alkoholiu

Painiavos mieste didžiausias priklausomybę alkoholiui turinčių jaunų žmonių skaičius visame regione. Dėl to kiekvieną dieną kyla muštynės, o jaunų žmonių sveikata pašlijusi. Būtina nedelsiant imtis veiksmų.

Jaunimo klubo steigimas

Painiavos mieste nėra jaunimo klubo, kur jaunimas galėtų užsiimti kokia nors veikla, turėtų prieigą prie interneto ir galėtų leisti laisvalaikį. Mieste yra vos keletas vietinių kavinių, kuriose jaunimas tiesiog užmušinėja laiką.

Šias nagrinėjamas problemas galima pritaikyti priklausomai nuo grupės konteksto ir veiklos srities.

Teisinga ar neteisinga?

Pavadinimas	Teisinga ar neteisinga?
Tema	Supažindinimas su chartijos turiniu
Užuomina	Teisinga ar neteisinga?
Grupės dydis	Bet koks
Laikas	50 minučių
Tikslai	<ul style="list-style-type: none"> – apžvelgti, ką dalyviai žino apie chartiją; – motyvuoti dalyvius perskaityti visą chartijos tekstą; – pabrėžti skirtingas chartijoje nagrinėjamas problemas.
Pasiruošimas	Reikia pateikti supaprastintą chartijos variantą: tiksliau, nurodyti, kas tai yra, kam ji skirta ir kaip ji veikia atskirus žmones.
Medžiagos	Chartijos tekstas Teisingų / neteisingų teiginių kopijos
Instrukcija	<ol style="list-style-type: none"> 1. Paprašykite dalyvių nustatyti, kurie iš padalomojoje medžiagoje pateiktų teiginių yra teisingi, kurie neteisingi (dalyviams leidžiama naudotis chartijos tekstu). 2. Pasibaigus skirtam laikui dalyviai paskirstomi į grupes po tris žmones ir palygina savo atsakymus bei bendrai nusprendžia, kurie teiginiai teisingi, ir kurie – ne. 3. Grupių pateikti atsakymai aptariami bendro aptarimo metu.

Aptarimas ir įvertinimas	Užduokite dalyviams šiuos klausimus: 1. Ką sužinojote apie chartiją? 2. Kurie klausimai buvo sunkiausi? 3. Kaip buvo priimami sprendimai dirbant mažose grupėse? Koks buvo jūsų vaidmuo?
Variacijos	Panašią užduotį galima suorganizuoti naudojant chartijos versiją paprasta kalba.
Kiti dokumentai	Padalomoji medžiaga su teiginiais

Teisingi ar neteisingi teiginiai apie peržiūrėtą chartiją

Teiginys	Teisinga?	Neteisinga?
Chartija daugiausia skirta vietos valdžioms		
Chartijai suteiktas konvencijos statusas		
Chartiją peržiūrejo Europos Tarybos Jaunimo ir sporto direktoratas		
Chartijoje apibrėžiama, kas yra jaunimas		
Chartija taikoma visam jaunimui be jokios diskriminacijos		
Remiantis chartija, jaunimo dalyvavimas reiškia balsavimą ir kandidatavimą rinkimuose		
Sveikatos politikos srityje vietos valdžioms rekomenduojama steigti konsultavimo įstaigas jaunimui, kenčiančiam nuo problemų, susijusių su tabako, alkoholio ar narkotikų vartojimu		
Chartijoje pateikta rekomendacijų dėl 15 skirtingų sektorių politikų vietos ar regioniniu lygmenimis		
Nagrinėjant sporto ir laisvalaikio politiką chartijoje rekomenduojama, kad vietos valdžios finansuotų kasmetinius jaunimui skirtus sporto renginius		
Chartijoje teigiama, kad reikia sukurti vietinių įsidarbinimo galimybių nedirbančiam jaunimui		
Chartija įpareigoja vietos valdžias aprūpinti visą jaunimą nemokamu būstu		
Chartijoje teigiama, kad vietos valdžios turėtų teikti paramą kaimo vietovių jaunimo organizacijoms		
Chartijoje rekomenduojama, kad politikos srityje pirmenybę reikia suteikti jaunoms moterims, lyginant su vyrais		
Chartijoje aplinkosaugos projektai nesiejami su jaunimo dalyvavimo projektais		
Chartijoje rekomenduojama, kad vietos valdžios turėtų teikti mokymus apie jaunimo dalyvavimą vietos lygmeniu		
Chartijoje siūloma, kad, siekdamas aktyvesnio jaunimo dalyvavimo, vietos valdžios turėtų nemokamai aprūpinti jaunus žmones kompiuteriais		
Chartijoje reikalaujama, kad vietos valdžios padengtų vietinių jaunimo projektų išlaidas		
Chartijoje rekomenduojama, kad jaunimo tarybas turėtų sudaryti jauni žmonės, kurie yra organizacijų nariai		
Chartijoje siūloma paskirti laiduotoją vietiniu lygmeniu, kuris gintų jaunimo teises		

Kuo galite man padėti?

Pavadinimas	Kuo galite man padėti?
Tema	Susipažinimas su chartijos turiniu Vietos valdžių ir jaunimo organizacijų bendradarbiavimas
Užuomina	Kaip vietos valdžios gali remti mano darbą?
Grupės dydis	Mažiausiai 12 žmonių
Laikas	40 minučių
Tikslai	<ul style="list-style-type: none"> – susipažinti su chartijos turiniu; – rasti galimų būdų naudoti chartiją vietinėse situacijose; – išnagrinėti, kaip chartiją naudoti gali skirtingų interesų grupės; – nustatyti galimus ryšių su vietos valdžiomis užmezgimo būdus, kai sprendžiamos jaunimo dalyvavimo problemos.
Pasiruošimas	Dalyviai privalo turėti esminių žinių apie chartijos turinį.
Medžiagos	Chartijos tekstas Konferencinė lenta, rašikliai
Instrukcija	<ol style="list-style-type: none"> 1. Paaiškinkite, kad visi dalyviai gyvena ir dirba vienoje bendruomenėje, kurioje ką tik pristatyta peržiūrėta chartija; šie gyventojai atstovauja skirtingoms grupėms, užsiimančioms su jaunimo dalyvavimu susijusia veikla. 2. Paprašykite dalyvių prisijungti prie vienos iš interesų grupių: <ul style="list-style-type: none"> a. vietinio jaunimo tinklinio klubo nariai; b. vietinės vidurinės mokyklos mokytojai; c. vietinės jaunimo tarybos nariai; d. kaimo vietovėse gyvenantis jaunimas; e. etninei mažumai priklausanti moterų grupė; f. bendraamžių grupė, dirbanti lytinio švietimo srityje.

	<p>3. Paaiškinkite, kad kiekviena iš interesų grupių nori pasinaudoti chartija, kad parengtų rekomendacijas vietos valdžioms, padėsiančias sustiprinti jaunimo dalyvavimą konkrečioje joms aktualioje srityje.</p> <p>4. Skirkite 45 minutes, per kurias grupelės peržiūrės chartiją ir sugalvos daugiausia septynias rekomendacijas vietos valdžioms.</p> <p>5. Paprašykite interesų grupių pateikti savo rekomendacijas.</p> <p>6. Pradėkite diskusiją, kurios metu visu gali teikti komentarus ir reikšti pastabas.</p> <p>7. Bendro aptarimo metu pradėkite diskusiją: „Kaip tokio tipo rekomendacijas galima perduoti vietos valdžioms veiksmingiausiai?“ Išvadas užrašykite ant konferencinės lentos.</p>
Aptarimas ir įvertinimas	<p>Užduokite dalyviams šiuos klausimus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ar buvo sunku į chartiją pažvelgti iš interesų grupės, kuriai priklausėte, pozicijos? Kodėl? 2. Apie kokį naują chartijos aspektą sužinojote?
Variacijos	<p>Kad šis procesas būtų oficialesnis, fasilitatorius gali paprašyti dviejų ar trijų dalyvių (ar komandos narių) imtis vietos valdžios atstovų, tikrai atsižvelgiančių į rekomendacijas ir pateikiančių komentarų, kritikos ar pastabų, vaidmens. Tokiu būdu dalyviai jaustų artimesnį ryšį su grupe, kuriai jie atstovauja.</p> <p>Vietos valdžios atstovų reakciją galima aptarti, o tada dalyviai gali siūlyti efektyvesnio bendradarbiavimo su vietos valdžiomis strategijas.</p>

Apsilankymas Jaunezijoje	
Pavadinimas	Kuo galite man padėti?
Tema socialinis ryšys	Reikšmingo dalyvavimo sąlygos
Užuomina moksliniai tyrimai	Apsilankykime tobuloje bendruomenėje – Jaunezijoje

Grupės dydis	10–30
Laikas	150 minučių
Tikslai	<ul style="list-style-type: none"> – aptarti kai kuriuos dalyvavimo principus; – ieškoti būdų kurti erdvę, palankią reikšmingam jaunimo dalyvavimui vietiniu lygmeniu; – apmąstyti, kaip šias priemones galima naudoti dalyvių situacijose; – lavinti pristatymo įgūdžius.
Pasiruošimas	Paskirstykite dalyvius į grupes po penkis žmones
Medžiagos	Konferencinė lenta, rašikliai, spalvotas popierius, klėjai ir t. t.
Instrukcija	<ol style="list-style-type: none"> 1. Paaiškinkite, kad kiekviena grupė yra delegacija, kuri ką tik lankėsi Jaunezijos bendruomenėje ir įsitikino, kad joje sukurtos idealios jaunimo dalyvavimo sąlygos. Dabar kiekviena grupė turi pasidalinti su kitais, ką jie pamatė Jaunezijoje. 2. Skirkite grupėms 45 minutes paruošti vaizdinį pristatymą, iliustruojantį priemones, veiksmus, nuostatus ir kitus elementus, sėkmingai taikomus Jaunezijoje. 3. Pakvieskite delegacijas pateikti ataskaitas apie kelionę. 4. Ant konferencinės lentos fiksuokite visas mintis apie priemones, skatinančias jaunimo dalyvavimą vietos lygmeniu. 5. Per bendrą užduoties aptarimą leiskite dalyviams išreikšti savo komentarus, požiūrius, ir pan. 6. Paprašykite dalyvių individualiai pagalvoti, kurias šių priemonių galima pritaikyti jų vietinėje bendruomenėje.
Aptarimas ir įvertinimas	<p>Užduokite dalyviams šiuos klausimus:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kaip jautėtės bandydami įsivaizduoti savo apsilankymą Jaunezijoje – bendruomenėje, kurioje sukurtos idealios jaunimo dalyvavimo sąlygos? 2. Ar ten pritaikytos priemonės realistiškos? (Ar realistiškos mažų grupių siūlomos ir pristatytos priemonės?)

	3. Kokia delegacijų pateiktų pristatymų kokybė? Ar tokį pristatymą būtų galima pateikti merui ar bendruomenės valdžiai, ar pristatymą reikėtų patobulinti?
Variacijos	Šios užduoties metu daugiau dėmesio galima skirti delegacijų pateiktų pristatymų kokybei, kadangi pristatymas gali būti svarbi priemonė, padedanti pritraukti pagalbinkų ir rasti partnerių vietos lygmeniu.

Kas nutiks, jei tai nenutiks?	
Pavadinimas	Kas nutiks, jei tai nenutiks?
Tema	Jaunimo dalyvavimo kliūtys
Užuomina	Kas nutiks, jei tai nenutiks?
Grupės dydis	Bet koks
Laikas	90 minučių
Tikslai	<ul style="list-style-type: none"> - išnagrinėti dalyvavimo kliūtis; - suvokti dalyvavimo trūkumo pasekmes; - lavinti kūrybiškumą.
Pasiruošimas	Suskirstykite dalyvius į grupes po 4 ar 6 žmones
Medžiagos	Konferencinė lenta ir rašikliai
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mažose grupėse dalyviai siūlo įvairias mintis apie galimas jaunimo nedalyvavimo pasekmes vietiniu lygmeniu (konkrečiai – kas nutiks, jei dalyvavimas „neįvyks“?). 2. Grupės paruošia trumpą vaidinimą, iliustruojantį vieną galimų pasekmių. 3. Kiekviena grupė pristato vaidinimą kitiems, kurie bando atspėti, apie ką vaidinama.

Aptarimas ir įvertinimas	Paprašykite dalyvių atsakyti į šiuos klausimus: <ol style="list-style-type: none"> 1. Ar kuri nors iš ką tik matytų situacijų primena situaciją, su kuria teko susidurti vietinėje bendruomenėje? Kuri? Kokie buvo šios situacijos padariniai? 2. Kokie veiksniai ar kliūtys gali stabdyti jaunimo dalyvavimą? 3. Kokių veiksmų galima imtis vietiniame kontekste šalinant šias kliūtis?
Variacijos	<ul style="list-style-type: none"> – pasirodymai / vaidinimai gali vykti tyloje, kad užduoties metu didesnis dėmesys būtų skiriamas dalyvių požiūriams; – dalyvių vaidinimai gali būti atliekami naudojant forumo teatro metodą. Tokiu atveju aktoriai turėtų iš naujo vaidinti fragmentą, kad kiti dalyviai galėtų dalyvauti vaidinime prisiimdami vieną iš vaidmenų. Taip visi vaidinimai būtų interaktyvūs ir jų metu būtų teikiami galimi situacijų sprendimo būdai; – tokią pačią užduotį galima naudoti nagrinėjant jaunimo dalyvavimo privalumus.

Imitavimo pratimas „Veiklus jaunimas“	
Pavadinimas	Imitavimo pratimas „Veiklus jaunimas“ <i>Šaltinis: Training Course on the Development and Implementation of Participation Projects at Local and Regional Level, EYC Strasbourg, 2005</i>
Tema	Vietinio vyriausybinių ir nevyriausybinių sektorių bendradarbiavimo sukūrimo jaunimo srityje simuliacija. Ši užduotis susijusi su vietinio jaunimo parlamento įsteigimu ir tokiomis temomis, kaip dalyvavimas, pilietinė visuomenė, bendradarbiavimas, sprendimų priėmimas, interesų atstovavimas ir bendras sutarimas. Taip pat nagrinėjama posėdžio dinamika, pirmininkavimas ir vadovavimas susirinkimui bei kalbėjimas viešumoje apskritai.
Užuomina	Įsteikime savo mieste jaunimo tarybą!

Grupės dydis	15-30
Laikas	20 minučių – užduoties pristatymas 120 minučių – pasiruošimas ir susirinkimo imitavimas 60 minučių – diskusija ir nuomonių išklausymas
Tikslai	<ul style="list-style-type: none"> – išnagrinėti požiūrius į dalyvavimą, kuriuos išreiškia skirtingi veikėjai vietos lygmeniu; – nustatyti vietinės jaunimo dalyvavimą palaikančios suinteresuotos šalies interesus; – ieškoti praktinių būdų steigti su jaunimo dalyvavimu susijusią struktūrą vietos lygmeniu; – mokyti dalyvius priimti sprendimus ir rasti bendrą sprendimą; – patirti, kas yra oficialus susitikimas, kurio metu pristatomi interesai ir dalijamasi požiūriais.
Pasiruošimas	Padaryti padalomosios medžiagos kopijas
Medžiagos	<ul style="list-style-type: none"> – scenarijaus kopija kiekvienam dalyviui; – individualus vaidmuo kiekvienam dalyviui, paruoštas iš anksto su dalyvio vardu; – popieriaus lapas su vaidmenų aprašais ir klausimais kiekvienam stebėtojui (jei taikoma); – patalpa, kurioje vyks susitikimas; kėdės išdėstytos ratu arba stalai sudėti kvadratu su kėdėmis šalia; keletas mažesnių patalpų ar erdvių susitikimui; – popierius ir rašikliai; – kopijos su visų vaidmenų aprašais, kurių reikės kiekvienam dalyviui simuliacijos pabaigoje.
Instrukcija	<ol style="list-style-type: none"> 1. Paaiškinkite grupei, kad jie svečiuosis mieste, kurio merė nori pradėti vykdyti programą „Veiklus jaunimas“, padėsiančią įsteigti vietinį jaunimo parlamentą. 2. Nustatykite simuliacijai ir aptarimui skirtą laiką. 3. Išdalinkite scenarijaus kopijas dalyviams ir skirkite jiems šiek tiek laiko atidžiai perskaityti scenarijų. 4. Išdalinkite individualius vaidmenis ir nurodykite dalyviams šių vaidmenų niekam nerodyti. Skirkite keletą minučių, per kurias dalyviai galėtų įsivaizduoti, kokį žmogų jie

	<p>vaidins simuliacijos metu.</p> <p>5. Jei yra stebėtojų, išdalinkite jiems lapus su klausimais ir, esant reikalui, pateikite jiems išsamias instrukcijas. Paprašykite stebėtojų atsisėsti patalpos gale.</p>
Aptarimas ir įvertinimas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ar jums patiko simuliacijos užduotis? 2. Koks buvo jūsų individualus vaidmuo ir kaip jį atlikote? 3. Šiame aptarimo etape galima išdalinti lapus su visų vaidmenų aprašais. Taip pat, jei leidžia laikas, dalyviai gali garsiai perskaityti savo vaidmenį, kurį jie atliko. 4. Kaip buvo priimami sprendimai? 5. Kokie argumentai padėjo priimti sprendimą? 6. Ar sprendimas buvo demokratiškas? Ar proceso metu buvo sudarytos sąlygos dalyvauti? 7. Kokie stebėtojų įspūdžiai? 8. Jei dar kartą galėtumėte vadovauti susirinkimui, ką darytumėte kitaip? 9. Ar susitikimas buvo tikroviškas? Ar jis būtų galėjęs įvykti realybėje? 10. Ar galutinė išvada patenkinama siejant ją su tikslu skatinti dalyvavimą ir bendradarbiavimą? 11. Ko išmokote / sužinojote šios užduoties metu? 12. Fasilitatoriams ir grupių lyderiams: jei naudotumėte šį pratimą vienoje iš savo programų, kada ir kokiais tikslais jį naudotumėte?
Pridėti dokumentai	<ul style="list-style-type: none"> – simuliacijos žaidimas; – vaidmenys.

Imitavimo pratimas „Veiklus jaunimas“

Scenarijus

Senamiestis yra miestas Pagyvenusiųjų šalyje – demokratinėje valstybėje, kurioje nėra išvystytos jokios jaunimo politikos. Kadangi Senamiestyje gyvena gana nemažai jaunų žmonių ir įsteigta daugiau nei 20 jaunimo organizacijų, jaunimas niekada aktyviai nedalyvavo bendruomenės sprendimų priėmimo procesuose. Po rinkimų, vykusių prieš penkiolika mėnesių, naujoji merė p. Jaunutytė nusprendė imtis iniciatyvos ir į bendruomenės gyvenimą įtraukti jaunimą. Ji paskelbė visiškai naują programą „Veiklus jaunimas“, kuria siekiama skatinti aktyvesnį jaunimo dalyvavimą bei stiprinti bendradarbiavimą tarp jaunimo ir vietos valdžios. Vykdydama dalį šios programos ji nori inicijuoti vietinio jaunimo parlamento steigimą.

Ruošiantis šio vietinio jaunimo parlamento steigimui merė sušaukia konsultacinį susitikimą, kuriame dalyvaus skirtingos interesų grupės ir partneriai. Šio susitikimo metu jie turės sutarti dėl merės iniciatyvos ir idėjos įgyvendinimo pobūdžio ir formos.

Susitikime dalyvauja šie asmenys:

- merė, kuri pirmininkauja šios dienos susirinkimui (ji taip pat yra Pagyvenusiųjų šalies Vietos ir regionų valdžių komiteto viceprezidentė);
- Senamiesčio politinės opozicijos lyderis;
- miesto parlamento viceprezidentas, kuris taip pat yra Biudžeto komiteto vadovas;
- vietinės vidurinės mokyklos direktorius;
- vietinės mokyklos tėvų asociacijos viceprezidentas;
- grupės „Su vaikais dirbantys vyresnio amžiaus savanoriai“ atstovas;
- vietinės katalikų bažnyčios kunigas;
- sėkmingai žaidžiančios Senamiesčio jaunimo futbolo komandos treneris;
- Senamiesčio universiteto sociologinių tyrimų instituto mokslininkas;
- tarptautinės nevyriausybines jaunimo organizacijos valdybos narys;
- Senamiesčio jaunimo tarybos prezidentas;
- mažumai atstovaujančios jaunimo organizacijos generalinis sekretorius;
- vienos Senamiesčio jaunimo organizacijos narys;
- bendruomenės jaunimo darbuotojas;
- bendruomenės plėtros darbuotojas;
- vietinės verslo įmonės generalinis direktorius ir keturi jaunuoliai.

Šios dienos susirinkime aptariami šie klausimai

- Ar vietinį jaunimo parlamentą steigti yra ir noras, ir poreikis?
- Jei taip, kokia turėtų būti jo forma?
- Kokie turėtų būti vietinio jaunimo parlamento įgaliojimai?

Simuliacijos užduotis „Veiklus jaunimas“

Vaidmenų aprašai

Tai – jūsų asmeninio vaidmens aprašas. Perskaitykite jį atidžiai ir niekam nerodykite. Pabandykite įsivaizduoti, kaip šis žmogus elgtųsi.

Esate Senamiesčio merė

Praėjusių metų rinkimus didžiule balsų persvara laimėjote prieš ilgai vadovavusį VŽP (Vyresnių žmonių partijos) lyderį ir ankstesnę merą. Viena priežasčių, padėjusi laimėti rinkimus – rinkimų kampanijos metu pabrėžta jaunimo ir jaunimo politikos svarba. Esate pasiryžusi pagerinti jaunimo situaciją, suteikti jaunimui daugiau galimybių dalyvauti visuomenės gyvenime bei pradėti bendradarbiavimą tarp jūsų administracijos ir jaunimo. Prieš keletą savaičių pristatėte visiškai naują savo programą „Veiklus jaunimas“, kuria siekiate skatinti aktyvesnį jaunimo dalyvavimą bei stiprinti bendradarbiavimą tarp jaunimo ir vietos valdžios. Vykdydama dalį šios programos norite inicijuoti vietinio jaunimo parlamento steigimą. Ruošdamasi įsteigti šį vietinį jaunimo parlamentą sušaukiate konsultacinį susitikimą, kuriame dalyvaus skirtingos interesų grupės ir partneriai. Tikitės, kad šis susitikimas bus naudingas ir konstruktyvus, kadangi, nors jums ir patinka jaunimo parlamento idėja, neturite pakankamai informacijos, kaip jis turėtų veikti ir kaip jį galima įsteigti. Esate pilna entuziazmo ir norite tai parodyti.

Jums 55 metai ir esate opozicinės partijos narys

Visą savo gyvenimą gyvenote mieste, dvidešimt penkerius metus buvote partijos narys ir esate buvęs meras. Jūsų nuomone, jei jaunimas nori dalyvauti vietiniame gyvenime, jie turi jungtis prie politinės partijos veiklos, ir nematote poreikio steigti kokią nors jaunimui atstovaujančią struktūrą. Todėl nepalaikote merės idėjos ir bandote sužlugdyti jos sumanymą.

Esate miesto parlamento viceprezidentas

Taip pat vadovaujate savivaldybės Biudžeto komitetui. Ilgus metus dirbote siekdami subalansuoti biudžetą, ir pagaliau praėjusiais metais jums pavyko tai padaryti. Norite bet kokiomis įmanomomis priemonėmis išsaugoti biudžeto perteklių. Nepaisant to, kad esate užmezgę gerus santykius su mere, jos iniciatyvą palaikote gana nenoriai. Jums visai patiktų, jei iniciatyva nebūtų vykdoma.

Esate vietinės mokyklos direktorius

Dauguma jaunų žmonių, kuriems įtakos turėtų siūlomas jaunimo parlamento įsteigimas, lanko jūsų mokyklą. Jie jau turi galimybę dalyvauti demokratiname mokyklos gyvenime ir valdyme kaip klasių atstovai. Nuogaustaujate, kad įkūrus šį jaunimo parlamentą bus nukreiptas jaunuolių dėmesys nuo jau mokykloje siūlomos papildomo ugdymo ir laisvalaikio veiklos ir neteksite šiai veiklai skiriamą finansinių išteklių. Apskritai manote, kad geriau skirti pinigus mokyklos sporto įrangos atnaujinimui, todėl jums tokia iniciatyva atrodo betikslė. Taip pat turite įtarimų, kad merė pasiūlė šią iniciatyvą siekdama tarptautinių nevyriausybinų organizacijų palankumo vietinėje aplinkoje, ir, jūsų nuomone, ši iniciatyva tėra triukas visuomenei apmulkinti. Nemanote, kad merę iš tiesų domina jaunimo dalyvavimo skatinimas. Nepalaikote šios iniciatyvos ir tvirtai bandote įrodyti savo nuomonę.

Esate vieno iš mokyklą lankančių vaikų tėvas, susirūpinęs šiuo klausimu

Esate aktyvus vietinės mokyklos tėvų asociacijos narys ir viceprezidentas. Daug laiko ir energijos skyrėte palaikydami mokyklos klasių atstovus ir mokyklos tarybą. Tikite sukurta sistema ir klasės atstovų dalyvavimu mokyklai aktualių sprendimų priėmimo procese. Dauguma jaunuolių lanko mokyklą, todėl, jūsų nuomone, ši iniciatyva yra laiko gaišimas ir bandymas dar kartą sukurti jau turimą sistemą. Nuogaustaujate, kad taip bus sukelta nereikalinga konkurencija su demokratine mokyklos sistema, kurią palaikote. Nepritariate šiai iniciatyvai.

Esate vieno iš jaunuolių tėvas

Dalyvaujate mokykloje vykdomo papildomo ugdymo veikloje. Taip pat esate iniciatyvos „Su vaikais dirbantys vyresnio amžiaus savanoriai“ atstovas. Kartas nuo karto direktorius pakviečia jus ateiti į mokyklą ir padėti organizuoti papildomo ugdymo veiklą ir ją prižiūrėti. Tai darote su malonumu, tačiau jums sunku paprasčiausiai stebėti veiklą ir ją prižiūrėti. Neretai jaučiatės verčiamas įsitraukti į ją, nes jaunimas elgiasi netinkamai ir patys negali susitvarkyti su savo užduotimis. Nerimaujate, kad įsteigus jaunimo parlamentą papildomo ugdymo veikloje, kurioje dalyvaujate, nustos dalyvauti daug mokinių, kurie greičiausiai rinksis parlamento organizuojamus užsiėmimus. Jums taip pat kyla abejonių, ar bet kokia iniciatyva, kurią patvirtinus jaunimui būtų suteikiama tokia didelė atsakomybė, gali būti veiksminga. Į visą šią iniciatyvą žiūrite skeptiškai.

Esate vietinės parapijos kunigas

Imate vis labiau nerimauti, kad vietinis jaunimas nelanko bažnyčios ar nedalyvauja parapijos veikloje. Džiaugiatės, kad buvote pakviestas į šį susitikimą, kadangi jame dalyvaus keletas jaunuolių ir jaunimo organizacijų atstovų, iš kurių galėsite sužinoti, kas domina jaunimą. Iš esmės palaikote šią iniciatyvą, kadangi vis daugiau jaunų žmonių nusigręžia nuo Dievo, o jums vykdant parapijos veiklą bus naudinga bet kas, kas paskatintų jaunimą labiau domėtis įsitraukimu į bendruomenės gyvenimą.

Esate mokyklos futbolo komandos treneris

Esate labai aktyvus ir dinamiškas žmogus, mėgstantis matyti iniciatyvų į veiklą įsitraukiantį jaunimą, prisiimančią atsakomybę už veiklą, kuria jie domisi, bei jiems aktualius klausimus. Tačiau jūsų futbolo komanda kenčia dėl finansinės paramos trūkumo, todėl sutinkate su mokyklos direktorium, kad galbūt geriau investuoti pinigus į mokyklos sporto įrangą, nes panašu, kad vietinį jaunimą labiausiai domina su sportu susijusi veikla. Sprendžiate dilemą. Palaikote bet kokią jaunimo dalyvavimą skatinančią iniciatyvą, tačiau nerimą kelia konkurencija dėl finansinių išteklių, kuri atsiras įsteigus parlamentą.

Esate Senamiesčio universiteto sociologinių tyrimų instituto mokslininkas

Šiuo metu pagrindinis jūsų tyrimo objektas – pilietiškumo studijos, tačiau tikroji jūsų aistra yra jaunimo sektoriuje atliekami tyrimai. Į šią iniciatyvą buvote įtrauktas netikėtai, tačiau jus domina dalyvavimas šioje veikloje, kadangi viena iš pagrindinių sričių, kuriomis domitės, yra jaunimo dalyvavimo būdai priimančios vietinės reikšmės sprendimus ir kuriant politiką. Susitikimo metu galite pateikti daugybę įvairių pasiūlymų dėl „dalyvavimo“ metodų ir politikos kūrimo, kadangi neseniai dalyvavote tarptautinėje konferencijoje šia tema, kurią Europos Taryba organizavo Strasbūre. Konferencijoje pasidžiaugiama jaunimo parlamentais, kaip tinkamos praktikos pavyzdžiais, ypač kai

pats jaunimas įsitraukia į parlamento kūrimo procesą nuo pat pradžios. Šią iniciatyvą palaikote ir tvirtai ginete savo nuomonę remdamasis „įrodymais pagrįstais“ argumentais, gautais iš jūsų atlikto tyrimo.

Atstovaujate tarptautinei nevyriausybinei studentų organizacijai

Nevyriausybinė organizacija, kuriai atstovaujate, dirba su švietimo politikomis, gindama studentų teises ir organizuodama tarptautinius jaunimo mainus. Jūsų nuomone, merės idėja atneš realių teigiamų pokyčių vietinėje bendruomenėje. Esate įsitikinęs, kad iniciatyva bus sėkminga, nes visose kitose demokratinėse šalyse egzistuoja vietinės jaunimui atstovaujančios struktūros, padedančios kartu su vietos valdžiomis spręsti svarbius klausimus. Senamiestyje iki dabar nebuvo jokios rimtai veikiančios struktūros (įsteigta vietinė jaunimo taryba, tačiau ji jungia vos keletą mažų organizacijų, o jaunimo aktyvumo skatinimas yra tik menamas).

Esate vietinės jaunimo tarybos prezidentas

Jūsų jaunimo taryba įsteigta prieš daugelį metų ir veikia efektyviai. Visos jaunimo organizacijos patenkintos jūsų vykdoma veikla ir darbu. Manote, kad merės idėja neaktuali Senamiesčiui, nes jaunimo taryba, kuriai atstovaujate, jau vykdo visą veiklą, kurią vykdytų jaunimo parlamentas. Griežtai pasisakote prieš šią idėją ir manote, kad jaunimo organizacijoms ir bendrai jaunimui nereikalingi jaunimo parlamentai. Manote, kad jie yra elitiniai, o ne reprezentaciniai, ir todėl neturi teisėtumo. Kaip šešėlinė struktūra, jie neturi sprendimų priėmimo galios ir jaunimo parlamentais nuolat piktnaudžiauja politikai, pasinaudodami jais, kad pateisintų savo nepopuliarius sprendimus. Taip pat iš savo patirties žinote, kad jaunimo parlamentas yra per didelė struktūra, kad ji būtų veiksminga ir efektyvi, todėl griežtai prieštaraujate šiai iniciatyvai.

Esate vietinės mažumai atstovaujančios jaunimo organizacijos narys

Jūsų organizacija jungia tris mieste gyvenančias tautines mažumas. Jūsų organizacijos veikla labai svarbi, nes padedate išsaugoti skirtingas kultūras ir tradicijas. Jūsų organizacija reprezentuoja mažumų grupei priklausantį jaunimą vietos valdžioms bei kitoms organizacijoms ir struktūroms. Užmezgėte gerus santykius su savivaldybe, o jūsų organizacija dirbo kartu su ja rengdama keletą bendrų projektų. Beveik neprieštaraujate merės idėjai, tačiau norite būti visiškai tikras, kad jaunimo parlamentas iš tikrųjų atstovaus Senamiesčio jaunimui, įskaitant mažumas. Todėl bandote įtikinti merę, kad būtina nustatyti kvotą, užtikrinančią mažumoms atstovaujančio jaunimo dalyvavimą.

Esate vietinio jaunimo klubo narys

Jūsų klubas išsiuntė jus į šį susitikimą, kad sužinotumėte daugiau apie merės siūlymą. Jums patinka bendra jaunimo parlamento idėja, tačiau norite įsitikinti, kad jūsų klubui bus suteiktas svarbus vaidmuo steigiant parlamentą ir jį valdant, kadangi esate didžiausias jaunimo klubas mieste.

Prieš metus baigėte darbo su jaunimu studijas

Entuziastingai ir pagrįstai palaikote jaunimą bet koku įmanomu būdu. Palaikote merės iniciatyvą, tačiau baiminatės, kad merė šia iniciatyva naudojasi asmeniniais politiniais tikslais. Be abejonės, negalite šios nuomonės pateikti tiesiogiai susitikime, bet norite būti tikras, kad ši iniciatyva padės sukurti nuolatinę jaunimo dalyvavimo struktūrą. Vos tik pasitaikius galimybei užduodate klausimus,

kuriais bandote išsiaiškinti savo nuogąstavimus ir įsitikinti, kad ši iniciatyva yra daugiau, negu tik dar vienas visuomenės mulkinimo atvejis.

Dirbate su skirtingomis savo miesto bendruomenėmis maždaug septynerius metus

Paprastai sėkmingai dirbate kartu su jaunimo darbuotoju, tačiau nerimaujate, kad įgyvendinus merės iniciatyvą jūsų darbas taps nebesvarbus ir didesnis dėmesys bus skiriamas jūsų kolegos darbui. Oficialiai palaikote merės iniciatyvą, tačiau asmeniškai nenorite, kad iniciatyva būtų įgyvendinta. Susitikimo metu bandote pabrėžti bendro skirtingų kartų darbo vertę bei poveikį visuomenės vystymuisi.

Esate vietinės įmonės savininkas

Nuolat ieškote naujų verslo galimybių. Norėtumėte susidraugauti su mere, kadangi manote, kad taip galėtumėte sukurti naujų verslo kryptį. Todėl visiškai palaikote merės iniciatyvą. Mielai paremtumėte šią iniciatyvą, jei būtų vykdomos konkrečios sąlygos.

Esate geriausias mokyklos mokinys

Į šį susitikimą jums vykti pasiūlė vienas jūsų mokytojų. Susitikimo metu nesuvokiate, kas vyksta, tačiau tikrai norite tai sužinoti. Todėl nuolat prašote žmonių paaiškinti, apie ką iš tikrųjų jie kalba ir ką reiškia dalykai, kurių nesupratote. Kuo dažniau klausite – tuo geriau!

Jums 17 metų ir domitės vietine politika

Jums teko matyti daug iniciatyvų, vykdomų jūsų vietinėje bendruomenėje jaunimo labui, kurios buvo nesėkmingos (dėl nepakankamo vietos valdžių ir paties jaunimo atsidavimo veiklai ar visiško jų nedalyvavimo). Jūsų nuomone, naujoji merės iniciatyva yra dar vienas šioje bendruomenėje vykdomas projektas, kuris nepasitvirtins. Norėtumėte, kad ši iniciatyva visiškai nebūtų įgyvendinama, nes, jūsų manymu, ji yra beprasmiška. Susitikimo metu vos tik atsiradus progai pasisakyti labai aiškiai išsakote šią nuomonę.

Jums įgriso jūsų šeima

Jums taip pat įgriso mokykla ir ypač valdžios (bet kokios valdžios: vietinės, vyriausybės ir daugybės kitų). Esate įsitikinęs, kad šios valdžios tiesiog turėtų nustoti trukdyti jaunimui ir suteikti jiems laisvę. Manote, kad šis jaunimo parlamentas yra dar viena „geniali“ vietos valdžių sugalvota idėja, padėsianti jiems kontroliuoti jaunimą. O viskas, ko trokštate, yra laisvė! Nenorite dalyvauti jokioje veikloje, kuri bent kiek susijusi su vietos valdžiomis, tačiau nusprendėte dalyvauti susitikime, kad galėtumėte pasakyti šiai pamišusiai meri, ką manote: kad jaunimui reikia suteikti erdvę dalyvauti neįtraukiant į šį procesą jokios kontroliuojančios struktūros, su kuria jaunimas priverstas bendradarbiauti.

Jums 16 metų

Jūsų draugas iš Jaunamiesčio papasakojo jums, kaip nuostabiai dirba jų parlamentas. Kai perskaitėte apie merės idėją laikraštyje iš tikrųjų susižavėjote šiuo siūlymu. Manote, kad ši idėja fantastiškai, tad norite palaikyti šią iniciatyvą ir merę visomis įmanomomis progomis. Be abejonės, ir pats labai norite įsitraukti į šią veiklą.

Bibliografija

Advocacy kit, Advocates for Youth, Washington, DC, n.d.

Boukobza, E., *Keys to participation. A practitioners' guide*, Council of Europe, 1998.

Co-management. A practical guide. Seeking excellence in youth participation at a local level, Peace Child International, 2006.

Discussing global issues: what is participation? UNICEF, United Kingdom, 2004.

Doorley, J., "Synthesis report on the work of the Council of Europe's Directorate of Youth and Sport in the field of youth participation and democratic citizenship between 2003 and 2005 and an analysis of current trends in youth participation and recommendations for future action", CDEJ(2006)4, Strasbourg, 2006.

Dussap, A. and Merry, P., (eds), *"Project management T-kit"*, Council of Europe and European Commission, 2000.

Forbrig, J. (ed.), *Revisiting youth political participation*, Council of Europe, 2005.

Golombek, S. (ed.), *What works in youth participation: case studies from around the world*, International Youth Foundation, 2002.

Hart, R. A., *Children's participation from tokenism to citizenship*, UNICEF Innocenti Research Centre, Florence, 1992.

Jans, M. and De Backer, K., *Youth (work) and social participation. Elements for a practical theory*, Flemish Youth Council JeP!, Brussels, 2002.

Kirby, P. and Bryson, S., *Measuring the magic? Evaluating and researching young people's participation in public decision-making*, Carnegie Young People Initiative, London, 2002.

Kovacheva, S., *Keys to youth participation in eastern Europe*, Council of Europe, 2000.

Lauritzen, P., *"Essentials of a youth policy in the Council of Europe"*, unpublished paper, 2006.

Marx, M., Finger, W. and Mahler, H. (eds), *Youth participation guide: assessment, planning, and implementation*, Family Health International, 2005.

McAuley, K. and Brattman, M., *Hearing young voices. Executive summary, Open Your Eyes to Child Poverty Initiative*, Ireland, 2002.

McGachie, C. and Smith, K., *Youth participation case studies*, Ministry of Youth Affairs, New Zealand, 2003.

Networking for policy change. An advocacy training manual, The Policy Project, 1999.

People & participation. How to put citizens at the heart of decision-making, Involve, 2005.

Torjman, S., *What is policy?*, Caledon Institute of Social Policy, 2005.

Weafer, J., (prep.) and Woods, M. (ed.), *"Jigsaw of advocacy"*, COMHAIRLE, 2003.

Young voices. Guidelines on how to involve children and young people in your work, The National Children's Office, Ireland, 2005.

Youth participation handbook for organisations. A guide for organisations seeking to involve young people on boards and committees, Government of South Australia Office for Youth, 2003.

Youth policy formulation manual, United Nations, New York, 1999.

Kontaktai

Jaunimo ir sporto direktoratas Europos Jaunimo centras Strasbūre

30, rue Pierre de Coubertin
F-67000 Strasbourg (Strasbūras)
Tel.: +33 (0)3 88 41 23 00
Faks.: +33 (0)3 88 41 27 77/78
el. paštas: youth@coe.int

www.coe.int/youth

Europos Jaunimo fondas

30, rue Pierre de Coubertin
F-67000 Strasbourg
Tel.: +33 (0)3 88 41 20 19
Faks: +33 (0)3 90 21 49 64
el. paštas: eyf@coe.int

Europos Jaunimo centras Budapešte

Zivatar utca 1-3
H-1024 Budapest
Tel.: +36 1 438 10 60
Faks: +36 1 213 40 76
el. paštas: eycb.secretariat@coe.int
www.eycb.coe.int

Europos Tarybos Vietos ir regionų valdžių kongresas

Europos Taryba
F-67075 Strasbourg Cedex
Tel.: +33 (0)3 88 41 21 10
Faks: +33 (0)3 88 41 27 51
el. paštas: congress.web@coe.int

Europos Tarybos leidinių prekybos agentai Agents de vente des publications du Conseil de l'Europe

BELGIJA / BELGIQUE

La Librairie Européenne -
The European Bookshop
Rue de l'Orme, 1
B-1040 BRUXELLES
Tel.: +32 (0)2 231 04 35
Faks.: +32 (0)2 735 08 60
El. paštas: order@libeurop.be
<http://www.libeurop.be>

Jean De Lannoy
Avenue du Roi 202 Koningslaan
B-1190 BRUXELLES
Tel.: +32 (0)2 538 43 08
Faks.: +32 (0)2 538 08 41
El. paštas: jean.de.lannoy@dl-servi.com
<http://www.jean-de-lannoy.be>

KANADA / CANADA

Renouf Publishing Co. Ltd.
1-5369 Canotek Road
OTTAWA, Ontario K1J 9J3, Canada
Tel.: +1 613 745 2665
Faks. +1 613 745 7660
Toll-Free Tel.: (866) 767-6766
El. paštas: order.dept@renoufbooks.com
<http://www.renoufbooks.com>

ČEKIJA / RÉPUBLIQUE TCHÈQUE

Suweco CZ, s.r.o.
Klecakova 347
CZ-180 21 PRAHA 9
Tel.: +420 2 424 59 204
Faks.: +420 2 848 21 646
El. paštas: import@suweco.cz
<http://www.suweco.cz>

DANIJA / DANEMARK GAD

Vimmelskaftet 32
DK-1161 KØBENHAVN K
Tel.: +45 77 66 60 00
Faks.: +45 77 66 60 01
El. paštas: gad@gad.dk
<http://www.gad.dk>

SUOMIJA / FINLANDE

Akateeminen Kirjakauppa
PO Box 128
Keskuskatu 1
FIN-00100 HELSINKI
Tel.: +358 (0)9 121 4430
Faks.: +358 (0)9 121 4242
El. paštas: akatilauks@akateeminen.com
<http://www.akateeminen.com>

PRANCŪZIJA / FRANCE

La Documentation française
(diffusion/distribution France entière)
124, rue Henri Barbusse
F-93308 AUBERVILLIERS CEDEX
Tél.: +33 (0)1 40 15 70 00
Faks.: +33 (0)1 40 15 68 00
El. paštas: commande@ladocumentationfrancaise.fr
<http://www.ladocumentationfrancaise.fr>

Librairie Kléber
1 rue des Francs Bourgeois
F-67000 STRASBOURG
Tel.: +33 (0)3 88 15 78 88
Faks.: +33 (0)3 88 15 78 80
El. paštas: francois.wolfermann@librairie-kleber.fr
<http://www.librairie-kleber.com>

VOKIETIJA / ALLEMAGNE

AUSTRIA/AUTRICHE
UNO Verlag GmbH
August-Bebel-Allee 6
D-53175 BONN
Tel.: +49 (0)228 94 90 20
Faks.: +49 (0)228 94 90 222
El. paštas: bestellung@uno-verlag.de
<http://www.uno-verlag.de>

GRAIKIJA / GRÈCE

Librairie Kauffmann s.a.
Stadiou 28
GR-105 64 ATHINAI
Tel.: +30 210 32 55 321
Faks.: +30 210 32 30 320
El. paštas: ord@otenet.gr
<http://www.kauffmann.gr>

VENGRIJA / HONGRIE

Euro Info Service kft.
1137 Bp. Szent István krt. 12.
H-1137 BUDAPEST
Tel.: +36 (06)1 329 2170
Faks.: +36 (06)1 349 2053
El. paštas: euroinfo@euroinfo.hu
<http://www.euroinfo.hu>

ITALIJA / ITALIE

Licosa SpA
Via Duca di Calabria, 1/1
I-50125 FIRENZE
Tel.: +39 0556 483215
Faks.: +39 0556 41257
El. paštas: licosa@licosa.com
<http://www.licosa.com>

MEKSIKA / MEXIQUE

Mundi-Prensa México, S.A. De C.V.
Río Pánuco, 141 Delegación Cuauhtémoc
06500 MÉXICO, D.F.
Tel.: +52 (01)55 55 33 56 58
Faks.: +52 (01)55 55 14 67 99
El. paštas: mundiprensa@mundiprensa.com.mx
<http://www.mundiprensa.com.mx>

NYDERLANDAI / PAYS-BAS

De Lindeboom Internationale Publicaties b.v.
M.A. de Ruyterstraat 20 A
NL-7482 BZ HAAKSBERGEN
Tel.: +31 (0)53 5740004
Faks.: +31 (0)53 5729296
El. paštas: books@delindeboom.com
<http://www.delindeboom.com>

NORVEGIJA / NORVÈGE

Akademika
Postboks 84 Blindern
N-0314 OSLO
Tel.: +47 2 218 8100
Faks.: +47 2 218 8103
El. paštas: support@akademika.no
<http://www.akademika.no>

LENKIJA / POLOGNE

Ars Polona JSC
25 Obroncow Street
PL-03-933 WARSZAWA
Tel.: +48 (0)22 509 86 00
Faks.: +48 (0)22 509 86 10
El. paštas: arspolona@arspolona.com.pl
<http://www.arspolona.com.pl>

PORTUGALIJA / PORTUGAL

Livraria Portugal
(Dias & Andrade, Lda.)
Rua do Carmo, 70
P-1200-094 LISBOA
Tel.: +351 21 347 42 82 / 85
Faks.: +351 21 347 02 64
El. paštas: info@livrariaportugal.pt
<http://www.livrariaportugal.pt>

RUSIJOS FEDERACIJA / FÉDÉRATION DE RUSSIE

Ves Mir
9a, Kolpachnyi per.
RU-101000 MOSCOW
Tel.: +7 (8)495 623 6839
Faks.: +7 (8)495 625 4269
El. paštas: orders@vesmirbooks.ru
<http://www.vesmirbooks.ru>

ISPANIJA / ESPAGNE

Mundi-Prensa Libros, s.a.
Castelló, 37
E-28001 MADRID
Tel.: +34 914 36 37 00
Fax: +34 915 75 39 98
E-mail: libreria@mundiprensa.es
<http://www.mundiprensa.com>

ŠVEICARIJA / SUISSE

Van Diermen Editions – ADECO
Chemin du Lacuez 41
CH-1807 BLONAY
Tel.: +41 (0)21 943 26 73
Faks.: +41 (0)21 943 36 05
El. paštas: info@adeco.org
<http://www.adeco.org>

JUNGTINĖ KARALYSTĖ / ROYAUME-UNI

The Stationery Office Ltd
PO Box 29
GB-NORWICH NR3 1GN
Tel.: +44 (0)870 600 5522
Faks.: +44 (0)870 600 5533
El. paštas: book.enquiries@tso.co.uk
<http://www.tsoshop.co.uk>

JUNGTINĖS AMERIKOS VALSTIJOS ir KANADA / ÉTATS-UNIS et CANADA

Manhattan Publishing Company
468 Albany Post Road
CROTON-ON-HUDSON, NY 10520, USA
Tel.: +1 914 271 5194
Faks.: +1 914 271 5856
El. paštas: Info@manhattanpublishing.com
<http://www.manhattanpublishing.com>

Europos Tarybos leidykla / Editions du Conseil de l'Europe

F-67075 Strasbourg Cedex

Tel.: +33 (0)3 88 41 25 81 – Faks.: +33 (0)3 88 41 39 10 – El. paštas: publishing@coe.int – Interneto

svetainė: <http://book.coe.int>

Jaunimo dalyvavimas nėra tik tikslas, tai yra ir priemonė siekti teigiamų pokyčių jaunų žmonių gyvenimuose ir formuoti geresnę visuomenę. Pastaraisiais metais padaugėjo iniciatyvų, skatinančių ir stiprinančių jaunimo dalyvavimą įvairiais lygmenimis: tarptautiniu, regioniniu, tautiniu ir vietiniu. Sukurta naujų priemonių, skirtų šioje srityje dirbantiems žmonėms.

Viena iš tokių priemonių – peržiūrėta Europos chartija dėl jaunimo dalyvavimo vietos ir regioniniame gyvenime, kurią 2003 m. gegužės mėn. priėmė Europos Tarybos Vietos ir regionų valdžių kongresas. Peržiūrėta chartija sukurta kaip jaunų žmonių, jaunimo darbuotojų, organizacijų ir vietinės valdžios palaikymo priemonė, skatinanti ir stiprinanti reikšmingą visos Europos jaunimo dalyvavimą vietiniu ir regioniniu lygmenimis.

Vadovas „Tarkite savo žodį!“ turėtų padėti rasti atsakymus į tokius klausimus, kaip „Kas yra tikras jaunimo dalyvavimas? Kaip naudoti chartiją? Kodėl mane turėtų dominti šis dokumentas?“, ir yra skirtas savo nuomonę pareikšti norinčioms jaunimo organizacijoms ir jaunimui bei vyriausybės atstovams, skatinantiems aktyvesnį jaunimo dalyvavimą.

Europos Tarybą sudaro 47 valstybės narės iš viso Europos žemyno. Jos tikslas – plėtoti bendrus demokratinius ir teisinius principus, pagrįstus Europos žmogaus teisių konvencija ir kitais referentiniais tekstais apie žmonių apsaugą. Nuo pat jos įsteigimo pradžios 1949 m. po Antrojo pasaulio karo Europos Taryba simbolizuoja taiką.

